

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu –
Republika Kazachstán a Ruská federace**

Bc. Nikita Lebedenko

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Nikita Lebedenko

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Ruská federace

Název anglicky

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analyzovat nezaměstnanost a trh práce ve vybraných zemích s ohledem na jejich vývoj a strukturu. Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných regionech a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s problematikou nezaměstnanosti ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

nezaměstnanost, vývoj nezaměstnanosti, trh práce, Ruská federace, Kazachstán, ekonomické reformy, Sovětský svaz, diskriminace

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. STARÁ, D. SEKERKA, B. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

MANKIW, G.N. Macroeconomics. 8. vyd. New York: Worth Publishers, 2012. ISBN 978-1-4292-4002-4.

SIROVÁTKA, T. MAREŠ, P. Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2003. ISBN 80-210-3048-8.

SOUKUP, J. POŠTA, V. NESET, P. PAVELKA, T. DOBRYLOVSKÝ, J. Makroekonomie. 2 vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

VAKULCHUK, R. Kazakhstan's Emerging Economy. Bern: Peter Lang AG, 2014. ISBN 9783631650950.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 12. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „**Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Ruská federace**“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.03.2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Elizbarovi Rodonaiovi, Ph.D. za odborné vedení, velkou míru trpělivosti a ochoty, rychlost a lidský přístup při konzultacích poskytnutých ke zpracování této diplomové práce. Velké poděkování patří také mé manželce, bez které bych nemohl tuto práci dokončit.

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Ruská federace

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je hloubkový průzkum makroekonomických ukazatelů, provedení podrobného analytického a statistického výzkumu trhu práce Republiky Kazachstán a Ruské federace za období posledních 15 let, porovnání vývoje nezaměstnanosti obou států a vyhodnocení jejich rozdílů. Dílčím cílem práce je vypracování návrhů a pokynů pro řešení problémů nezaměstnanosti pro Republiku Kazachstán a Ruskou federaci. Práce se skládá ze dvou částí: teoretické a praktické.

Teoretická část obsahuje podrobně prozkoumané teoretických aspekty fungování trhu práce, jeho funkce a strukturu, vysvětlení různých teorií nezaměstnanosti, zvážení pomocných makroekonomických ukazatelů nezaměstnanosti, analýzu typů nezaměstnanosti a její měření. V praktické části se popisuje hloubková ekonomická analýza trhu práce každé z vybraných zemí, která ukazuje jasnou dynamiku a porovnává efektivní směry rozvoje státní politiky zaměstnanosti. Diplomová práce je zpracována formou literární rešerše s využitím odborné literatury českých a zahraničních autorů, aktuálních informací z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části se používá statistická analýza dat na základě zpráv mezinárodních a statistických organizací a metody komparativní analýzy.

Klíčová slova: nezaměstnanost, vývoj nezaměstnanosti, trh práce, Ruská federace, Republika Kazachstán, ekonomické reformy, politika zaměstnanosti.

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation

Abstract

The aim of this diploma thesis is an in-depth study of macroeconomic indicators, conducting detailed analytical and statistical research of the labor market of the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation over the past 15 years, comparing the development situation of regarding unemployment in both countries and evaluating their differences. The partial goal is to develop proposals and guidelines for solving unemployment problems for the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation. The work consists of two parts: theoretical and practical.

The theoretical part contains a detailed examination of theoretical aspects of the functioning of the labor market, its function and structure, an explanation of various theories of unemployment, consideration of auxiliary macroeconomic indicators of unemployment, analysis of types of unemployment and its measurement. The practical part describes an in-depth economic analysis of the labor market in each of the selected countries, which shows clear dynamics and compares the effective directions of development of state employment policy. The diploma thesis is processed was created as in the form of a literary research with the use of professional literature of Czech and foreign authors, current information from professional journals and internet sources. The practical part uses statistical analysis of data based on reports from international and statistical organizations, and methods of comparative analysis.

Keywords: unemployment, development of unemployment, labor market, Russian Federation, Republic of Kazakhstan, economic reforms, employment policy.

Obsah

1 Úvod	13
2 Cíl práce a metodika	15
2.1 Cíl práce.....	15
2.2 Metodika.....	15
3 Teoretická část	17
3.1 Teoretické aspekty fungování trhu práce	17
3.1.1 Struktura trhu práce.....	18
3.1.2 Funkce trhu práce.....	19
3.1.3 Nabídka a poptávka na trhu práce.....	20
3.1.4 Státní regulace trhu práce	23
3.2 Nezaměstnanost jako forma projevu makroekonomické nestability	24
3.2.1 Historie vzniku a růst nezaměstnanosti. Modely trhu práce.....	25
3.2.2 Měření nezaměstnanosti	31
3.2.3 Typy nezaměstnanosti	34
3.3 Jiné makroekonomické ukazatele	38
3.3.1 Inflace a nezaměstnanost.....	38
3.3.1.1 Phillipsova křivka	39
3.3.2 HDP.....	42
4 Vlastní práce	45
4.1 Republika Kazachstán	45
4.1.1 Ekonomika Kazachstánu	47
4.1.2 Analýza dynamiky trhu práce Republiky Kazachstán	51
4.1.3 Struktura nezaměstnanosti Republiky Kazachstán	55
4.1.4 Příčiny vzniku a důsledky nezaměstnanosti Republiky Kazachstán	61
4.1.5 Vývoj komplexu opatření pro snížení nezaměstnanosti Kazachstánu	63
4.2 Ruská federace	67
4.2.1 Ekonomická situace Ruské federace	68
4.2.2 Analýza dynamiky nezaměstnanosti v Ruské federaci	73
4.2.3 Struktura nezaměstnanosti Ruské federace	78
4.2.4 Příčiny vzniku a důsledky ruské nezaměstnanosti.....	84

4.2.5	Vývoj komplexu opatření vládou Ruské federace pro snížení nezaměstnanosti.....	87
5	Výsledky a diskuse	92
6	Závěr.....	96
7	Seznam použitých zdrojů.....	99
8	Přílohy	106

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 –	Struktura trhu práce.....	18
Tabulka č. 2 –	Typy nezaměstnanosti.....	34
Tabulka č. 3 -	Seznam hlavních exportních a importních zboží Kazachstánu v roce 2020.....	49
Tabulka č. 4 -	Základní ukazatele trhu práce Kazachstánu.....	51
Tabulka č. 5 -	Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo Kazachstánu.....	53
Tabulka č. 6 –	Počet zaměstnaných osob (v tis.) Kazachstánu podle ekonomické činnosti.....	54
Tabulka č. 7 -	Počet nezaměstnaných osob dle regionů v Republice Kazachstán v roce 2020.....	60
Tabulka č. 8 -	Seznam hlavních exportních a importních produktů Ruska v určitém období.....	71
Tabulka č. 9 -	Základní ukazatele trhu práce Ruské federace.....	73
Tabulka č. 10 -	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo a zaměstnanost Ruské federace.....	75
Tabulka č. 11 -	Počet zaměstnaných osob (v tis.) Ruské federace podle ekonomické činnosti.....	77
Tabulka č. 12 -	Počet nezaměstnaných dle úrovně dosaženého vzdělání v Ruské federaci.....	82
Tabulka č. 13 -	Počet nezaměstnaných dle federálních okresů Ruské federace v roce 2020.....	83
Tabulka č. 14 –	Porovnání ročního přírůstků HDP a nezaměstnanosti v Ruské federaci.....	85

Seznam grafů:

Graf č. 1 -	Nabídka práce.....	20
Graf č. 2 -	Poptávka po práci.....	21

Graf č. 3 - Nabídka a poptávka na trhu práce.	22
Graf č. 4 - Marxistická teorie zaměstnanosti.	27
Graf č. 5 - Klasický model trhu práce.	28
Graf č. 6 - Keynesiánský model trhu práce.	29
Graf č. 7 - Nabídka a poptávka v keynesiánské teorii zaměstnanosti.	30
Graf č. 8 - Model dynamiky pracovní a nepracovní síly.	32
Graf č. 9 - Frikční nezaměstnanost.....	34
Graf č. 10 - Strukturální nezaměstnanost.	36
Graf č. 11 - Cyklická nezaměstnanost.....	37
Graf č. 12 - Phillipsová křivka.	39
Graf č. 13 - Krátkodobá Phillipsova křivka.....	41
Graf č. 14 – Dlouhodobá Phillipsova křivka.	42
Graf č. 15 - Vývoj počtu obyvatel v Republice Kazachstán v období 2005-2020.	46
Graf č. 16 - Věkové složení populace Republiky Kazachstán k 1. 1. 2018.....	46
Graf č. 17 - Vývoj HDP v Republice Kazachstán v období 2005-2020.....	47
Graf č. 18 – Platební bilance vybraných partnerů Republiky Kazachstán v roce 2020.	50
Graf č. 19 - Míra nezaměstnanosti a inflace v Republice Kazachstán v období 2005-2020.	56
Graf č. 20 - Vývoj míry nezaměstnanosti v Republice Kazachstán v období 2019-2020..	57
Graf č. 21 – Porovnání nezaměstnaných osob (v tis.) podle pohlaví v Republice Kazachstán.	58
Graf č. 22 - Počet nezaměstnaných osob podle věkových skupin v Republice Kazachstán.	59
Graf č. 23 - Vývoj počtu obyvatel Ruské federace v období 2005-2020.....	67
Graf č. 24 - Věkové složení populace Ruské federace k 1. 1. 2018.....	68
Graf č. 25 - Vývoj HDP Ruské federace v období 2005-2020.....	69
Graf č. 26 – Platební bilance hlavních zahraničních obchodních partnerů Ruska v roce 2020.	72
Graf č. 27 - Míra nezaměstnanosti a inflace v Ruské federaci v období 2005-2020.	78
Graf č. 28 - Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci v období 2005 - 2020.....	79
Graf č. 29 – Porovnání nezaměstnaných osob (v tis.) podle pohlaví v Ruské federaci.	80
Graf č. 30 - Míra nezaměstnanosti podle věkových skupin Ruské federace v roce 2020..	81

Seznam použitých zkratek:

CPI – Index spotřebitelských cen

CZSO – Czech Statistical Office (Český statistický úřad)

HDP – Hrubý domácí produkt

HND – Hrubý národní důchod

ILO – International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)

IMF – International Monetary Fond

MMF – Mezinárodní měnový fond

OSN – Organizace spojených národů

PPI – Index cen výrobců

ROSSTAT - Federální služba státní statistiky

SNS – Společenství nezávislých států

WB – World Bank

WTO – World Trade Organization

1 Úvod

Podle neoklasické ekonomické teorie by měl mít každý trh (včetně trhu práce) charakteristický rovnovážný bod, když jsou nabídka a poptávka v rovnováze. Samotná existence nezaměstnanosti jako fenoménu znamená, že se nikdy poptávka po pracovní síle a její nabídka na trhu práci nemůžou dostat do rovnováhy, a to s přihlédnutím ke všem nedokonalostem, jakož jsou: nepružné ceny práce, smluvní systém (kolektivní smlouvy), vliv státu na trh práce atd.

Na položenou otázku „Jestli je míra nezaměstnanosti citlivá na ekonomický růst?“ lze odpovědět jednoznačně pozitivně. To však závisí na několika faktorech, zejména na pracovních podmínkách trhu práce a přirozených normách upravujících trh práce. Sílu tohoto vztahu pro ekonomiku kterékoli země lze posoudit pomocí Okůnova zákona, který říká, že pokles nezaměstnanosti o jeden procentní bod vede ke zvýšení objemu produkce o tři procenta.

V době psaní této práce prošel svět významnými změnami jak ve veřejném životě, tak i změnami v celé globální ekonomice. Epidemie Covid-19 vyvolala novou globální krizi na začátku roku 2020, která zasáhla všechny oblasti zaměstnanosti a stanovila své přísné podmínky a priority. Lidé bez ohledu na to, ve které zemi a na kterém kontinentu žijí, radikálně změnili svůj život navzdory své národnosti nebo společenskému postavení ve společnosti. Část profesí, spojených s informačními technologiemi, medicínou a online sférou během „koronakrize“ získaly privilegované postavení. Byly velmi negativně ovlivněny profese zaměřené na budování vztahů s lidmi. Těžší, než ostatním bylo pracovníkům v oblasti cestovního ruchu: cestovní kanceláře, průvodce cestovního ruchu, pracovníky hotelů, piloti a letušky. Také hodně utrpěla oblast logistiky.

Tato diplomová práce je zaměřena na průzkum míry nezaměstnanosti a analýzu trhu práce ve dvou postsovětských státech – Rusku a Kazachstánu. V současné době jsou obě ekonomiky poměrně otevřené a jsou pod srovnatelným tlakem globálních finančních a obchodních trhů. Vývoj domácích ekonomik obou zemí je závislý na rozhodnutích a reakcích na vnější a vnitřní změny. Také není možné zapomenout na ten fakt, že Rusko a Kazachstán jsou důležitými obchodními partnery, a na spolupráci mezi těmito dvěma

zeměmi je třeba se podívat v širším kontextu euroasijského partnerství, které se neustále rozvíjí. I přes značnou podobnost a vzájemnou závislost ekonomik těchto států, v průběhu let nezávislosti se objevily značné rozdíly v životní úrovni a sociálním vývoji populace, které by měly být zkoumány a analyzovány podrobněji.

Historie se obvykle opakuje, a proto je možné vidět shodu mezi současnou koronakrizovou situací v roce 2020 a světovou ekonomickou krizí roku 2008, kdy byla pozorována nejobtížnější situace v oblasti nezaměstnanosti. Nezaměstnanost do značné míry závisí na ekonomické aktivitě. Ekonomický růst a nezaměstnanost lze navíc považovat za protikladné projevy stejné podstaty: v období, kdy je vysoká ekonomická aktivita, zvyšuje se celkový objem výroby a je zapotřebí více odborníků k výrobě více zboží a služeb. Když je ekonomická aktivita nižší, firmy a korporace snižují množství pracovních míst, v důsledku čehož roste nezaměstnanost. V tomto smyslu je nezaměstnanost anticyklická. To znamená, že míra nezaměstnanosti stoupá, když klesá míra ekonomického růstu, a naopak.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je hloubkové studium makroekonomických ukazatelů, provádění statistického výzkumu trhu práce v postsovětských republikách a identifikace hlavních trendů, charakterizujících dynamiku nezaměstnanosti. Dílčím cílem bude pozorování a porovnání národních ekonomik vybraných států, časových řad výkonnostních ukazatelů a provedení jejich statistického vyhodnocení pro další vypracování návrhů a pokynů pro řešení problémů nezaměstnanosti pro Republiku Kazachstán a Ruskou federaci.

2.2 Metodika

První část práce byla věnována vymezení teoretického rámce dané problematiky. Jedná se především o vysvětlení pojmů a makroekonomických ukazatelů využitých v druhé části práce, jako jsou nezaměstnanost, míra inflace a HDP. Dále bylo detailně prozkoumáno fungování trhu práce. Jednotlivé makroekonomické ukazatele byly dohledávány na statistických úřadech vybraných zemí, případně na webových stránkách veřejných orgánů Ruské federace a Republiky Kazachstán.

Analytická část diplomové práce byla zaměřena na analýzu dynamiky nezaměstnanosti v období 2005-2020 a vývoj trhu práce dvou vybraných postsovětských republik – Ruské federace a Republiky Kazachstán.

V první kapitole praktické části byla provedena hloubková analýza celé ekonomiky Kazachstánu a charakteristika vybraného státu, pro detailnější porozumění trhu práce v období posledních 15 let. Vymezení problému nezaměstnanosti začneme podrobným průzkumem dynamiky rozvoje minimální a průměrné měsíční mzdy, míry nezaměstnanosti, a rozdělením obyvatelstva dle metodik ILO na ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo. Dále byla provedena komparace oborů ekonomických činností za poslední 5 let, ve kterých lze vidět, jaké pracovní obory nabývají a které ztrácejí svou popularitu. Jedním ze zásadních úkolů bylo prokázat závislost mezi ukazatelem inflace a nezaměstnanosti v období 2005-2020. Díky statistickému hodnocení byla provedena komparace nezaměstnaného

obyvatelstva Kazachstánu podle pohlaví, délky nezaměstnanosti, věkových skupin, důvodů zanechání práce a míry nezaměstnanosti ve všech regionech Kazachstánu. Na konci byly vymezeny příčiny a důsledky vzniku nezaměstnanosti, probrány už probíhající strategie, programy a komplexy opatření vedené jak kazašskou vládou, tak i nekomerčními organizacemi.

Stejným způsobem byla zhodnocena ekonomická charakteristika Ruské federace v období 2005-2020. Díky rychlému hodnocení statistické informace Rosstatu, byly zahrnuty i údaje z aktuálního roku 2021. V tomto statistickém průzkumu byla navíc provedena analýza dle úrovně vzdělávání, jelikož problém nezaměstnanosti mladých lidí působí velmi akutně. Na konci byla zhodnocena politika zaměstnanosti Ruské federace a potvrzena přímá závislost ekonomických výkyvů míry nezaměstnanosti na HDP.

K dosažení cílů práce byly použity komparativní a analyticko-syntetická metoda, statistická analýza dat, sekundární analýza dostupné literatury a komparace absolutních i relativních údajů, které byly obohaceny různými tabulkami a grafy stavu a vývoje v čase a také vysvětleními vztahujícími se k dané problematice. Všechny statistické údaje byly získány z World Bank, ILO, WTO, IMF, Rosstat, Statistická agentura Republiky Kazachstán a vládních orgánů obou zemí.

3 Teoretická část

3.1 Teoretické aspekty fungování trhu práce

Trh práce se zcela liší od jiných typů trhů, které existují dle ekonomických teorií. Trhu práci je poskytována velká pozornost jak v malých podnicích, tak v mezinárodním měřítku. Jako důležitá součást ekonomického systému je považován za součást vnitřní ekonomiky firmy. Pojmy „trh pracovní síly“ a „trh práce“ se velmi často ztotožňují. Ve skutečnosti tyto dva pojmy nejsou stejné, ale jsou ve vzájemném vztahu. Pojem „pracovní síla“ znamená schopnost člověka vykonávat práci, zatímco pojem „práce“ znamená činnost samotného zaměstnance v procesu výroby hmotných statků, nebo služeb, vyčerpání jeho fyzické a duševní energie, a používání lidského kapitálu jedince.

Hlavní složkou trhu práce jsou především lidé, kteří jsou nositeli pracovní síly. Každý člověk má své vlastní charakteristické lidské vlastnosti a je naprosto jedinečný ve svých názorech, které jsou motorem pracovní činnosti, jeho motivací a úrovní zájmu (Jurečka, 2018).

Ukazuje se tedy, že trh práce je sférou tržních vztahů, při kterých se formují poptávka a nabídka pracovních sil, zajišťuje se distribuce práce a určují se ceny různých druhů pracovní činnosti. Trh práce zajišťuje příležitosti, jako jsou:

1. Zásada svobody práce. Každý obyvatel si může zvolit pracovní pozice, místo činnosti, odvětví úroveň mzdy, příležitosti k seberealizaci a relační odměny.
2. Změna místa výkonu práce, profese a rekvalifikace, nástup na pracovní pozici a propuštění z ní v souvislosti s vnitřním zákoníkem práce státu, který chrání zájmy každého nositele pracovní síly.
3. Svoboda pohybu. Ve většině případů přispívá ke zlepšení kvality života, kariérního postupu i ke zlepšení kulturního a psychologického charakteru.
4. Zvyšování mezd a zlepšení materiálních hodnot v závislosti na podmínkách smlouvy. Zaručená minimální mzda, která poskytuje každému občanovi životní

minimum v zemi, kde pracuje, a regulovaný daňový systém založený na stupnici pokroku.

3.1.1 Struktura trhu práce

Trh práce má dobře vybudovanou strukturu, která je nezbytná pro správné fungování a porozumění tomuto ekonomickému mechanismu.

Tabulka č. 1 – Struktura trhu práce.

Subjekty na trhu
Právní normy, smlouvy, programy
Tržní mechanismus
Nezaměstnanost
Infrastruktura trhu práce

Zdroj: Odegov, 2019.

Podle výše uvedené tabulky existuje na trhu práce pět hybných sil. Subjekty trhu práce jsou lidé a organizace, podnikatelé a najatí pracovníci, odborové svazy a stát ve formě svých oprávněných orgánů. Subjekty s převažujícím podílem poptávky na trhu práce jsou podnikatelé a stát, zatímco subjekty nabídky jsou zaměstnanci s jejich kvalifikací a zkušenostmi. Všichni uvedené skupiny mají na trhu práce různé cíle a zájmy. Pokud si zaměstnavatelé přejí zvýšit svůj kapitál pomocí najatých pracovních sil, musejí mít také zájem o kontrolu nad svými pracovníky a zájem o vytvoření příznivého prostředí pro jejich vyšší produktivitu. Na straně najatých pracovníků existuje hlavní zájem o mzdy, zlepšení sociálního postavení a zajištění svoje bezpečnosti. Trh práce se tak stává rovnováhou zájmů obou skupin subjektů (Odegov, 2019).

Dalšími prvky jsou právní normy a ekonomické programy zaměřené na zajištění zaměstnanosti obyvatel. Vývoj a zlepšování systémů zaměstnanosti provádějí všechny země

s tržní ekonomikou. Dalším důležitým mechanismem je tržní, který spojuje hlavní prvky trhu práce: poptávku po pracovní síle, nabídku pracovní síly a tržní cenu.

Nezaměstnanost a sociální dávky jsou povinné pro moderní trh práce, jako neoddělitelná součást této struktury. Fungování zákonů tržní ekonomiky je doprovázeno neustálým uvolňováním a přitahováním pracovních sil k podnikům. Počet najatých pracovníků zároveň zcela nepokrývá počet propuštěných. Výsledkem je nezaměstnanost, která se stále drží na určité úrovni.

Tržní infrastruktura – je komplex státních institucí které provádí státní politiky zaměstnanosti a zajišťují odborné vzdělávání a rekvalifikaci ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zahrnuje celou síť fondů zaměstnanosti, burz práce a dalších pomocných organizací.

3.1.2 Funkce trhu práce

Funkce trhu práce jsou zcela odlišné, vzhledem k tomu, že poskytuje takzvané třídění ekonomicky aktivního obyvatelstva, řídí, směřuje pracovní síly správným směrem a také se snaží zajistit propojenost s jinými ekonomickými trhy. V odborné práci PhD. Paşca Cornelia Serena byl předložen podrobný model klasifikace funkcí trhu práce, a to s přihlédnutím k výzkumů jiných ekonomů (Paşca, 2016).

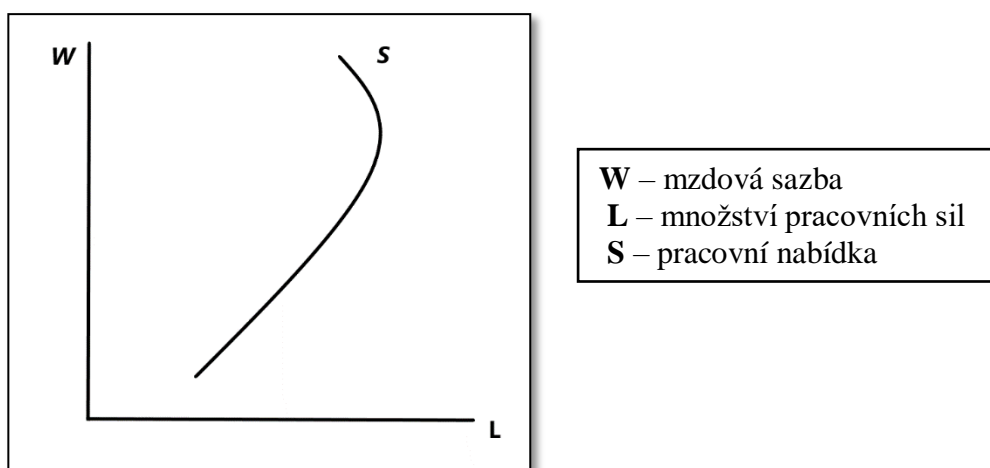
1. **Sociální funkce** – jedním z její úkolů je zajištění požadované životní úrovně pro zaměstnance, zlepšování blahobytu a podpora jeho motivaci. Veškeré uvedené záležitosti jsou důležité, aby jedinec mohl dále produkovat svoji kvalitní pracovní sílu.
2. **Stimulační funkce** – tato funkce působí na základě stimulace pracovníků. Trh vyžaduje vysoce kvalitní a kvalifikovanou pracovní sílu, která povzbuzuje zaměstnance ke zvyšování jejich potenciálu a využití odborného školení. Stojí za zmínku, že vybraná funkce přispívá k rozvoji konkurenceschopnosti tržních subjektů.

3. **Politická funkce** – je soustředěna na rozvoj vnitřní politiky každého státu, čímž zajišťuje sociální a politickou stabilitu.
4. **Ekonomická funkce** – funkce spočívající v racionálním zapojení, distribuci, regulaci a využití práce.
5. **Informativní funkce** – funkce, která zahrnuje v sobě poskytování důležitých informací. Trh práce poskytuje účastníkům procesu nákupu a prodeje „pracovní síly“ informace o pracovních podmínkách, pozicích, pracovní době, výši mezd atd;

3.1.3 Nabídka a poptávka na trhu práce

Trh práce existuje na základě hlavní teorie mikroekonomie – zákonu nabídky a poptávky. Nabídka práce představuje možnost najít pro sebe vhodné zaměstnání za účelem zajištění finančních prostředků pro uspokojování svých potřeb. Nabídka pracovní síly je představena následujícími faktory: velikost populace, především ekonomické aktivní obyvatelstvo; průměrný počet pracovních hodin; kvantitativní složení populace a jejich kvalifikační úroveň; zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci; náboženství; daňový systém apod.

Graf č. 1 - Nabídka práce.

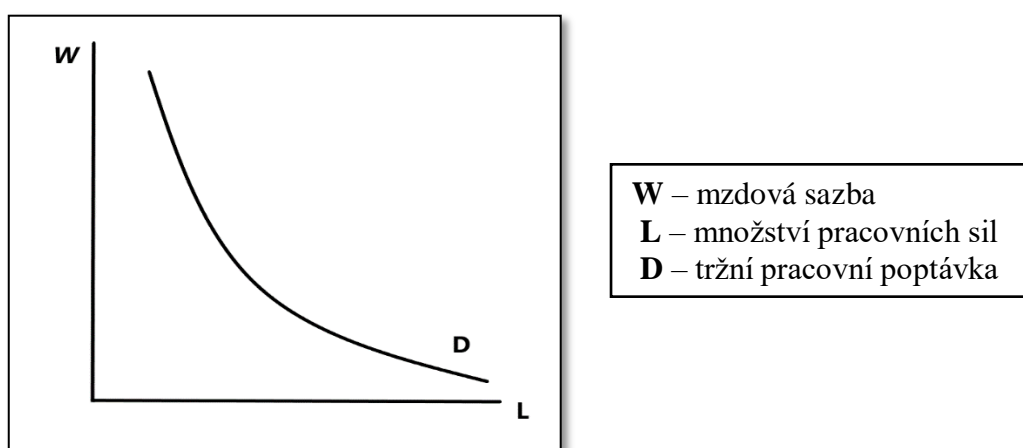

Zdroj: Brčák, 2014.

Nabídka práce má určitou zvláštnost. Zaměstnanci při nabízení svých pracovních sil porovnávají své příjmy s náklady na volný čas. Na začátku kariery zaměstnanci upřednostňují pracovní dobu více než volný čas, protože je vnímán jako ztráta části jejich příjmu (substituční efekt). Ale v budoucnu, kdy se se výrazně zvýší materiální zabezpečení a životní úroveň, zaměstnanci se snaží maximálně využít svůj volný čas (efekt příjmů) (Jurečka, 2018).

Poptávka po pracovní síle představuje nedostačující počet pracovníků v určité profesi, žádoucí pro určité zaměstnavatele, kteří chtějí a mohou najmout pracovníky při současné úrovni mezd v tomto odvětví. Celková poptávka by se měla kvantitativně rovnat počtu zaměstnaných osob včetně dostupných volných míst na trhu práce. Poptávka po pracovní síle je indikátorem, ve kterém se skrývá mnoho ekonomických jevů a procesů, jakož jsou: poptávka po produktech společnosti; stav výroby (vlastnosti technologie, velikost a účinnost kapitálu, způsoby organizace výroby a práce); kvalita práce (vzdělání, kvalifikace, produktivita zaměstnanců atd.). Hlavním ekonomickým faktorem v poptávce po pracovní síle je mzdový systém firmy: vysoké mzdy omezují zaměstnavatele při najímání pracovníků a naopak.

Graf č. 2 - Poptávka po práci.

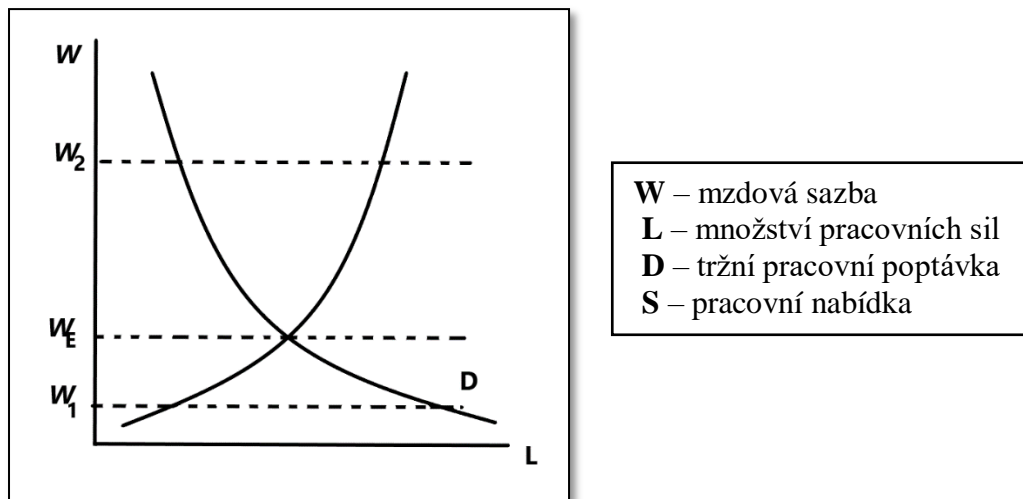

Zdroj: Brčák, 2014.

V případě, když poptávka převyšuje nabídku, lze pozorovat existenci pracovních míst vyžadujících vysokou kvalifikaci, která jsou obsazena pracovníky s nízkou úrovní lidského kapitálu, což negativně ovlivňuje výsledky práce. V obou případech dochází k nerovnováze

mezi nabídkou a poptávkou po vysoce kvalifikované pracovní síle, která vede ke snížení produktivity práce a negativně ovlivňuje stav ekonomiky jako celku.

Graf č. 3 - Nabídka a poptávka na trhu práce.

Zdroj: Brčák, 2014.

Křivka poptávky na trhu práce ukazuje, kolik pracovníků chtěli získat zaměstnavatelé při každé dané mzdové sazbě (za předpokladu, že cena kapitálu a úroveň poptávky po produktech zůstanou beze změn). Křivka nabídky na trhu práce ukazuje, kolik pracovníků může vstoupit na trh při každé určité úrovni mzdové sazby (za předpokladu, že mzdy v jiných povoláních zůstanou konstantní). Předpokládá se, že tržní mzda se ustálila na úrovni W_1 . Při takových nízkých mzdách bude poptávka vysoká a nabídka bude nízká. Pokud mzdy vzrostou na úroveň W_2 , nabídka převýší poptávku.

Na **grafu č. 3** se dá vidět, že poptávka po pracovní síle ze strany zaměstnavatelů roste s poklesem reálných mezd (cen práce), a nabídka práce roste s růstem mezd. V průsečíku těchto křivek se poptávka a nabídka práce shodují, a na trhu práce se nastává takzvaná rovnováha (Fuchs, 2005).

3.1.4 Státní regulace trhu práce

Při průzkumu, jaká opatření regulace trhu práce by byla neúčinnější, tak z hlediska boje proti nezaměstnanosti existují komplexy opatření státních orgánů, které mohou stabilizovat situaci. Některá opatření, například vládní regulace objemu a struktury výroby, na první pohled nesouvisí s politikou zaměstnanosti, ale i přes to je velmi vysoká síla jejich dopadu na trh práce. Změna rozsahu a struktury výroby se rovná změně kvantity a kvality pracovních míst na národním trhu práce jako celku i v jeho územních a odvětvových subsystémech (Kazimov, 2017).

Stát využívá ekonomické, správní, legislativní a organizační formy regulace. K nim je možné zařadit: překonávání deficitu pracovních míst prostřednictvím investic, daňové pobídky, rozvoj podnikání, zlepšování pracovního prostředí, zlepšování sociální podpory obyvatel, rozvoj programů realizovaných prostřednictvím státních orgánů zaměstnanosti a systému odborné přípravy. Existuje také několik hlavních směrů státní regulace trhu práce:

- Program nezaměstnanosti, zaměřený na stimulaci růstu a zvýšení počtu pracovních míst ve veřejném sektoru.
- Programy, zaměřené na školení a rekvalifikaci pracovní síly.
- Programy podpory zaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva.
- Vládní programy sociálního pojištění pro nezaměstnanost, tj. přidělování prostředků na sociální dávky pro nezaměstnaní.

Cíle státní regulace trhu práce:

- zajištění plné zaměstnanosti, která se chápe jako absence cyklické nezaměstnanosti při zachování „přirozené míry nezaměstnanosti“;
- vytvoření „flexibilního trhu práce“ schopného se rychle přizpůsobit změnám vnitřních a vnějších podmínek pro ekonomický rozvoj, udržování ovladatelnosti a stability.

Tato „flexibilita“ se ve srovnání s tradičním trhem práce projevuje v takovém pojmu, jako práce na částečný úvazek, a je vyjádřena dočasným zaměstnáváním, fluktuací pracovních míst, změnou počtu směn, rozšiřováním nebo přidáváním pracovních míst v

závislosti na potřebě pracovních funkcí. Každý člověk, který chce pracovat, musí najít vhodnou pracovní pozici na trhu, která odpovídá jeho potřebám.

Státní politika se provádí ve dvou hlavních formách:

- 1. Aktivní státní politika** – představuje různé úlohy jako: financování podniků, mezinárodní spolupráce při řešení problémů zaměstnanosti; řešení problémů souvisejících s mezinárodní pracovní migrací; optimalizace výplat; dotace podnikům, které vytvářejí vzdělávací a rekvalifikační centra; podpora malého a rodinného podnikání, které je ve mnoha zemích považováno za nejdůležitější způsob poskytování zaměstnání obyvatelům; rozvoj služeb, které se zvyšují zaměstnanost; poskytování informací o volných pracovních místech za účelem snížení frikční a strukturální nezaměstnanosti; zadávání státních zakázek na vytváření dalších pracovních míst atd. Provádění aktivní politiky zaměřené na dosažení plné zaměstnanosti je prioritním směrem státní politiky na trhu práce ve vyspělých zemích.
- 2. Pasivní státní politika** – politika, která je zaměřena na podporu nezaměstnaných občanů prostřednictvím vyplácení dávek.

3.2 Nezaměstnanost jako forma projevu makroekonomické nestability

Nestabilita je důležitou součástí ekonomiky jako vědy. Při sledování různých makroekonomických ukazatelů lze vidět, jak se mění růst a pokles ekonomiky. Z toho vyplývá jednoznačný závěr, že je ekonomický ve podstatě kolísavý, nikoli přímočarý a vzrůstající, čímž potvrzuje dominantní myšlenku makroekonomie – zvlněné fluktuace se neobjevují chaoticky, ale ve formě ekonomických cyklů.

Pokud by měl reálný HDP vysokou míru růstu a cenová hladina (která je určena indexem spotřebitelských cen nebo deflátorem HDP) by zůstala beze změn nebo rostla poměrně pomalu, výsledkem by pak byly nevýrazná inflace a nízká nezaměstnanost. Přesto zkušenosti celé ekonomiky jako vědy ukazují, že ekonomické podmínky nezůstanou nikdy konstantní. V období klesajícího HDP klesá jak úroveň zaměstnanosti, tak i skutečné příjmy

obyvatelstva. Také klesají zisky a ztrácejí svou práci. Oživení ekonomiky se brzy začne znovu, což může být tak rychle, že způsobí nový ekonomický nárůst, který bude začátkem nové fáze, vytvářející dostatečný počet pracovních míst a zvyšování životní úrovně populace. Po vzestupu však následuje nový hospodářský pokles.

Hospodářský cyklus — je to sled vzestupů a pádů ekonomické aktivity v průběhu několika let. Každá cyklická fáze formuje určitou sekvenci skládající se z alternativních fází, které se postupně opakují. To vede k závěru, že každá z jejích předchozích fází má schopnost vytvářet následující. Z toho vyplývá, že každý ekonomický cyklus se získává schopnost reprodukovat a k tomu má určitou vlastní pravidelnost (Korotayev a Tsirel, 2010).

Pokud jde o téma nezaměstnanosti, je třeba pamatovat na to, jak silně deformuje tento ekonomický ukazatel celý systém osobnosti člověka. Tlačí osobu do nestandardní obtížné situace, která dále ovlivňuje jeho finanční situaci a jeho rodiny, znemožňuje nadále vést jeho obvyklý životní styl, což vede k popření vnímání sebe samého jako osobnosti, snižuje jeho sociální postavení a také ničí úroveň sociální stability. Nezaměstnanost se tak stává důležitou příčinou hlavního sociálního problému celého světa – chudoby. Mnoho pracovně schopných, vzdělaných a profesionálně vyškolených jedinců jsou po ztrátě zaměstnání psychologicky šokováni, což ohrožuje jejich lidskou důstojnost, zdraví a život. Oficiální statistiky ukazují, že rostoucí nezaměstnanost zvyšuje počet rozvodů a počet chronických onemocnění. Také psychologické šoky, prožité nezaměstnanými lidmi, vyvolávají vlnu zločinů a sebevražd.

Nezaměstnanost jako ekonomický jev nastává v důsledku samoregulace tržní ekonomiky a ovlivňuje určitou část populace produktivního věku, která si dočasně nedokáže najít vhodné pracovní místo na trhu práce. Jako faktor ekonomické nestability vyvolává negativní důsledky, které je třeba vzít v úvahu při dalším vývoji nového systému opatření k regulaci tohoto jevu. Na druhé straně nelze zapomenout na stát, jako na jednu z hlavních regulačních institucí, která musí přijmout účinná opatření ke snížení negativních dopadů a důsledků nezaměstnanosti.

3.2.1 Historie vzniku a růst nezaměstnanosti. Modely trhu práce

Odedávna nezaměstnanost populace byla způsobena právě dvěma faktory. Prvním faktorem byly měnící se potřeby společnosti v důsledku ekonomického rozvoje států a jejich

institucí. Druhým faktorem bylo použití otrocké práce, v důsledku čehož byly sníženy mzdy svobodných občanů, což způsobovalo masové protesty. Stát, na druhou stranu, se rovněž pokusil tento problém vyřešit a navrhnul snížení míry nezaměstnanosti prostřednictvím „velkého budování“ nebo dobývání nových území.

Nezaměstnanost jako fenomén byla v průběhu mnoha let analyzována velkým množstvím vědců a různými ekonomickými školami. Zakladatel teorie malthusianismu a slavný anglický ekonom Thomas Robert Malthus byl jedním z prvních vědců, kteří začali zavádět různé ekonomické koncepty a teorie, mezi kterými také byla otázka nezaměstnanosti. Ve své práci „Esej o principu populace“ popsal odůvodněné vysvětlení, že takové sociální problémy, jakými jsou chudoba a nezaměstnanost byly rozvinuty rychlým přírůstkem obyvatelstva a jejich migrací. Tuto práci napsal jako akt nesouhlasu s knihou W. Godwina „Enquiry Concerning Political Justice“, která byla napsána za předpokladu, že chudoba a nezaměstnanost existují kvůli nerovnoměrnému rozdělení příjmů a nedostatkům veřejných institucí. Malthus ukazuje, jak životní úroveň a přirozený růst populace v té době, stejně jako akumulace kapitálu, vedly k velmi nadměrné a nespravedlivé situaci. Hlavní nedokonalostí teorie je, že nijak nevysvětluje výskyt nezaměstnanosti ve vysoce rozvinutých zemích s nízkou porodností (Malthus, 1798).

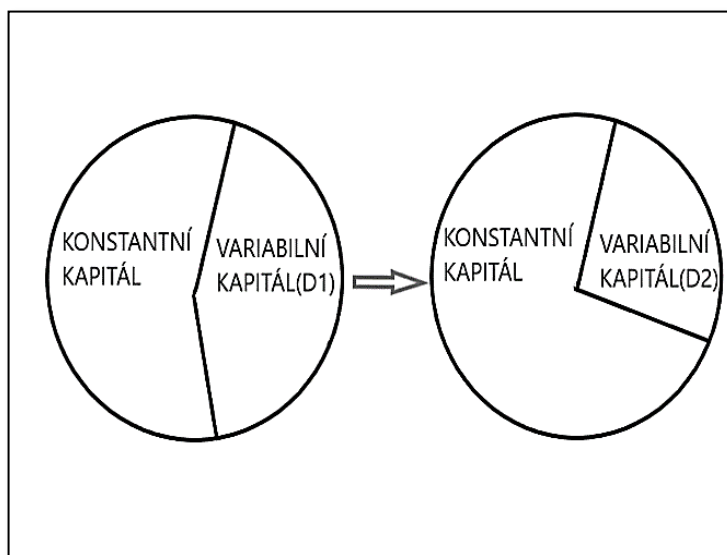
Marxistická teorie má významný přínos k porozumění trhu práce a nezaměstnanosti. Karl Marx vydal první svazek svého slavného díla „Kapitál“ v roce 1867, díky němuž se stal jedním z nejznámějších ekonomů na světě.

Teorie o nadhodnotě, která je jednou ze tří důležitých myšlenek jeho ekonomické práce, ponoří se do analýzy a odhaluje úplnou charakteristiku pracovní síly. Práce se zobrazuje jako komodita se specifickými rysy. Vzorec, který vychází z jeho teorie, vypadá následovně: pracovník nabízí svou pracovní sílu jako druh nějakého zboží. Dále přichází výrobní proces, ve kterém pracovník navrhuje novou hodnotu, která převyšuje hodnotu pracovní síly. Zaměstnavatel v důsledku toho platí pracovníkovi plnou cenu jeho práce a za to dostane hodnotu produktu, která zahrnuje jak náklady na pracovní síly, tak i nadhodnotu. To vedlo Marxe k závěru, že schopnost práce vytvářet více než svou vlastní hodnotu je tzv. variabilní kapitál. Kapitál vynaložený na prostředky a předměty práce nemění svou hodnotu

ve výrobním procesu, ale přenáší pouze práci najatého pracovníka do vytvářeného produktu. To dalo konceptu název konstantní kapitál (Marx, 1921).

Velmi zajímavým příkladem je příběh v „Kapitálu“, povídaný Marxem, ve kterém zaměstnavatel, který přijel do jedné z kolonií a zjistil, že pracovní síla tam je docela levná .a pokusil založit svůj výrobní podnik. Po dohodě na celém výrobním procesu dostali pracovníci peníze předem a prostě nešli do práce v následující den. Co se týče rozvinutých zemí, kde je práce drahá, tak jedná se o země, kde se usiluje o co nejefektivnější využití pracovní síly, což v konečném důsledku vede ke snížení nákladů na vyrobené zboží (Marx, 1921).

Graf č. 4 - Marxistická teorie zaměstnanosti.

Zdroj: Marx, 1921.

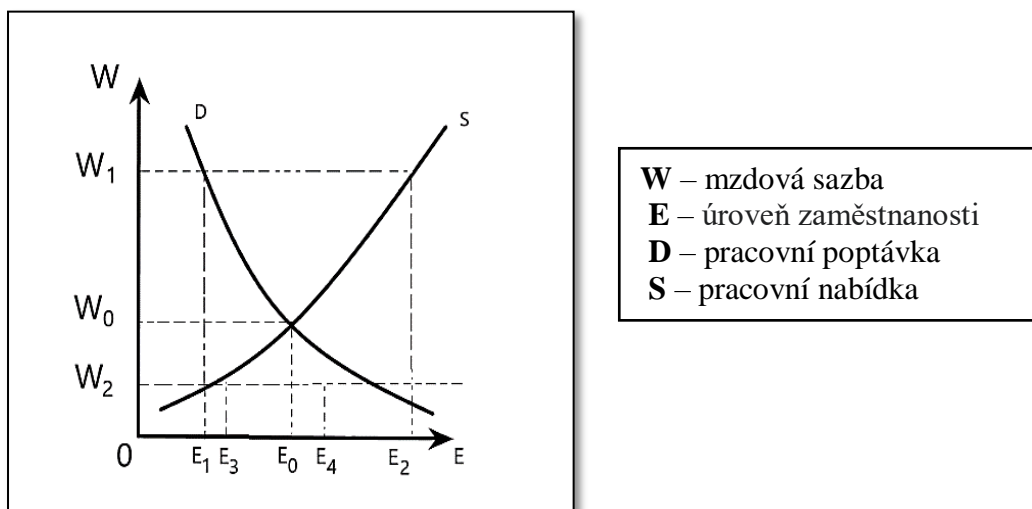
Marx také věřil, že existují další faktory, které podporují rozvoj nezaměstnanosti, například cyklický vývoj tržní ekonomiky jako prostředku rozvoje tržní ekonomiky. Tvrdil, že pokud se ekonomika vyvíjí cyklicky, to znamená, že vzestupy a pády se navzájem nahrazují. Výsledkem pak je uvolnění pracovní síly a omezení výroby, čímž se vytvoří velký počet nezaměstnaných lidí.

Přínos Jean-Baptiste Saye do teorie trhu práce byl významným a důležitým – vytvořil teorii tří výrobních faktorů – práce, kapitálu a půdy, které odpovídají třem zdrojům příjmů –

mzdám, ziskům a rentě. Podle Sayova učení by se mzda za jednoduchou práci pracovníka měla rovnat částce dostatečné k udržení života a dalšímu vyrábění produkci. Say považoval hodnotu jako kombinaci několika různých faktorů: poptávky, nabídky a užitečnosti výrobních nákladů. Všechny výrobní faktory jsou rovnocennými účastníky výrobního procesu, protože přispívá k tomuto procesu každý z jejich vlastníků. Tento přístup však nevysvětluje původ zisku, protože se zboží vyměňuje podle jeho hodnoty. Pokud se hodnota produktu rovná hodnotě výrobních faktorů do něj investovaných, zisk (což je rozdíl mezi příjmy a výrobními náklady) bude nulový (Say, 2000).

Zástupci klasické školy věřili, že trh práce může dosáhnout rovnováhy pomocí určitého mechanismu: s nedostatkem pracovníků jsou zaměstnavatelé připraveni přijímat nové pracovníky za rovnovážnou mzdu a také ji zvyšovat, aby obsadit volná pracovní místa. Na základě toho představitelé klasické školy viděli příčinu nezaměstnanosti v požadavcích pracovníků na vysoké mzdy. Podle nich by tedy nezaměstnanost mohla být automaticky eliminována samotným tržním mechanismem díky „tlaku“ nabídky pracovní síly na mzdy až dolu do rovnováhy, tj. samotná nezaměstnanost má schopnost snižovat úroveň mzdy a zvyšovat zaměstnanost. Stává se tak, že důvodem pro existenci nezaměstnanosti je odmítnutí potenciálních pracovníků pracovat za mzdovou sazbu, která je nabízena, čímž získávají stav nezaměstnaného člověka.

Graf č. 5 - Klasický model trhu práce.

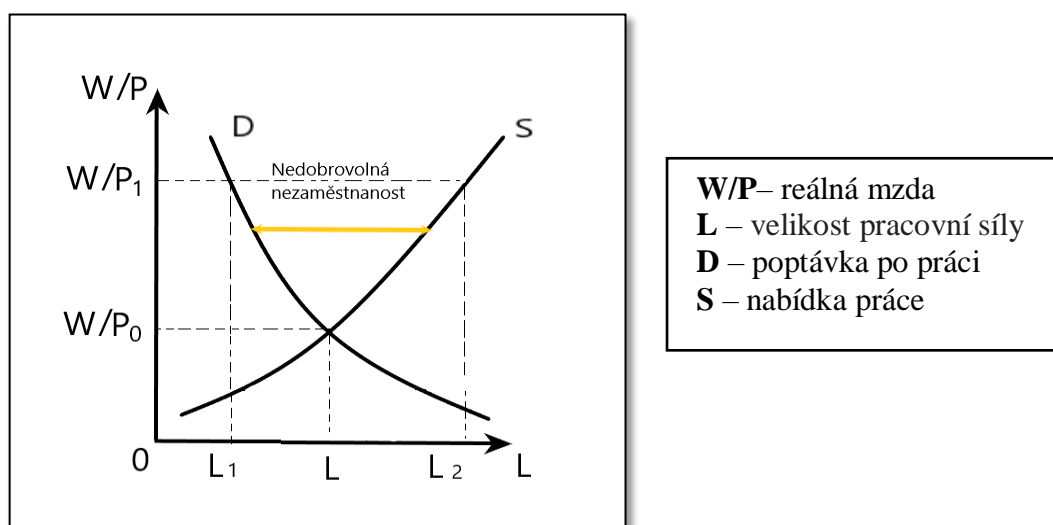

Zdroj: Musil, 2020.

Podle klasického modelu zobrazeného v **grafu č. 5** na průsečíku křivek **D** a **S** se nachází rovnovážný bod nabídky a poptávky na trhu práce, rovnovážná cena práce (mzdy W_0) a plná úroveň zaměstnanosti E_0 . Pokud se úroveň mezd z nějakého důvodu zvýší z W_0 na W_1 , pak se také od té doby zvýší nabídka na trhu práce a objeví se další počet lidí, kteří dříve nesouhlasili s prací za mzdu W_2 a W_0 . Poptávka po pracovní síle se však sníží, protože bude pro zaměstnavatele nerentabilní získávat pracovní sílu kvůli vysokým nákladům. Nabídka pracovních sil převýší poptávku po ní, což povede ke zvýšení nezaměstnanosti. Pokud úroveň mezd klesne na W_2 , bude pro zaměstnavatele výhodným řešením najmout další pracovníky, což zvýší poptávku po pracovní síle. Nabídka práce se však sníží na úkor těch, kteří nejsou spokojeni s úrovní mezd. Výsledkem bude poptávka na trhu práce převyšující nabídku a dojde k nedostatku pracovních sil.

D. M. Keynes prezentoval slavnou teorii zaměstnanosti, úroků a peněz a je zakladatelem moderního chápání pojmu nezaměstnanosti. Jeho myšlenky jsou v opozici vůči klasické škole. Obsah této teorie uvádí, že rovnovážná úroveň zaměstnanosti je určena průsečíkem funkce agregátní nabídkové ceny výrobků, když je zaměstnán n -počet lidí, a funkce agregátní poptávky, kterou očekávají podnikatelé, když je zaměstnán n -počet lidí. Keynes tento bod, ve kterém podnikatelé očekávají největší zisk, nazývá bodem efektivní poptávky (Keynes, 2012).

Graf č. 6 - Keynesiánský model trhu práce.

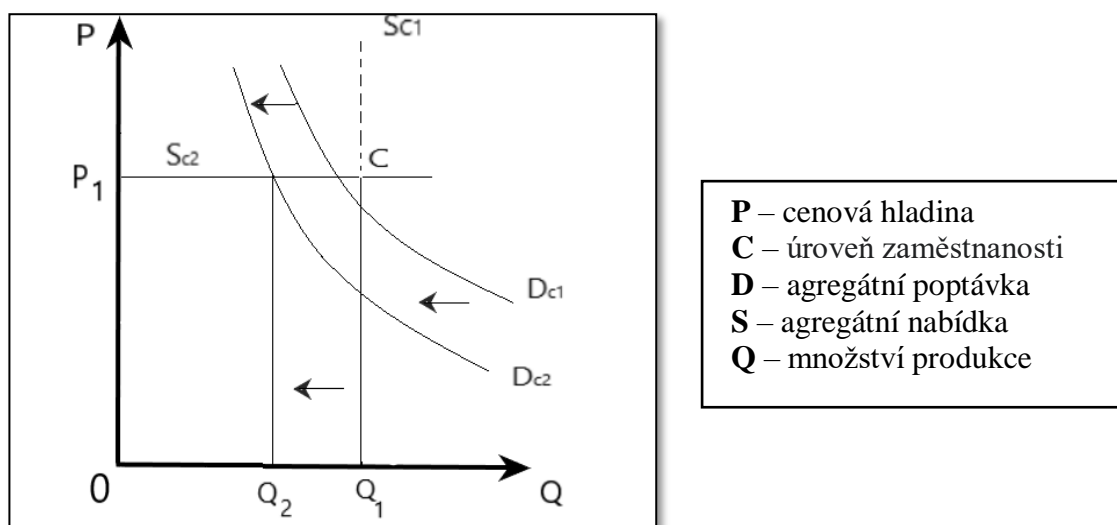

Zdroj: Musil, 2020.

V Keynesově teorii je tedy pokles mezd faktorem snižování agregátní poptávky. Vzhledem k tomu, že v jeho modelu ekonomického rozvoje určuje úroveň a tempo růstu hrubého národního produktu právě velikost efektivní poptávky, je zcela jasné, proč Keynes prosazoval přísné mzdy a hospodářskou politiku zaměřenou na dosažení vysoké zaměstnanosti v národním hospodářství. Složitým závěrem této teorie je, že v kapitalismu neexistuje mechanismus, který by zaručoval plnou zaměstnanost. Plné zaměstnání je příležitostné a přerušované.

Profesor ekonomických věd Bulatov A.S. uvádí, že kvůli nepružnosti cen a mezd, bude křivka agregátní nabídky (S_{c2}) horizontální. Tím pádem nastává situace, kdy snížení výroby neovlivní cenu. Při dosažení úrovně plné zaměstnanosti C (úroveň potenciální produkce) bude agregátní nabídka (S_{c1}) mít vertikální polohu (Bulatov, 2004). Tento postup se dá pozorovat v **grafu č. 7**.

Graf č. 7 - Nabídka a poptávka v keynesiánské teorii zaměstnanosti.

Zdroj: Bulatov, 2004.

I přes výše uvedené teorie ekonomika jasně vysvětluje problém nezaměstnanosti jako ekonomický a sociální jev, ve kterém je část populace považována za schopnou pracovat (ekonomicky aktivní populace), ale nemůže najít práci a tím pádem doplňuje rezervní zásoby pracovní síly, kvůli čemu se stává relativně nadměrnou z hlediska kapitálové účinnosti. To znamená, že nezaměstnanost lze chápat jako nerovnováhu poptávky a nabídky pracovních

sil na trhu práce, v důsledku čehož se objevuje kategorie populace bez možnosti realizovat svůj pracovní potenciál.

3.2.2 Měření nezaměstnanosti

Za nezaměstnaného člověka lze považovat osobu, která dosáhla produktivního věku, je ochotná a schopná pracovat, ale na současném trhu práce nemůže najít pro sebe vhodné pracovní místo. V libovolném okamžiku velikost a struktura populace v produktivním věku (\mathbf{R}), je určité množství a dělí se na pracující (\mathbf{N}) a nepracující sílu (\mathbf{U}). Poměr $\mathbf{N/R} = \mathbf{n}$ se nazývá **normou pracovní síly**. Takovou míru lze vypočítat pro jakoukoli podskupinu populace v produktivním věku:

$$n_t = \frac{N_t}{R_t} \quad (1)$$

nebo

$$N_t = n_t * R_t \quad (2)$$

Ve kteroukoli době lze pracovní sílu (\mathbf{N}) rozdělit na lidi v zaměstnaní (\mathbf{E}) a lidí bez zaměstnaní (\mathbf{U}), tj.:

$$N_t = E_t + U_t \quad (3)$$

Populaci každé země na světě lze rozdělit do dvou kategorií: ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní síla) a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (část populace země, která je po určitou dobu nezaměstnaná, ale není považována za nezaměstnanou). Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se zase skládá právě z nezaměstnaných a zaměstnaných osob – podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) poslední kategorie zahrnuje lidi ve věku od 15 do 72 let (ILO, 2003).

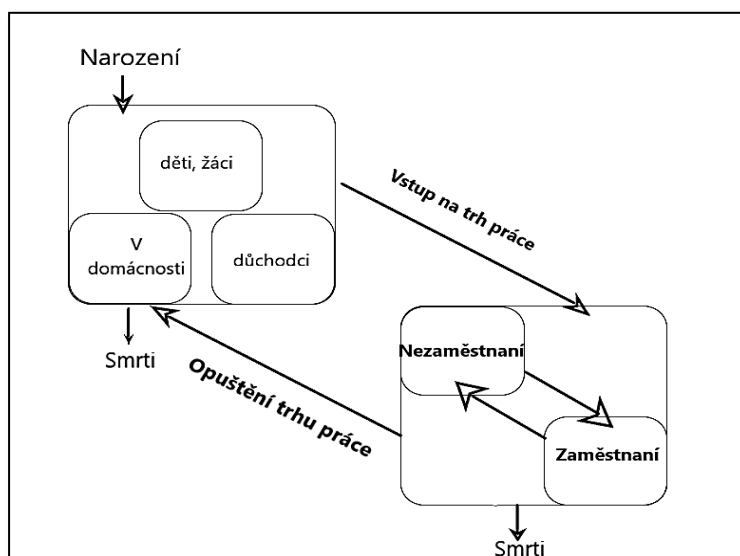
Míra ekonomické aktivity populace je poměr ekonomicky aktivní populace k celkové populaci (zpravidla se pro srovnatelnost bere údaje určitých věkových skupin, a to jsou osoby ve věku od 15 do 64 let dle CZCO). Výpočet míry ekonomické aktivity obyvatelstva se provádí podle následujícího vzorce (výsledek výpočtu lze vyjádřit jak v procentech, tak i jako koeficient):

$$K_{ek.akt.} = \frac{S_{ek.akt.}}{S_o} , \quad (1)$$

kde $S_{ek.akt.}$ – počet ekonomické aktivních obyvatelů, a S_o – počet obyvatelů ve věku od 15 do 65 let (ČSÚ, 2019).

Klíčovým bodem tohoto ukazatele je lidské sebeurčení. Například, některé občany lze přičíst k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu jen částečně: mohou to být studenti denního studia na univerzitách nebo lidé v důchodovém věku, kteří mohou mít potřebu v zaměstnání, nebo mohou aktivně hledat vhodnou pro sebe pracovní pozici.

Graf č. 8 - Model dynamiky pracovní a nepracovní síly.

Zdroj: ILO, 2020.

Podle Mezinárodní organizace práce do druhé kategorie patří lidé, které lze klasifikovat jako ekonomické neaktivní obyvatelstvo, zahrnují následující kategorie občanů:

- lidé v neproduktivním věku – děti, žáci (mladší 15 let)
- fyzicky nezdatné lidé (kategorie občanů, kteří ze zdravotních důvodů nikdy nepracovali nebo přestali pracovat)
- důchodci;
- žáci, studenti prezenční formy studia s povinnou školní docházkou;
- lidé se zdravotním postižením, kteří dostávají pomoc od státních sociálních institucí;
- kategorie občanů zapojených do vedení domácnosti, péče o děti nebo nemocných příbuzných;
- lidé, kteří nemohli najít práci nebo přestali hledat kvůli nemožnosti, ale jsou připraveni a schopni pracovat (ILO, 1982).

Míra nezaměstnanosti je jedním z hlavních ukazatelů trhu práce, která identifikuje podíl počtu zaměstnaných obyvatel k celkové populaci v produktivním věku (Rojíček, 2016). Míra nezaměstnanosti podrobně vysvětluje současný stav ekonomiky země. Podle moderních ekonomů je míra nezaměstnanosti 4–5 % považována za normu. Nízká nezaměstnanost (2–4 %) znamená období oživení, vysoká (7 % a více) znamená pokles vnitřní ekonomiky států (Weidner a Williams, 2011).

$$u_t = \frac{U_t}{E_t + U_t} \times 100[\%] \quad (1)$$

<p>u – míra nezaměstnanosti U – počet nezaměstnaných E – počet zaměstnaných</p>
--

Zdroj: Rojíček, 2016.

Pokud jde o pokles míry nezaměstnanosti, dá se pozorovat zvýšení akciového trhu. Navíc, když se míra nezaměstnanosti sníží, výsledkem je posílení národní měny. Navzdory tomu není velmi nízká míra nezaměstnanosti příznivá, protože vede ke zvýšení mezd zaměstnaných občanů, což v konečném důsledku vede zemi k inflaci a přispívá ke zvýšení úrokových sazeb v následujících letech.

3.2.3 Typy nezaměstnanosti

K nezaměstnanosti dochází nejen během hospodářských poklesů (recesí). Jak ukazuje praxe všech zemí, nezaměstnanost se stala chronickým druhem nevyléčitelné nemoci. Ekonomové identifikují následující formy nezaměstnanosti:

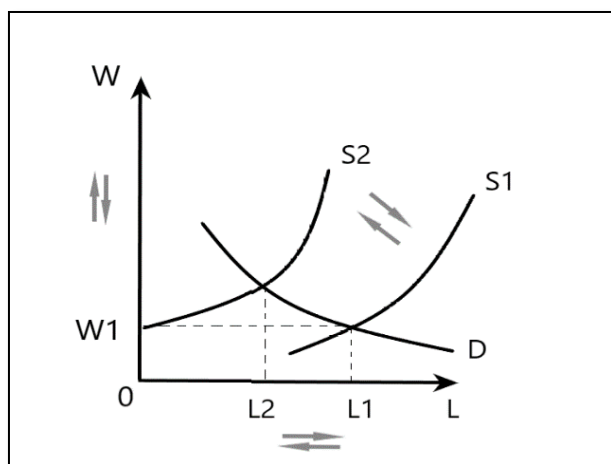
Tabulka č. 2 – Typy nezaměstnanosti.

Frikční nezaměstnanost
Strukturální nezaměstnanost
Cyklická nezaměstnanost
Sezónní nezaměstnanost
Institucionální nezaměstnanost

Zdroj: Jurečka, 2018.

Frikční nezaměstnanost vyplývá z neustálé migrace obyvatelstva mezi regiony a mezi pracovními obory, jakož i v různých fázích životního cyklu. V případě plné zaměstnanosti, vždy se najdou lidé, kteří budou hledat zaměstnání, jaké nejlépe bude vyhovovat jejich přáním, standardům, platům nebo jiným sociálním výhodám. Tento typ nezaměstnanosti je považován za nevyhnutelný a dokonce žádoucí (Jurečka, 2018).

Graf č. 9 - Frikční nezaměstnanost.

W – mzdová sazba
D – poptávka po pracovní síle
S – nabídka pracovní síly
L – velikost pracovní síly

Zdroj: Jurečka, 2018.

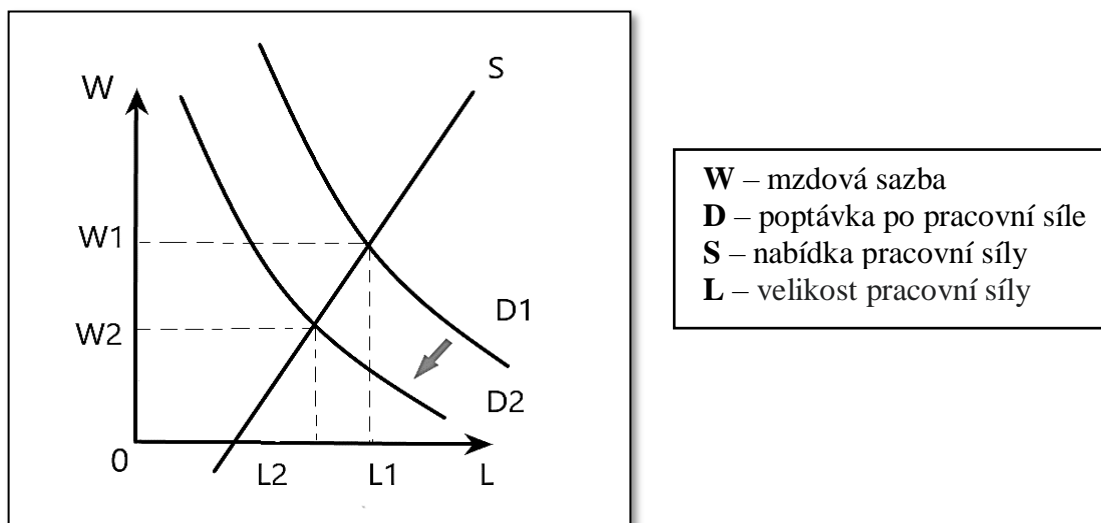
Graf č. 9 ukazuje pokles nabídky pracovní síly a odpovídající pokles zaměstnanosti. Při typu frikční nezaměstnanosti se dobrovolně a dočasně mění nabídka pracovní síly **S**, vzhledem ke konstantní poptávce po ní **D**. Graf ukazuje pokles nabídky pracovních sil (**S2** < **S1**) a odpovídající snížení úrovně zaměstnanosti (**L2** < **L1**). Šipky označují posun nabídky a její návrat do předchozího stavu.

Institucionální nezaměstnanost je také důležitou součástí frikční nezaměstnanosti. Interpretuje se jako sociální nebo daňová politika, kdy se stát snaží svým občanům usnadnit život a provádí zavedení nadměrných sociálních plateb, garantovaných minimálních mezd nebo problém může být v nedokonalosti daňového systému. To vše vede k tomu, že určitá část populace v produktivním věku se s hledáním práce nijak nespěchá, čímž se zvyšuje celkový počet nezaměstnaných. Institucionální nezaměstnanost je také spojena s nedostatkem informací o dostupnosti volných pracovních míst, se setrvačností na trhu práce nebo s její neschopností reorganizace se stejnou rychlostí, jako v případě výrobního procesu (Jurečka, 2018).

Strukturální nezaměstnanost vyplývá z nesouladu mezi strukturou nabídky práce a strukturou poptávky po ní. Právě tato neshoda mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce je spojená s výrobními a technologickými změnami, například s automatizací nebo reorganizací. Dalším problémem je nedostatek poptávky po konkrétním druhu produktu nebo službě. Strukturální nezaměstnanost se od frikční nezaměstnanosti tím, že ovlivňuje konkrétní profesní skupinu pracovníků v důsledku technologických přesunů, přesunů pracovních míst do regionů, nebo poklesu vedoucích sektorů ekonomiky.

Na rozdíl od frikčních nezaměstnaných nemají strukturálně nezaměstnaní požadovanou úroveň kvalifikace a potřebují rekvalifikaci. Počet volných pracovních míst však zůstává vyšší než počet strukturálně nezaměstnaných (McConnell, Brue a Flynn, 2018).

Graf č. 10 - Strukturální nezaměstnanost.

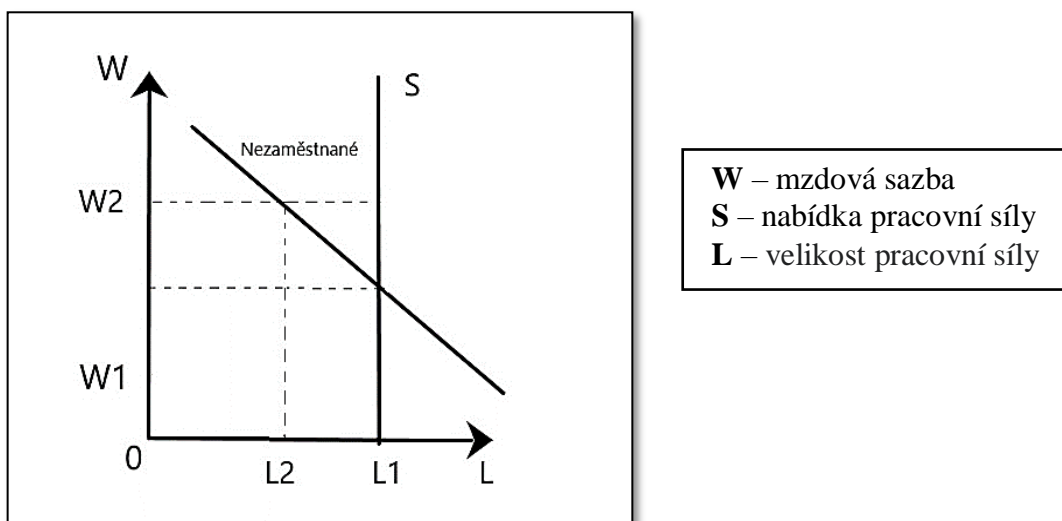
Zdroj: Jurečka, 2018.

Graf č. 10 ukazuje vznik strukturální nezaměstnanosti, kdy se poptávka **D** posouvá doleva, respektive snižuje zaměstnanost ($L2 < L1$). Podstatným rysem frikční a strukturální nezaměstnanosti je to, že počet volných pracovních míst převyšuje počet nezaměstnaných, tzn. vždycky existuje možnost najít vhodnou práci.

Cyklická nezaměstnanost je spojena s opakováním ekonomické aktivity. Dochází k ní během hospodářských krizí a depresí. Taková nezaměstnanost je nedobrovolná a často vyskytuje ve velkém měřítku. To lidi děsí nejvíce, neboť vyplývá z neschopnosti vytvořit dostatek pracovních míst pro každého, kdo chce pracovat. Z hlediska délky trvání frikční a sezónní typy nezaměstnanosti jsou krátkodobými typy, zatímco ostatní, které jsou uvedené výše, souvisejí s dlouhodobou nezaměstnaností. V obdobích hospodářského poklesu cyklická nezaměstnanost doplňuje frikční. K eliminaci cyklické nezaměstnanosti je nutné, aby vládní agentury zajišťovaly stabilní ekonomický růst a vytváření celostátních projektů vedoucích ke zvýšení poptávky.

Graf č. 11 ukazuje situaci mzdové nepružnosti. Pokud je reálná mzda nad úrovní odpovídající rovnovážnému bodu, nabídka práce na trhu převyšuje poptávku po ní.

Graf č. 11 - Cyklická nezaměstnanost.

Zdroj: Jurečka, 2018.

Sezónní nezaměstnanost je způsobena sezónním charakterem výroby v některých průmyslových odvětvích, jako jsou zemědělství, rybolov, stavebnictví atd. Taková nezaměstnanost je pro obě strany docela předvídatelná.

Specifickým a nejběžnějším typem nezaměstnanosti v zemích s nízkou úrovní ekonomického rozvoje, je skrytá nezaměstnanost. Skrytá nezaměstnanost zahrnuje lidi:

- 1) kteří jsou formálně v práci a dostávají plat, ale ve skutečnosti berou práci navíc;
- 2) kteří jsou v práci, ale jsou vynuceni pracovat jen malou část pracovního dne nebo týdne;
- 3) kteří, když byli formálně v práci, souhlasili, že půjdou na tzv. neplacené volno, dokud nebudou vyzváni zpět k nástupu do práce (Mareš, 2002).

Tzv. falešná nezaměstnanost by měla být odlišena od skryté nezaměstnanosti. Mezi ně patří ti, kteří vedeny jako nezaměstnaní, ale skutečně pracují nelegálně, například na černém trhu (černý trh je zapojen do trestné činnosti).

3.3 Jiné makroekonomické ukazatele

3.3.1 Inlace a nezaměstnanost

Inlace nebo, jak se tomuto jevu často říká „znehodnocení peněz“. V tržní ekonomice, je způsobena nepřiměřenou výrobou, která zvyšuje úroveň cen zboží, způsobuje pokles směnného kurzu domácí měny vůči zahraniční měně (v zemích se silnější pozicí měny a v zemích, kde se jejich měna v porovnání s domácí v menší míře oslabila) a způsobuje zvýšení cen zlata. K inflaci dochází v důsledku dlouhodobé nerovnováhy mezi agregátní poptávkou a agregátní nabídkou na trhu, kde poptávka dominuje nad nabídkou (Pavelka, 2007).

Nejrozšířenějšími způsoby pro výpočet míry inflace v současné době jsou Index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index), index cen výrobců (PPI – Producer Price Index) a deflátor hrubého domácího produktu. V rámci této práce bude pro výpočet používán Index spotřebitelských cen. Výpočet na základě CPI se provádí prostřednictvím průzkumů cen tzv. spotřebního koše, který obsahuje cca 700 statků. Výpočty mohou být provedeny na základě měsíčních, čtvrtletních, nebo ročních cen. Index se spočítává pomocí průměrné hodnoty daného období ve srovnání s průměrnou hodnotou předchozího období.

$$CPI = \frac{\sum P_t^i \times Q_0^i}{\sum P_0^i \times Q_0^i} \times 100[\%] \quad (1)$$

<p>P – cena zboží Q – množství zboží i – jednotlivé druhy zboží t – čas</p>

Zdroj: Rojíček, 2016.

Cenové indexy jsou oficiálními statistickými údaji, které mohou být vypočítávány centrálními banky, ministerstvy práce nebo národními statistickými úřady (v České republice je to ČSÚ).

Vzorec pro výpočet míry inflace pomocí indexu spotřebitelských cen je uveden níže:

$$\pi = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \times 100[\%] \quad (2)$$

π	– míra inflace
CPI_t	– ceny v čase t
CPI_{t-1}	– ceny předchozího období

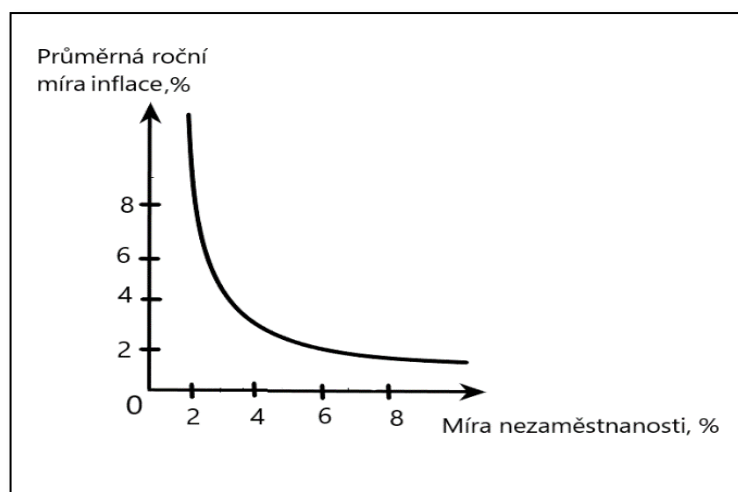
Zdroj: Rojíček, 2016.

3.3.1.1 Phillipsova křivka

Inflace a nezaměstnanost jsou dva hlavní makroekonomické problémy, které se týkají skoro každého státu. Díky myšlenkám moderních ekonomů bylo zjištěno, že tyto problémy mají na sebe podstatný vliv a jsou vzájemně propojené, což komplikuje politiku států v boji proti nim. První osobou, která zjistila tento vztah, byl W. Phillips, který zkoumal statistiku Anglie téměř za sto let (1862-1957). Ve svém modelu spojil W. Phillips nezaměstnanost pouze se změnami nominálních mezd ve formě růstového faktoru ve výdajích.

Američtí ekonomové P. Samuelson a R. Solow zkontrolovali správnost Phillipsova modelu tím, že zkusili nahradit v něm růst nominálních mezd mírou inflace na příkladě statistických údajů USA, a tímto ho potvrdili. Pak tento jev ekonomové nazvaly „Phillipsovou křivkou“ (Forder, 2010).

Graf č. 12 - Phillipsová křivka.

Zdroj: Rusmichová, L. - Soukup, J, 2011.

Phillipsova křivka v **grafu č. 12.** přesně ukazuje existenci vztahů mezi mírou nezaměstnanosti a mírou inflace, což znamená, že mzdy se mají tendenci zvyšovat, když je nízká nezaměstnanost, a naopak. Z toho vyplývá, že v okamžiku, když skutečná nezaměstnanost překračuje přirozenou míru, najatí pracovníci nevyžadují zvýšení mezd. Představená situace se vykytuje v důsledku, když je na trhu práce mnoho nezaměstnaných. Podnikatelé nebudou zvyšovat mzdy svých pracovníků. A v této situaci existuje pravděpodobnost jim budou hrozit propuštěním a možností najímat levnější pracovní sílu.

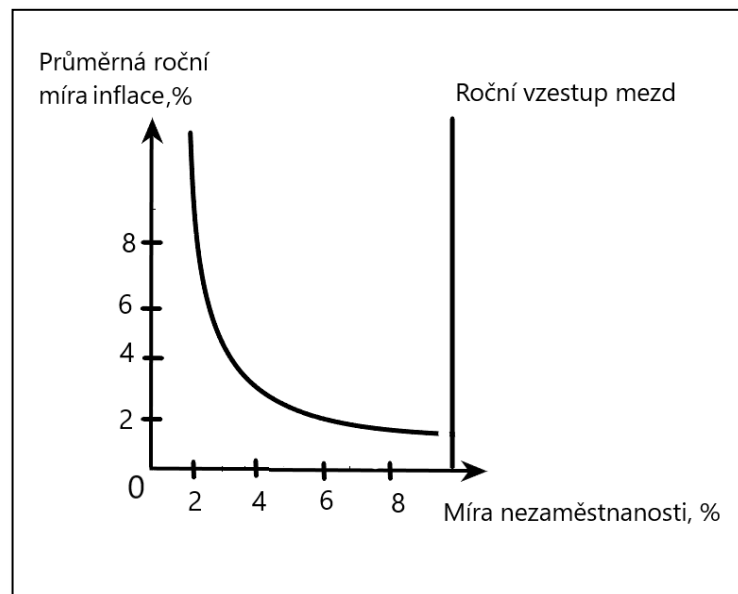
Ale v případě změny ekonomické situace ve státě, naopak (vnitřní trh se blíží stavu plné zaměstnanosti a klesá nezaměstnanost), zaměstnavatelé nemají dostatek pracovníků, což vede k vyšším mzdám a zvýšením výrobních nákladů. Dalším rozhodnutím ze strany zaměstnavatelů je zvýšení cen jejich produktů tak, aby zůstali ve výhodné pozici nebo udrželi ziskovost svého podnikání alespoň na stejné úrovni. Ukazuje se tedy, že snížení nezaměstnanosti je doprovázeno zrychlením inflace a naopak (Brčák a Sekerka, 2010).

Bylo zjištěno, že Phillipsova křivka může být použita k boji proti nezaměstnanosti pouze za podmínek mírné inflace konstantní rychlostí. U neočekávaných hospodářských krizí se také neočekávaně zvyšuje míra inflace, která může být doprovázena prudkým nárůstem nezaměstnanosti. Vztah vytvořený Phillipsovou křivkou tedy nefunguje pro dlouhodobé procesy. Transformace nezaměstnanosti a inflace pomocí této metody je pro ekonomiku nebezpečná z důvodu nepředvídatelných důsledků.

V důsledku tohoto problému přešly státy západní Evropy a USA k teorii přirozené míry nezaměstnanosti, která se používá dodnes. Podstata této teorie spočívá v tom, že z dlouhodobého hlediska přijatelná úroveň inflace je možná pouze s přirozenou úrovní nezaměstnanosti – měla by být určena strukturou trhu práce s přihlédnutím k informacím o různých průmyslových odvětvích. Taková politika zajištění přirozené úrovně nezaměstnanosti a snížení míry inflace na mírnou a stabilní ne vždy dosahuje svých cílů. U všech pozitivních faktorů této metody existuje také nevýhoda: když ekonomika dosáhne přirozené úrovně nezaměstnanosti, inflace v průběhu určité doby nadále roste, protože její tempo nemůže rychle klesat (Falcman, 2018).

Mnoho statistických výzkumů ne vždy potvrzovaly Phillipsové závěry. Stagflace je současné zvyšování míry inflace a nezaměstnanosti, doprovázené hospodářským poklesem. To se graficky odráží posunem krátkodobé Phillipsovi křivky doprava vzhledem k počátku, jak je znázorněno na **grafu č. 13**.

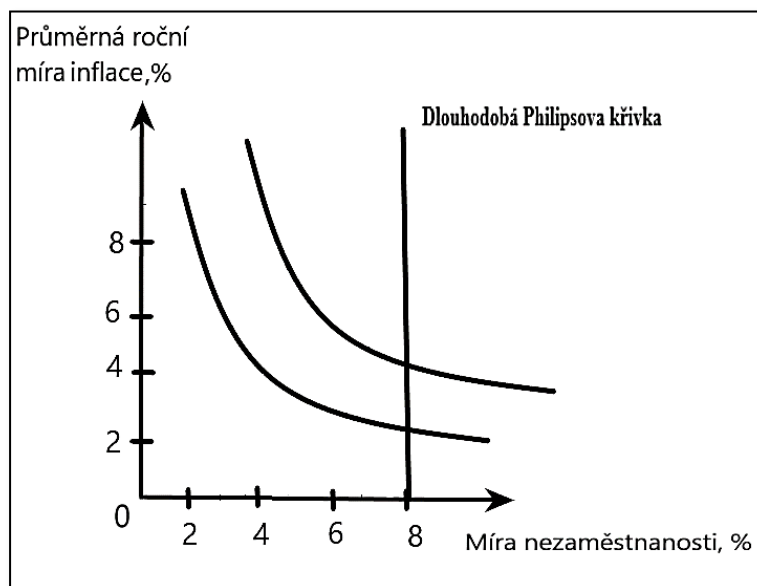
Graf č. 13 - Krátkodobá Phillipsova křivka.

Zdroj: Rusmichová, L. - Soukup, J, 2011.

Krátkodobá Phillipsova křivka charakterizuje statický stav ekonomiky a odrazuje dlouhodobé trendy. Upravil ji M. Friedman na základě teorie přirozené míry nezaměstnanosti. Teorie přirozené míry nezaměstnanosti uvádí, že z dlouhodobého hlediska je mírná míra inflace dosažitelná pouze v případě, že existuje přirozená míra nezaměstnanosti, která zase závisí na stavu trhu práce (Ládík, 2005).

Graf č. 14 – Dlouhodobá Phillipsova křivka.

Zdroj: Rasmichová, L. - Soukup, J, 2011.

Podle této teorie je Phillipsová křivka z dlouhodobého hlediska vertikální. Když se přirozená a skutečná míra nezaměstnanosti shodují, trh práce se dostane do rovnováhy a skutečná úroveň zvýšení cen nebo inflace se rovná úrovni prognózy uvedené v **grafu č. 11**.

Inflace ohrožuje samotný výrobní proces. Půjčky se odepisují. V souvislosti s rychlým růstem cen stanovily banky tak vysoké úrokové sazby, že je výhodnější nerozvíjet produkci, ale spekulovat. Normální ekonomické vztahy jsou zničeny. Peníze ztrácejí kupní sílu. Není jasné, na které ceny a úrokové sazby se zaměřit. Dlouhodobé investice se ukazují jako nerentabilní kvůli tomu, že inflace je zahrnuta do odúročitele, a pomocí ní se spočítává čistá současná hodnota.

3.3.2 HDP

Ekonomika kteréhokoli státu na světě produkuje zboží a služby pro své obyvatele, což vytváří národní bohatství. Náklady na tyto zboží a služby, které byly v zeměpisných mezích určitého státu po dobu jednoho roku vyráběny tuzemskými firmami a výrobci, tvoří hrubý domácí produkt (HDP), který je absolutní hodnotou a jasně popisuje stav ekonomiky (Pavelka, 2007).

HDP se dělí na dva typy: nominální a reálný HDP, které po určitou dobu ukazují blahobyt státu. Pokud se jedná o nominální HDP, je vidět, že jde o tržní hodnotu zboží a služeb, a v procesu jeho výpočtu se zohledňují skutečné ceny.

Jelikož nominální HDP roste se zvýšením hodnoty, tak není možné provést přesný odhad ekonomiky v zemi, protože HDP bude prokazovat růst po růstu inflaci. Proto, aby bylo možné vypočítat přesnější představu o úspěchu národního hospodářství, bude vypočítán reálný HDP, který je založen na principu výpočtu celkových nákladů na zboží a služby vyrobené v zemi v různých letech, bez změny cenové hladiny po dlouhou dobu (Pavelka, 2007).

Hrubý domácí produkt lze vypočítat následujícími třemi způsoby:

1. Produkční metoda – metoda výpočtu HDP, kde se sčítají přidané hodnoty pro všechna průmyslová odvětví a typy výroby v ekonomice.

$$HDP = W + I + Z + R + A, \text{ kde:}$$

(1)

W – hrubé mzdy I – čisté úroky Z – hrubé zisky R – renta A – amortizace
--

Zdroj: Pavelka, 2007.

2. Výdajová metoda – při výpočtu HDP zvoleným způsobem je potřeba sečíst náklady všech subjektů ekonomického procesu:

$$HDP = C + I + G + NX, \text{ kde:}$$

(2)

C – spotřebitelské výdaje populace I – souhrn investic v ekonomice G – vládní náklady na nákup výrobků a služeb NX – čistý export
--

Zdroj: Pavelka, 2007.

3. Důchodová metoda – vypadá jako součet národního důchodu a je považována za součet příjmů vlastníků ekonomických zdrojů, který zahrnuje v sobě součet všech důchodů (Špringl, 2020):

$$HDP = W + I + Z + R + A + T, \text{ kde:}$$

(3)

W – hrubé mzdy
I – čisté úroky
Z – hrubé zisky
R – renta
A – amortizace
T – nepřímé daně

Zdroj: Pavelka, 2007.

4 Vlastní práce

Cílem praktické části bylo provést podrobný analytický a statistický výzkum trhu práce Republiky Kazachstán a Ruské federace za období posledních 15 let, porovnat vývoj nezaměstnanosti obou států a vyhodnotit jejich rozdíly. Dílčím cílem bylo vypracování návrhů a pokynů pro řešení problémů nezaměstnanosti na národní a mezinárodní úrovni pro Republiku Kazachstán a Ruskou federaci.

K dosažení postavených cílů v práci byla použita komparativní a analyticko-syntetická metoda, statistická analýza s využitím statistického softwaru TIBCO Statistica® 13.3.0, a komparace absolutních i relativních údajů, která byla obohacena různými tabulkami a grafy stavu a vývoje v čase v období 2005-2020 roky.

4.1 Republika Kazachstán

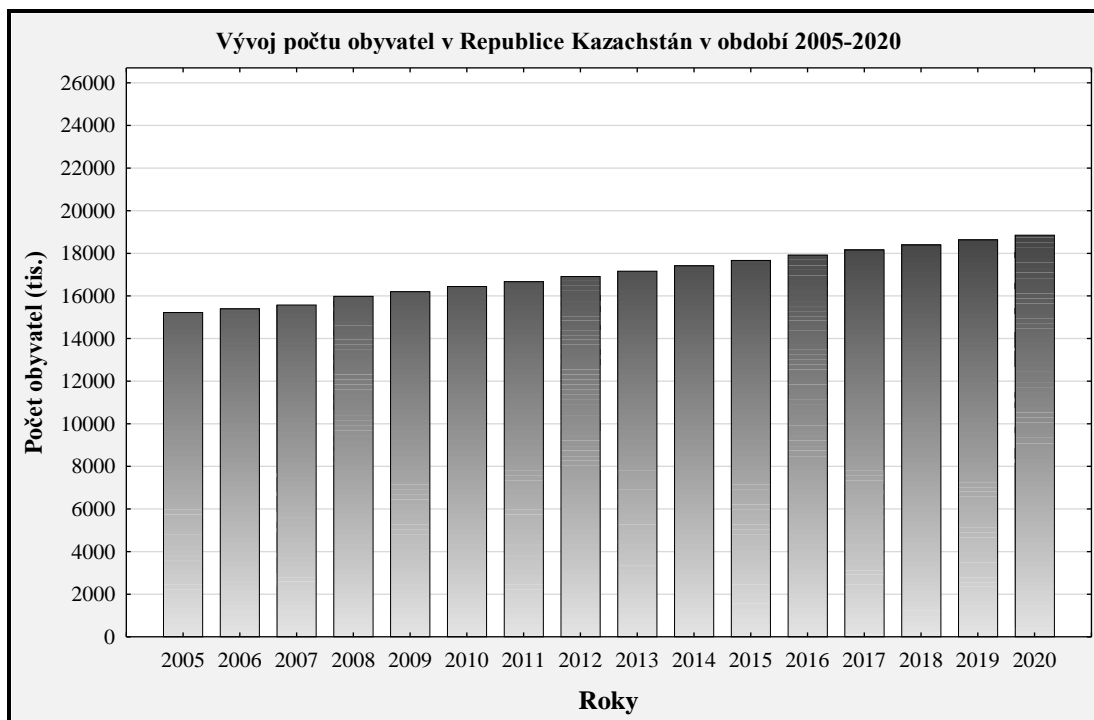
Republika Kazachstán je největší zemí s rozlohou 2 724,9 tisíc km², která se nachází ve střední Asii na křižovatce dvou kontinentů a zaujímá 9. místo dle rozlohy ve světě.

Republika Kazachstán je unitárním státem s prezidentskou formou vlády. Podle ústavy země je demokratickým, sekulárním, právním a sociálním státem s existencí ideologické a politické rozmanitosti, a jehož nejvyššími hodnotami jsou člověk, jeho život, práva a svobody (Ústavní zákon Republiky Kazachstán, 1991).

Kazachstán, stejně jako Rusko, je určen ve světové klasifikaci zemí podle úrovně ekonomického rozvoje jako země s přechodovou ekonomikou. Tato skupina zahrnuje bývalé republiky SSSR a také země východní Evropy.

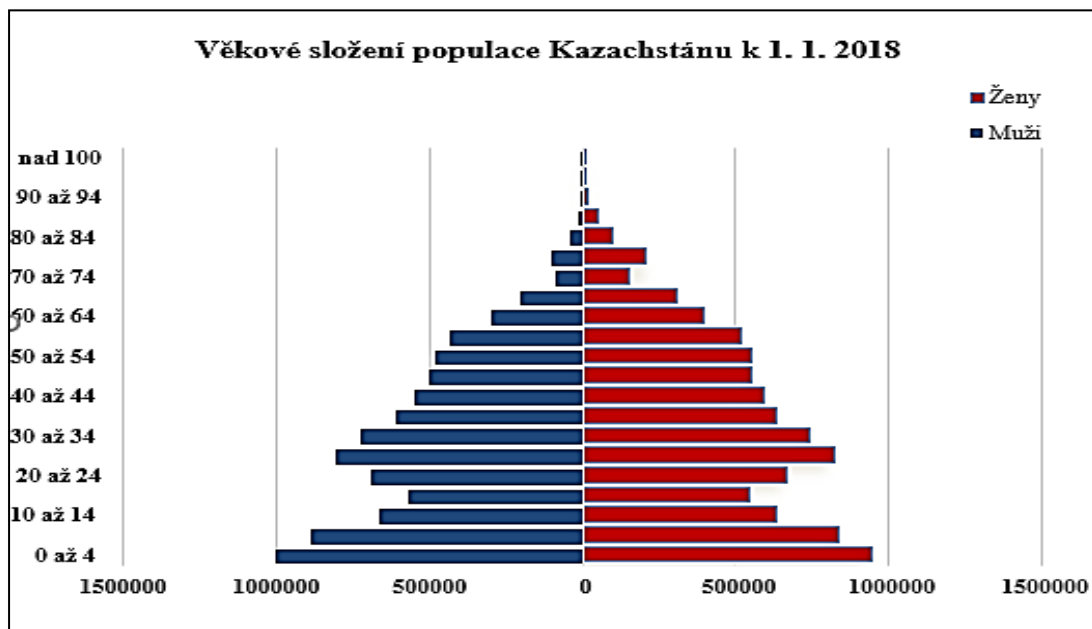
Populace Kazachstánu činila 18 mil. 852 tis. lidí na konci roku 2020. Ve struktuře celkového počtu obyvatel republiky je podíl městského obyvatelstva 59 % a venkovského obyvatelstva 41 % (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

Graf č. 15 - Vývoj počtu obyvatel v Republice Kazachstán v období 2005-2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a World Bank, 2020.

Graf č. 16 - Věkové složení populace Republiky Kazachstán k 1. 1. 2018

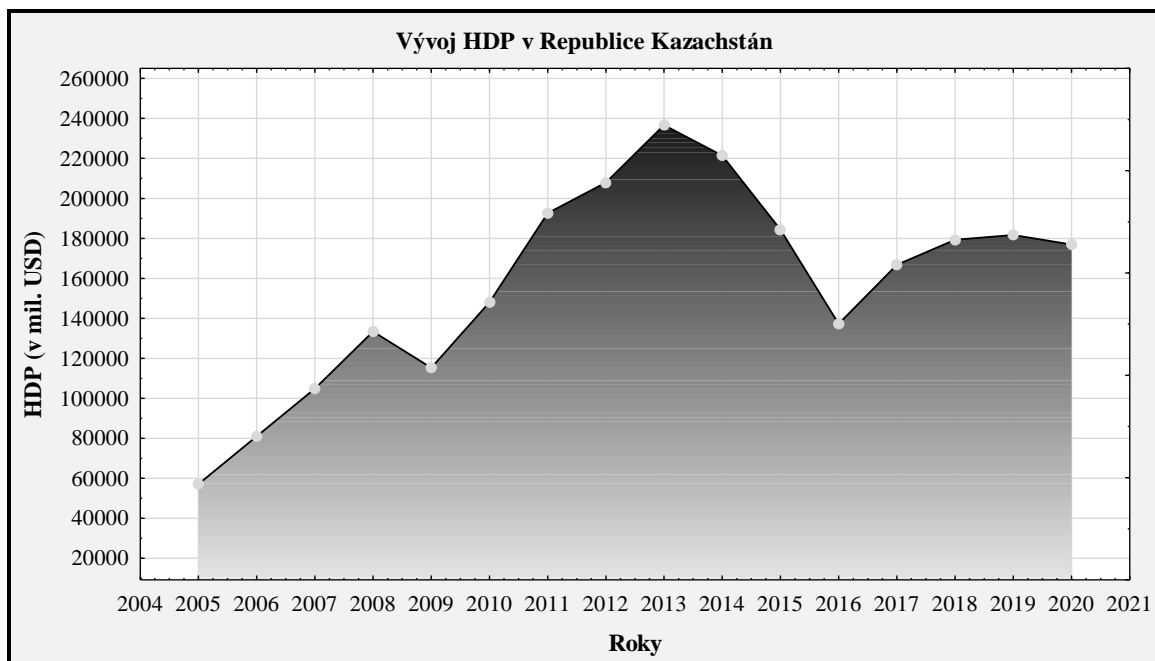
Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a World Bank, 2018.

Díky tomu, že Kazachstán je mezinárodně aktivní, je členem v mnoha mezinárodních organizacích, jako: Organizace spojených národů (OSN), Mezinárodní měnový fond (MMF), Světová zdravotnická organizace, Evropské hospodářské společenství, mezinárodní a evropské banky pro obnovu a rozvoj, Společenství nezávislých států (SNS), Mezinárodní agentura pro atomovou energii, Mezinárodní federace Červeného kříže, Šanghajská organizace pro spolupráci, Organizace islámské spolupráce atd. (MZV Kazachstán, 2020).

4.1.1 Ekonomika Kazachstánu

Od momentu získání nezávislosti Kazachstán neustále podporuje udržitelný hospodářský růst, který je založen na zajištění soukromé iniciativy a podnikání, aktivního zahraničního obchodu a na přitažlivosti investic. HDP země se ztrojnásobil za posledních 15 let (z 57 mld. USD na 181 mld. USD). Kazachstán je zařazen do skupiny zemí se střední úrovní příjmů podle klasifikace Světové banky. Přední kazašské společnosti dosáhly úrovně mezinárodních obchodních standardů a získávají si oblibu ve světě globální ekonomiky („Kazatomprom“ KazMunayGas“, „Kazakhmys“, atd.).

Graf č. 17 - Vývoj HDP v Republice Kazachstán v období 2005-2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, World Bank, 2020.

Od roku 2005 do roku 2008 je jasně vidět, jak ekonomika Kazachstánu roste velmi rychle, a to z 57,12 mld. na 133,44 mld. USD. Průměrný roční přírůstek HDP činil v těchto letech 32,72 % a průměrný roční přírůstek HDP na obyvatele je na úrovni 31,3 %, což v číselném vyjádření činí 6 087 USD na obyvatele. Ekonomický růst v těchto letech způsobuje aktivní zahraniční obchod. Kazachstán začíná aktivně vyvážet ropu, ropné produkty a železo. Průměrná roční hodnota platební bilance činila v těchto letech 18,34 mld. USD. Vývoj také probíhá v důsledku přílivu přímých zahraničních investic.

V roce 2008 ekonomika prudce poklesla v důsledku světové finanční krize a na konci roku 2009 HDP činil 115,31 mld. USD. Přírůstek HDP byl ve srovnání s předchozím rokem 2008 záporný a ve výši -13,59 %.

Od roku 2010 do roku 2013 došlo ke zrychlenému růstu HDP země na 236,64 mld. USD s průměrným přírůstkem 20,06 %. Průměrný přírůstek HDP na obyvatele byl v těchto letech na úrovni 11 746 USD, což je 18,37 %.

Kvůli konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou byly v roce 2014 na Rusko uvaleny sankce, které měly vliv i na ekonomiku Kazachstánu. V roce 2015 vláda Kazachstánu rozhodla přejít na volně pohyblivý směnný kurz, v důsledku čehož se 20. srpna 2015 kazašský tenge zhroutil na burze a došlo ke znehodnocení měny vůči dolaru o 26,4 %. V důsledku toho se zvýšily ceny zboží a kvůli tomu se snížila kupní síla. Pak následuje velký pokles až do roku 2016, kdy se HDP rovnal úrovni roku 2008 a byl ve výši 137,28 mld. USD, což je o 16,23 % méně než průměrný přírůstek za předchozí 4 roky. Průměrný absolutní ukazatel HDP na obyvatele klesá a je na úrovni 7 772 dolarů na obyvatele, což je -17,44 % ve srovnání s předchozím zkoumaným obdobím.

V roce 2017 se ekonomická výkonnost Kazachstánu postupně vrací zpět na dřívější úroveň kvůli růstu cen na ropu a aktivnímu obchodování s hlavními exportními partnery. Růst byl také vyvolán nárůstem domácích investic do různých vládních programů a zlepšením geopolitické situace. „Rok 2017 byl z hlediska makroekonomické dynamiky úspěšný. Růst cen ropy vedl k výraznému nárůstu vývozu a ke zvýšení průmyslové produkce a HDP. Zvýšení fyzického objemu produkce ropy bylo také velmi příznivé.“ – uvádí ve svém

výstupu Vjačeslav Dodonov, hlavní vědecký pracovník prezidenta Republiky Kazachstán (BRIF Research Group, 2017).

Průměrný HDP na obyvatele byl v období 2017–2020 9 552 USD, přičemž průměrný roční přírůstek na obyvatele činil 5,28 %.

Ekonomika se zvýšila na úroveň 181,67 mld. USD, ale se v roce 2020 celý svět setkává s neočekávanou pandemií COVID-19, v důsledku čehož se ekonomika snížila o 2,6 % a klesla na 176,94 mld. USD.

Kazachstán se hluboce integroval do světové ekonomiky a aktivně se zúčastnil procesu globalizace. V současné době republika obchoduje téměř se všemi zeměmi světa. Jejími obchodními partnery pro dovoz jsou 177 států a pro vývoz jsou 120 území na všech kontinentech (World Bank, 2018).

Tabulka č. 3 - Seznam hlavních exportních a importních zboží Kazachstánu v roce 2020.

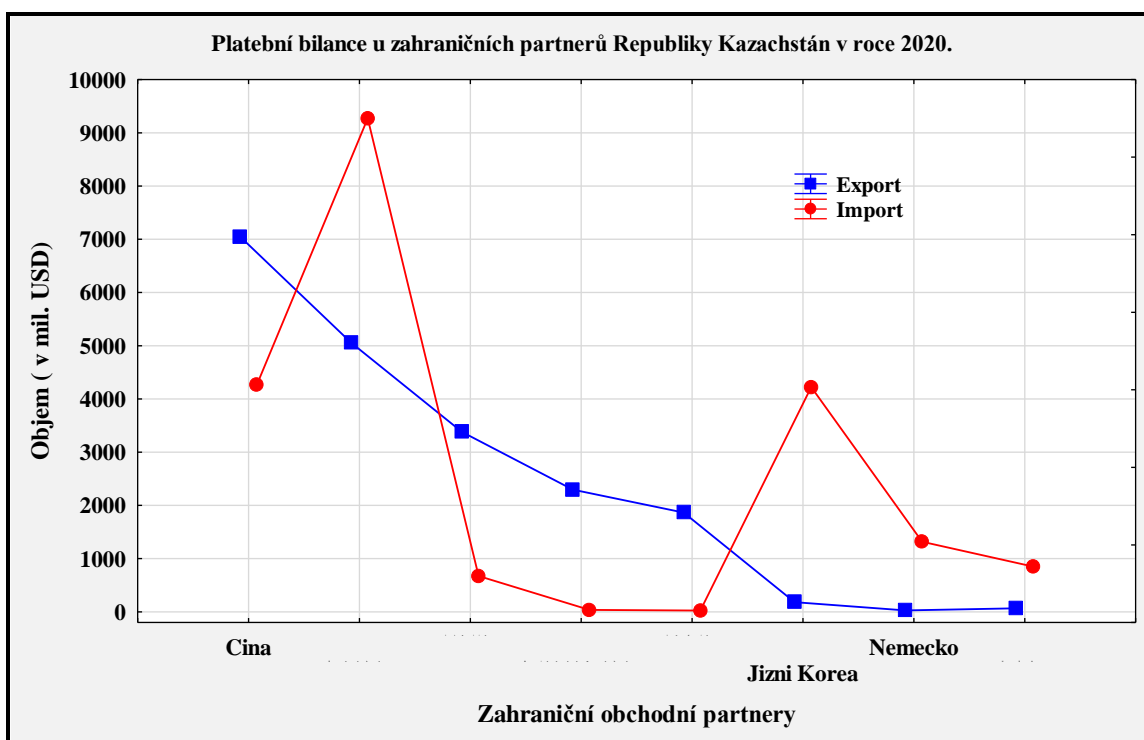
Exportní komodity	Importní komodity
Ropa (18,7 mld. USD)	Chladicí zařízení (1,6 mld. USD)
Měď (2,0 mld. USD)	Čerpadla, kompresory a ventilátory (1,1 mld. USD)
Zemní plyn (1,9 mld. USD)	Léky (829,2 mil. USD)
Uran (1,3 mld. USD)	Telefony (708,8 mil. USD)
Feroslitiny (1,3 mld. USD)	Potrubí a armatury (632,7 mil. USD),
Měděné rudy a koncentráty (1,12 mld. USD)	Vybavení a zařízení na filtrování kapalin nebo plynů (542 mil. USD)
Pšenice (730,7 mil. USD)	Osobní automobily (495,9 mil. USD)
Drahé kovy (545,4 mil. USD)	Počítače (412 mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Podle ukazatelů Světové banky má Kazachstán 105. místo v seznamu států dle poměru vývozu k HDP. Podíl exportu na HDP dosáhl v roce 2019 36,2 %, což je o 5,7 % více než průměrná světová hodnota.

Celkový objem vývozu do ČLR činil 7,04 mld. USD v roce 2020, objem dovozu činil 4,26 mld. USD a obchodní bilance byla na úrovni 2,78 mld. USD. Celkový objem vývozu do Ruska dosáhl v roce 2020 3,38 mld. USD, dovoz činil 9,27 mld. USD, obchodní bilance byla záporná a byla na úrovni -5,89 mld. USD (Trading Economics, 2020).

Graf č. 18 – Platební bilance vybraných partnerů Republiky Kazachstán v roce 2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a IMF, 2021.

Objem obrátu zahraničního obchodu vzrostl za období 2005-2019 z 45,2 mld. USD až do 97,8 mld. USD. Největšího objemu bylo dosaženo v roce 2013 - 133,5 mld. USD. V historii zahraničních obchodních vztahů země bylo nejvyšší kladné saldo platební bilance ve výši 47,4 mld. USD v roce 2011, a stát vždy měl kladné saldo platební bilance od roku 1995 až do současnosti (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

4.1.2 Analýza dynamiky trhu práce Republiky Kazachstán

Ve všech sférách ekonomiky Kazachstánu začaly vyskytovat významné změny od rozpadu Sovětského svazu a přijetí statusu nezávislého státu, což bylo začátečním bodem přechodu země k tržním vztahům. Bývalá postsovětská republika začala procházet velmi obtížnou ekonomickou restrukturalizací a dodnes probíhá v Kazachstánu složitý proces ekonomické transformace, kde jedeními z hlavních směrů jsou formování trhu práce a provádění změn v celém systému zaměstnanosti. Nabídka a poptávka na trhu práce určují pracovní tok mezi pracovními oblastmi a v důsledku toho i počet zaměstnaných pracovníků. Kvůli tomu je tento faktor velmi důležitý v ekonomice každého státu. .

Podle dat statistického výboru Ministerstva národního hospodářství Kazachstánu, hlavní ukazatele trhu práce měly pozitivní trend za posledních 5 let. Jak je vidět v **tabulce č. 4**, Kazachstán vykázal stabilní ekonomický růst, čímž postupně snižoval míru nezaměstnanosti od roku 2005.

Tabulka č. 4 - Základní ukazatele trhu práce Kazachstánu.

Ukazatele trhu práce	Míra nezaměstnanosti (v %)	Minimální měsíční mzda (v USD)	Průměrná měsíční hrubá mzda (v USD)
Rok			
2005	8,1	52,2	256
2006	7,8	68,7	324
2007	7,3	73,8	428
2008	6,6	85,7	505
2009	6,6	109,2	456
2010	5,8	99,3	527
2011	5,4	107	614
2012	5,3	115,7	679
2013	5,2	122,4	717
2014	5,0	127,9	675
2015	5,1	115,4	568
2016	5,0	66,8	418
2017	4,9	72,4	463
2018	4,9	84,9	472
2019	4,8	110,7	488
2020	5,0	110,5	521

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a ILO, 2021.

Stojí za zmínku, že indikátor míry nezaměstnanosti zůstal na stejné úrovni během světové krize v roce 2008, a v letech 2017–2018 byl téměř o polovinu menší než v roce 2000. Míra nezaměstnanosti v Kazachstánu neustále klesá, zatímco množství pracovní síly a samotná zaměstnanost roste podle Statistické agentury Republiky Kazachstán. Nezaměstnanost za analyzované období zůstává v průměru na 5 % a v roce 2019 se ve srovnání s rokem 2015 snížila o 0,3 bod a dosáhla 4,8 %. Propouštění, zavírání závodů, obchodní krize, karanténa ale přinesly na trh práce trvalé potíže, což se projevilo přesunem míry nezaměstnanosti na 5 % ve výsledcích roku 2020.

Průměrná měsíční nominální mzda na zaměstnance se stanoví vydělením částky nahromaděné mzdy na skutečný počet zaměstnanců a počet měsíců ve sledovaném období. V průběhu let nezávislosti byl registrován stabilní nárůst průměrné měsíční nominální mzdy ve všech pracovních odvětvích ekonomiky Kazachstánu až do roku 2013, kdy byla dosažena maximální úroveň - 717 USD, a poté začala klesat. Je třeba poznamenat, že rychle rostla průměrná a minimální mzda v národní měně (KZT) od roku 2013 do současnosti, ale je možné pozorovat zcela opačnou situaci při přepočtu na americké dolary, který znázorní jasnou inflační situaci v zemi.

Tabulka č. 5 ukazuje stav trhu práce v Republice Kazachstán za posledních 15 let, který je poznamenán pozitivní dynamikou vývoje zaměstnanosti a zkrácení počtu nezaměstnaných občanů. V ekonomicky aktivním obyvatelstvu převládá segment zaměstnaných pracovníků na smlouvu, který se pohyboval od 75,8 do 76,2 % v roce 2020, zatímco počet osob samostatně výdělečně činných se pohyboval od 23,7 do 24,2 %. Vzhledem k tomu, že v průběhu tohoto desetiletí zaměstnanost názorně nahrazovala samostatnou výdělečnou činnost a zvyšoval se sektor služeb (jako jsou internet obchodování, zprostředkování atd.), lze poznamenat, že úroveň samostatně výdělečně činných osob zůstává téměř beze změny a je udržována na úrovni 25% ekonomické aktivní populace.

Tabulka č. 5 - Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo Kazachstánu.

Ukazatele trhu práce:	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (v tis. osob) Zahrnuje:			Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (v tis. osob)
	Zaměstnaní	Osoby samostatně výdělečně činné	Nezaměstnaní	
Rok				
2005	4 640,5	2 620,4	640,7	3 476,9
2006	4 776,6	2 626,9	625,4	3 493,9
2007	4 973,5	2 657,6	597,2	3 463,2
2008	5 199,4	2 657,8	557,8	3 416,2
2009	5 238,8	2 664,6	554,5	3 500,3
2010	5 409,4	2 704,8	496,5	3 487,7
2011	5 581,4	2 720,2	473,0	3 477,3
2012	5 813,7	2 693,4	474,8	3 538,7
2013	5 949,7	2 621,0	470,7	3 569,4
2014	6 109,7	2 400,4	451,9	3 715,9
2015	6 294,9	2 138,4	454,2	3 680,1
2016	6 342,8	2 210,5	445,5	3 855,0
2017	6 485,9	2 099,2	442,3	3 402,0
2018	6 612,5	2 082,5	443,6	3 381,1
2019	6 681,6	2 099,2	440,7	3 408,4
2020	6 700,0	2 082,5	454,8	3 523,9

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a ILO, 2021.

Podíl mužů na ekonomicky aktivním obyvatelstvu je vyšší než podíl žen. Počet mužů v roce 2020 je na úrovni 4,8 mil., a každoroční průměrný přírůstek je 2,2 %. Podíl se meziročně zvýšil z 51,2 % na 51,6 %. Počet žen v ekonomicky aktivní populaci se také meziročně zvýšil, ale pouze o 0,6 %, což je 4,5 mil. osob. Podíl se snížil ze 48,8 % na 48,4 % (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

Tabulka č. 6 – Počet zaměstnaných osob (v tis.) Kazachstánu podle ekonomické činnosti.

Ekonomická činnost	2016	2017	2018	2019	2020
Zaměstnaní, celkem	8388,4	8454,2	8567,4	8732,6	8794,1
Zemědělství, lesnictví a rybolov	1264,5	1174,4	1206,1	1207,0	1145,2
Průmysl	1121,4	1074,8	1077,9	1096,6	1110,7
Těžba a dobývání	282,8	286,3	274,8	276,5	278,8
Zpracovatelský průmysl	593,6	548,7	590,6	593,2	601,4
Elektřina, plyn a klimatizace	160,1	164,3	141,8	146,2	148,5
Zásobování vodou; kanalizace, kontrola sběru a distribuce odpadu	85,0	75,6	70,7	80,7	82,0
Stavební průmysl	642,1	653,0	609,5	628,7	640,6
Velkoobchod a maloobchod	1292,4	1314,0	1372,6	1399,5	1436,0
Přeprava a skladování	613,7	623,7	633,1	635,8	637,7
Ubytovací a stravovací služby	154,4	184,1	184,9	201,1	207,2
Informace a komunikace	158,8	159,2	171,9	161,5	158,2
Finanční a pojišťovací činnost	198,0	207,8	181,8	188,7	194,1
Realitní služby	92,4	115,7	160,5	148,7	155,0
Odborná, vědecká a technická činnost	235,9	252,3	248,7	245,1	257,2
Administrativní a podpůrná činnost	239,9	257,2	291,7	296,9	288,9
Veřejná správa a obrana	490,2	478,6	482,5	489,9	494,4
Vzdělání	1036,6	1067,1	1082,3	1096,7	1116,3
Zdravotní a sociální služby	461,4	488,0	492,0	497,1	507,5
Umění, zábava a rekreace	144,1	133,0	133,8	152,1	151,7
Poskytování dalších druhů služeb	242,5	271,0	238,4	287,0	293,3

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Díky údajům státních institucí Kazašské republiky, které jsou zobrazeny v **tabulce č. 6**, lze pozorovat, ve kterých ekonomických odvětvích pracuje nejvíce lidí. Více než polovina všech zaměstnaných občanů v roce 2020 byla soustředěna do čtyř oblastí činnosti: 1) velkoobchod a maloobchod – 1436 tis. lidí; 2) Zemědělství, lesnictví a rybolov – 1145,2 tis.

lidí; 3) vzdělání – 1116,3 tis. lidí a 4) průmysl – 1110,7 tis. lidí (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

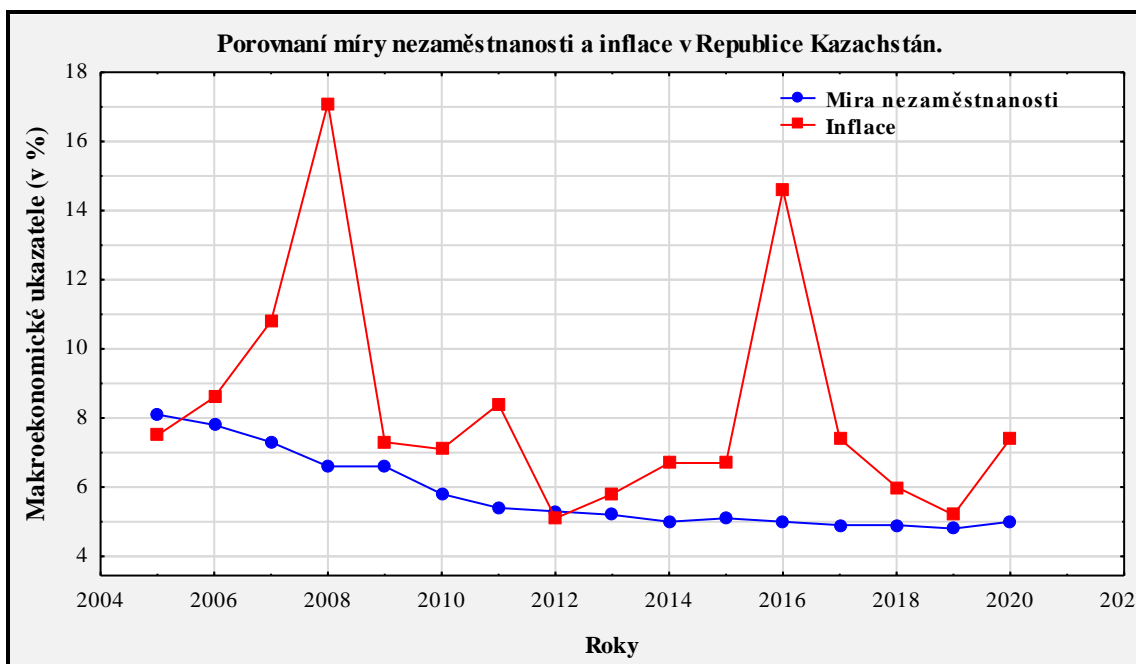
Za posledních 5 let bylo zaznamenáno nejvýraznější snížení počtu zaměstnanců v odvětví zemědělství (v roce 2020 byl zaregistrován pokles o 9,5 % oproti roku 2016); počet lidí pracujících s elektřinou, plynem a klimatizací měl pokles o 7,3 %; oblast těžby a dobývání poklesla o 1,5 % a oblast průmyslu měla pokles přibližně o 1 %. Vzhledem k tomu, že oblast zemědělství v Kazachstánu ztrácí popularitu, je vidět paralely mezi procesy technologického a počítačového rozvoje a migrací obyvatel z venkovských oblastí, které stejně odejdou do měst navzdory vzniku nových pracovních míst (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

Zároveň, pokud jde o pětileté změny, předními oblastmi jsou velkoobchod a maloobchod, trh s nemovitostmi, zábava a rekreace, logistika a zdravotnictví. Úspěch velkoobchodu a maloobchodu je vysvětlitelný – je to vynikající oblast pro ty, kteří rádi komunikují, kdo od práce očekává rozmanitost a něco nového. Mnoho pracovních pozic v této oblasti jsou vhodné pro mladé lidi s menšími zkušenostmi a znalostmi. Všechny velké obchodní podniky mají adaptační programy, které jim pomáhají rychle zvládnout pracovní techniky. Je třeba také zmínit, jak rychle se rozvíjejí sociální sítě, které pomáhají vybudovat svoje vlastní malé a střední podnikání. Navíc v oblasti obchodu člověk může úspěšně vybudovat kariéru rychlým stoupáním po kariéřním žebříčku.

4.1.3 Struktura nezaměstnanosti Republiky Kazachstán

Jelikož inflace a nezaměstnanost jsou nejdůležitějšími indikátory stavu ekonomiky, zejména trhu práce, budou zkoumány změny makroekonomické situace pomocí vybraných indikátorů. **Graf č. 19** ukazuje roční údaje o inflaci a nezaměstnanosti v Kazachstánu za období 2005–2020. Zobrazuje po sobě jdoucí období rostoucí a klesající inflace ve srovnání s mírou nezaměstnanosti za poslední desetiletí.

Graf č. 19 - Míra nezaměstnanosti a inflace v Republice Kazachstán v období 2005-2020.

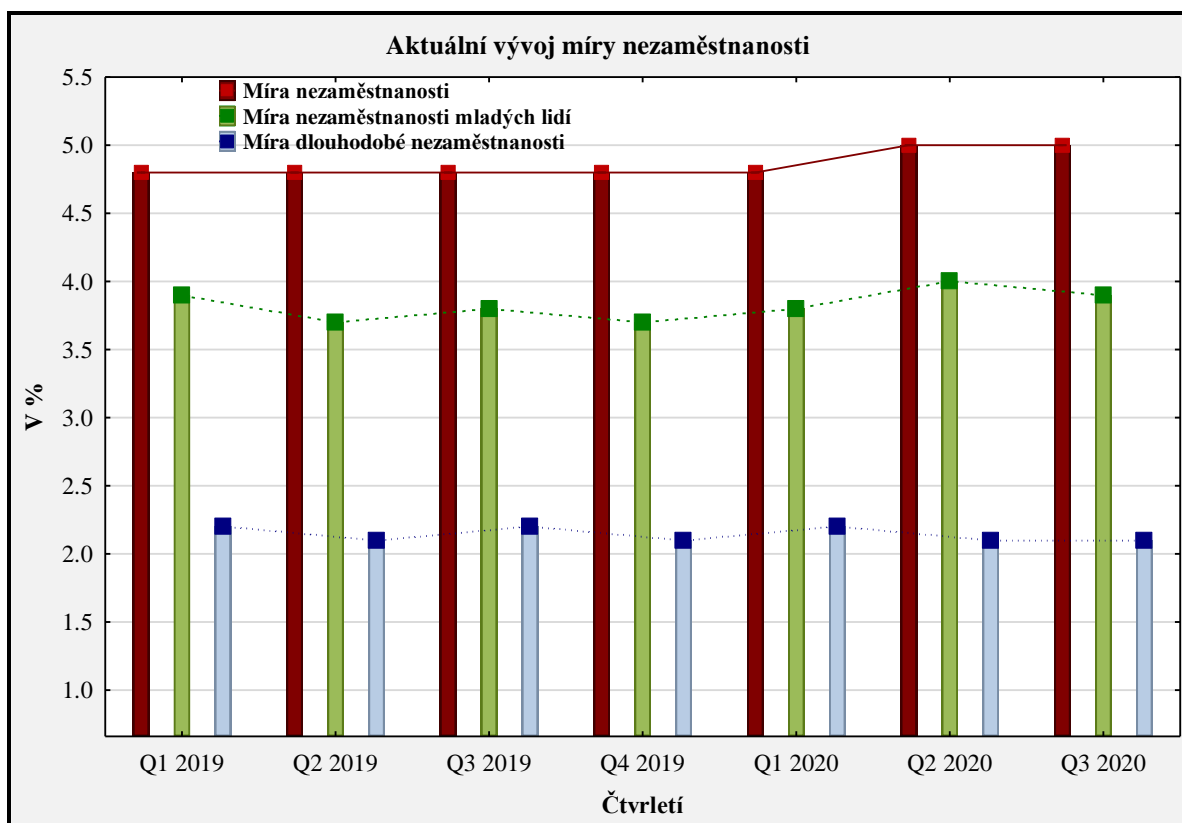
Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán a IMF, 2021.

Otázkou je, jak vysoká bude míra inflace a jak úspěšná bude vládní politika při zlepšování ekonomické situace. V současné době se vládě do určité míry daří omezovat tempo růstu inflace, ale stále je vysoká, a když bude vzato v úvahu, že oficiální míra inflace v roce 2020 byla 7,4 % podle dat národní banky Kazachstánu, je třeba jí dále snižovat, aby bylo dosaženo dobrých výsledků v sociálním a ekonomickém rozvoji (Národní banka Kazachstánu, 2020).

Při porovnání údajů míry nezaměstnanosti za tyto roky lze konstatovat, že míra nezaměstnanosti má každoroční pokles. Inflace v Kazachstánu ale roste na rozdíl od nezaměstnanosti. Tento růst inflace způsobuje růst cen všech nepotravinářských a potravinářských výrobků, a také placených služeb. Současně byl pozorován nárůst míry inflace i poměrně vysoké míry nezaměstnanosti v krizových obdobích vývoje kazašské ekonomiky (zejména: na konci období 2008–2009 a v letech 2015-2016). V těchto obdobích došlo k poklesu produkce, poklesu investic, poklesu reálných příjmů nebo zpomalení tempa jejich růstu, jakož i vnější ekonomické inflace spojené s poklesem světových cen ropy a devalvací národní měny.

Hlavním problémem na trhu práce je nezaměstnanost občanů, která je navzdory výraznému růstu populace, je brzděna nedostatkem volných pracovních míst, které jsou deklarovány podniky a organizacemi služeb zaměstnanosti. Podle statistického odhadu Úřadu pro národní statistiku, počet nezaměstnaných v Republice Kazachstán činil 454,8 tis. lidí ve III. čtvrtletí roku 2020, což je o 0,2 % více než ve stejném období roku 2019. Míra nezaměstnanosti v Kazašské republice činila 5 % ekonomicky aktivního obyvatelstva země ve III. čtvrtletí roku 2020 ve srovnání s 4,8 % na začátku roku 2020. Na celkovém počtu nezaměstnaných byl podíl mladých lidí ve věku 15-28 let 18,3 % nebo 83,3 tis. osob. Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–28 let činila 3,9 % (Statistická agentura Republiky Kazachstán, 2020).

Graf č. 20 - Vývoj míry nezaměstnanosti v Republice Kazachstán v období 2019-2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Současně ve státních institucích služby zaměstnanosti a na úřadech práce oficiálně evidováno kolem 222,4 tis. nezaměstnaných osob na konci října roku 2020. Podíl registrovaných nezaměstnaných v roce 2020 činil 2,4% pracovní síly, zatímco o rok dříve byl tento ukazatel na úrovni 1,1 %. Všechny tyto ukazatele jsou spojeny se zvýšením

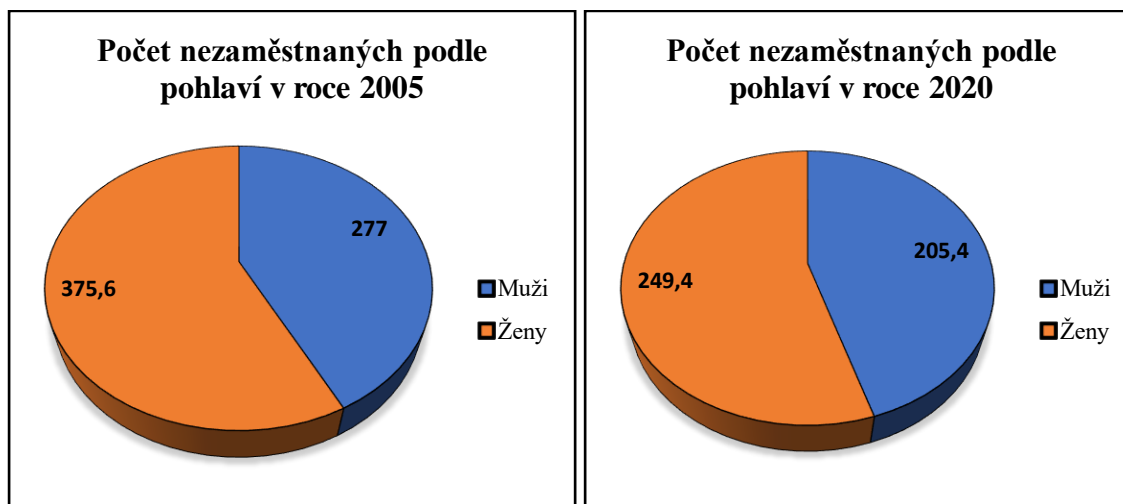
nezaměstnanosti v důsledku pandemie COVID-19, uzavření mnoha společností a továren, propuštění nebo ukončení pracovních poměrů.

Skoro 82 tis. registrovaných nezaměstnaných osob se dostalo podporu v nezaměstnanosti v roce 2020, přičemž sociální dávky se poskytují bez ohledu na důvody propuštění (Ministerstvo práce Republiky Kazachstán, 2020).

Podle zákona o sociální ochraně mohou propuštění zaměstnanci požádat o dávky v nezaměstnanosti a pobírat je ve lhůtě vyplacení od jednoho do šesti měsíců v závislosti na délce jejich „stáží“ v systému povinného sociálního pojištění. Také dávky závisí na příjmech za poslední 2 roky. Příspěvek se vyplácí ze státního fondu sociálního pojištění až do výše 40 % ušlého příjmu (Zákon 286-VI ZRK, 2019).

Nicméně, z analýzy problémů nezaměstnanosti vyplývá, že přibližně 60 % nezaměstnaných hledá práci samostatně bez pomoci personálních agentur. U žen je větší pravděpodobnost než u mužů, že se budou ucházet o práci prostřednictvím státních orgánů, nebo budou žádat o pomoc úřad práce. Při hledání zaměstnání lidé preferují získávání pomoci u přátel, příbuzných a u známých – je to nejpoblárnější způsob hledání práce.

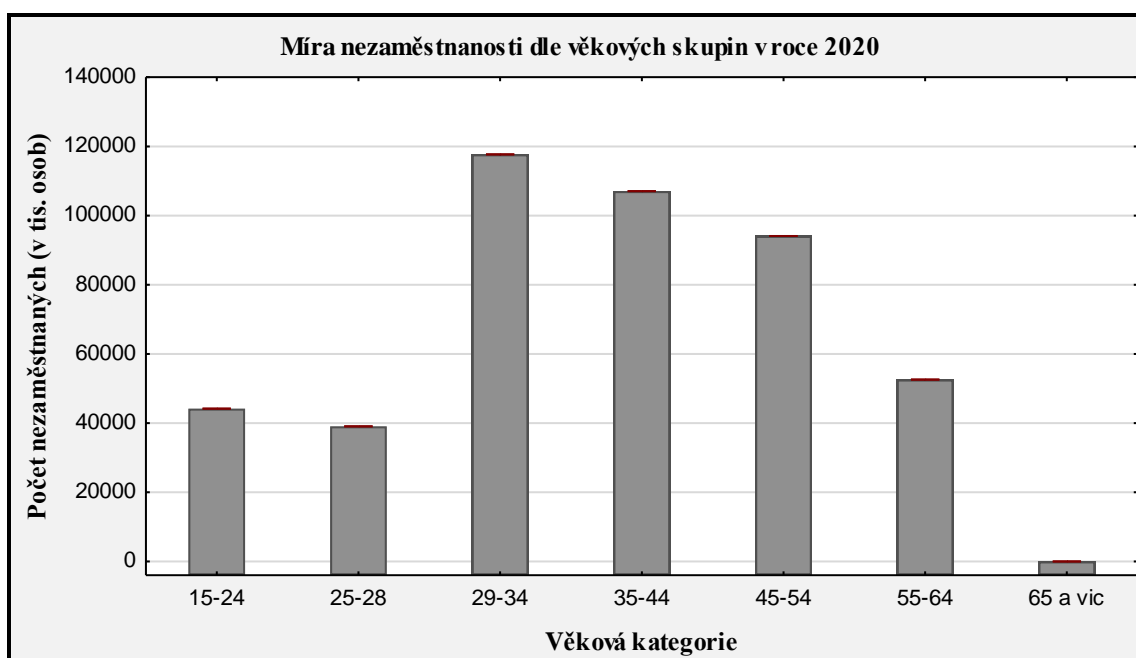
Graf č. 21 – Porovnání nezaměstnaných osob (v tis.) podle pohlaví v Republice Kazachstán.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Graf č. 21 ukazuje, jak se číselně mění počet nezaměstnaných podle pohlaví. Podíl nezaměstnaných dle metodiky ILO podle pohlaví v roce 2005 byl následující: u žen ukazatel činil 58,1 %, podíl nezaměstnaných mužů na celkovém počtu osob - 41,9 %. V roce 2020 je více nezaměstnaných žen (54,6 %) než mužů (45,4 %).

Graf č. 22 - Počet nezaměstnaných osob podle věkových skupin v Republice Kazachstán.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Pokud jde o míru nezaměstnanosti podle věkových skupin, tak lze všechny statistiky sledovat v **grafu č. 22**. Mládež do 25 let tvoří 9,8 % nezaměstnaných na celkové populaci. Nejvyšší míra nezaměstnanosti je ve věkové skupině 29-34 let (25,8 %) a 35–44 let (23,5 %) z celkového počtu nezaměstnaných.

V **tabulce č. 7** jsou uvedeny pět významných kategorií, pomocí kterých se dá jasně vysvětlit situaci nezaměstnanosti v regionech. Celkem do těchto kategorií jsou zařazeny 353 540 lidí (77,7 % nezaměstnaných). Další 7 kategorií, kam jsou zařazené 101 209 lidí (22,3 % nezaměstnaných) jsou: odchod do důchodu; studenti prezenčního studia; lidé, kteří nemají potřebu pracovat; nepracující kvůli zdravotnímu stavu; nemají práci kvůli sezoně; z rodinných důvodů; vlastníci pozemků pro soukromou domácnost.

Tabulka č. 7 - Počet nezaměstnaných osob dle regionů v Republice Kazachstán v roce 2020.

	Propuštěné zaměstnance	Dobrovolně propuštěné / Ukončili podnikatelskou činnost	Lidé v domácnosti	Po ukončení studia	Nemožnost najít zaměstnání
Republika Kazachstán	95 665	97 843	34 782	18 719	106 531
Akmolská oblast	3 264	9 396	288	278	3 418
Aktobská oblast	12 987	643	3 072	116	69
Almatinská oblast	13 459	8 649	6 309	2 635	8 541
Atyrauská oblast	5 566	3 230	1 102	655	2 165
Západokazachstánská oblast	4 648	7 238	191	743	3 787
Žambylská oblast	2 365	926	2 940	996	10 098
Karagandská oblast	2 757	6 035	3 735	2 718	306
Kostanajská oblast	1 788	7 254	1 351	264	2 946
Kyzylordská oblast	3 555	1 052	5 371	906	2 486
Mangystauská oblast	7 514	223	5 506	854	-
Pavlodarská oblast	2 138	14 083	165	230	2 637
Severokazachstánská oblast	5 149	4 100	-	1 018	2 421
Turkestánská oblast	1 633	-	-	1 068	40 309
Východokazachstánská oblast	5 112	15 854	668	1 877	4 840
Město Nur-Sultan	10 376	11 181	313	290	-
Město Almaty	10 314	6 662	3 526	4 071	5 524
Město Šymkent	3 040	1 317	245	-	16 984

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Celkem nezaměstnaných v aktivně ekonomickém obyvatelstvu je 454 749 lidí což je 5 %. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v roce 2020 byla registrována na jihu země – Almaty (5,33 %), Šymkent (5,22 %) a Turkestán (5,2 %). Tyto regiony mají vysokou úroveň

pracovní síly, kde je nejvyšší úroveň samostatně výdělečně činných osob a úroveň školení nezaměstnaného obyvatelstva neodpovídá potřebám zaměstnavatelů.

Nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v centrálním Kazachstánu – v Karagandské oblasti, kde úroveň nezaměstnaných činil 4,62 %. Tento region má vysoce rozvinutý metalurgický průmysl a je také hlavním dodavatelem koksovateľného uhlí.

Podle územní příslušnosti žije ve městech Kazachstánu většina nezaměstnaného obyvatelstva (61,4 %), zbytek (38,6 %) – venkovské obyvatelstvo.

4.1.4 Příčiny vzniku a důsledky nezaměstnanosti Republiky Kazachstán

Hlavní problémy trhu práce v Kazachstánu se primárně týkají zaměstnávání sociálně nechráněné populace. Největším příspěvkem ke tvorbě nezaměstnanosti a ke zvýšení úrovně je její latentní neboli skrytá forma, tzn. neochota nebo neschopnost poloviny počtu nezaměstnaných se zaregistrovat u služeb zaměstnanosti nebo na úřadech práce. V zemi existují různé formy nezaměstnanosti, a ty jsou: přirozená a cyklická.

Na trhu práce Kazachstánu je možné vidět, že většina ekonomicky aktivních lidí patří do kategorie samostatně výdělečně činných osob. To je ovlivněno skutečností, že nemá tato kategorie populace příspěvky do akumuláčních penzijních fondů, a nejsou právně chráněny. Je třeba poznamenat, že určité množství samostatně výdělečně činných osob nemá příležitost pro kariérní růst nebo zvyšování své kvalifikace, což nese nedostatek motivace a zájmu o rozvoj profese. Je několik důvodů, proč lidí procují jako osoby samostatně výdělečně činné: prvním z nich je snížení mezd nebo jejich udržení na stejné úrovni v průběhu pracovního poměru u zaměstnavatele, zatímco ukazatele CPI a inflace mají neustálý růst. Druhou příčinou je pokles aktivity v oblastech velkoobchodu a maloobchodu, služeb, pohostinství, hotelnictví apod. Důvody byly snížení mezd zaměstnanců a hromadné propouštění v důsledku zavedení karanténních omezení v země.

Nárůst mezd v Kazachstánu byl pozorován v posledních letech jenom v oblastech zdravotnictví, vzdělávání a u zaměstnanců vládních agentur. Proto stát a podniky musejí

hledat příležitosti ke zvýšení mezd (například pomocí snížení výrobních nákladů nebo pomocí maximálního využití rezerv atd.) a zvýšení příjmu populace.

Hlavním problémem je nerovnováha nabídky a poptávky na trhu práce – mezi nabízenými volnými místy a odbornou kvalifikací potenciálních zaměstnanců. V době psaní diplomové práce bylo nabídnuto 73 764 volných pracovních míst po celém Kazachstánu podle elektronické burzy práce „Enbek“. Nárůst počtu volných pracovních míst se transformuje ve všech ekonomických oblastech, ale jsou zde volná místa pro lidi s nízkou kvalifikací (například uklízeči, nosiči, kurýři, strážci) - 17 397 volných míst pro lidi bez vzdělání a 41 956 míst, kde je požadováno střední vzdělání, ale uchazeč může být bez pracovních zkušeností. Výsledek je takový, že cca 86 % volných pracovních míst jsou určeny pro pracovníky bez speciálního školení, v málo profilovaných nebo málo placených profesích. Podíl strojírenských, technických a administrativních pracovníků představuje méně než 13 % volných pracovních míst - to jsou zpravidla místa pro pracovníky kultury, veřejného školství a zdravotnictví, ekonomy, účetní a pracovníky tržní ekonomiky, na které jsou kladeny další požadavky: určité pracovní zkušenosti, znalosti výpočetní techniky, věkové omezení, doporučení z minulých zaměstnání atd. Existují situace, kde uchazeč nemá příležitost najít práci kvůli nesouladu poptávky po specializaci nebo kvalifikaci na trhu práce. Sezónní poptávka je také patrná v odvětvích zemědělství, průmyslu a stavebnictví (Enbek, 2020).

Současná krize světového společenství, která je spojená s epidemií, připravila o práci ne dělníky stavebních a průmyslových komplexů, ale zaměstnance sektoru služeb, sportovních a zábavních center. Stát jim nabízí práci v průmyslových a stavebních oblastech, ale s nízkými mzdami, což vytváří disproporci na trhu práce.

Trh vzdělávání, který je také důležitou doplňkovou součástí trhu práce, nereaguje rychle na změny poptávky po kvalifikované pracovní síle. Zaměstnavatelé neposkytují rekvalifikační školení a další vzdělávací školení pracovníkům ve svých firmách z důvodu nedostatku finančních prostředků nebo nedostatečné pomoci a motivace ze strany státu. Pro hospodářský růst, který je založen na technologické modernizaci odvětví, Kazachstán potřebuje odborníky vyšší kvalifikace.

Hledání zaměstnání pro občany, které mají úzké specializace je velmi obtížné. Sem patří: technologové, chemici, aparátčící, kteří dříve pracovali v podnicích vojensko-průmyslového komplexu během existování Sovětského svazu. V současnosti potřebují podniky v zemi vysoce kvalifikované odborníky: v průmyslu – operátoři strojů, seřizovači, zámečníci; ve stavebnictví –elektrické a plynové svářeči, tesaři.

Dalším problémem je zaměstnávání lidí, kteří hledají svou první práci bez ohledu na úroveň dosaženého vzdělání. Kvůli nedostatku pracovních zkušeností a odborného školení poptávka po takových lidech je minimální, protože na školení zaměstnavatel potřebuje další časové a kapitálové. Je třeba si uvědomit, že stabilizace trhu práce v sektoru mládeže přispívá k budoucímu úspěchu státu, proto by měla být zvolena aktivní politika podpory zaměstnanosti a měly by být uzavírány smlouvy s podniky za účelem vytváření alespoň dočasných pracovních míst a stáže.

V současné době má Kazachstán velký přebytek odborníků v ekonomických a právních sektorech, z nichž většina je nezaměstnaná. Na základě toho lze vyvodit, že Kazachstán, který je mezi světovými lídry v počtu studentů, setkává se s novým problémem – nezaměstnanost mladých občanů s profesionálním diplomem, kteří nejsou žádáni, nebo nechtějí dlouhodobě pracovat v jiných oblastech.

Je tedy třeba poznamenat, že v Kazachstánu je problém nezaměstnanosti mnohem významnější, a to kvůli počtu likvidovaných podniků, neúplné evidenci nezaměstnaných a kvůli omezené práci státních institucí.

Na základě současné situace v zemi je aktivní politika zaměstnanosti prioritním zaměřením při řešení problémů zaměstnanosti, zkrácení doby nezaměstnanosti a co nejrychlejší vytváření příznivých pracovních podmínek pro lidi bez zaměstnání.

4.1.5 Vývoj komplexu opatření pro snížení nezaměstnanosti Kazachstánu

Hlavními body trhu práce jsou výzkum, analýza a pohotová reakce na poptávku a nabídku pracovní síly jak ze strany soukromých komerčních podniků, tak i ze strany vládních organizací. Ke zlepšení stavu trhu práce v Kazachstánu je nutné použít finanční a

úvěrové páky k posílení zahraniční politiky pro získání investic, a použití řádné distribuci výrobních prostředků. To vše vede k závěru, že hlavní potřebou zůstává zavedení státní kontroly, vývoj programů a jejich implementace pro budoucí zvýšení efektivity zaměstnanosti obyvatel. Stát by také měl sledovat evidenci příjmů ve všech hospodářských odvětvích, vytvořit flexibilní a dobře promyšlený daňový systém, který by vymýtil obohacování výrobců a zaměstnavatelů na úkor spotřebitelů a najatých pracovníků.

Ve střednědobém horizontu musí stát zahájit realizaci programů aktivního zaměstnávání obyvatelstva a zlepšování kvality pracovních podmínek. Při pohledu na prioritní oblasti politiky zaměstnanosti, která existuje od roku 1997, jak ukazuje program „Kazachstán 2030“, stejně jako program „Plán zaměstnanosti-2020“ nebo ještě nazývaný „Dorozhnaya karta“, zahrnuje následující klíčové body (Vyhláška prezidenta kazachstánské republiky, 2010):

- udržení úrovně zaměstnanosti ve veřejném sektoru;
- rozvoj a rozšiřování alternativních forem zaměstnání (malé a střední podniky, samostatně výdělečná činnost atd.);
- aktivní politika na trhu práce zabraňující propouštění;
- regulace procesů propouštění pracovníků přijímáním proaktivních opatření;
- podpora zaměstnanosti;
- vytváření dalších pracovních míst, zejména pro kategorie obyvatelstva, které nejsou konkurenceschopné na trhu práce;
- organizace veřejných prací, dočasného a sezónního zaměstnání;
- zdokonalení systému profesního poradenství a rekvalifikace nezaměstnaných lidí;
- zajištění sociální ochrany občanů, kteří přišli o zaměstnání (ILO, 2015).

Jakákoli zvolená rozvojová strategie by měla být upravena podle aktuálního stavu, protože neexistuje žádná univerzální strategie vymýcení zaměstnanosti v jakékoli zemi na světě. Když už jde o faktory strategie zaměstnanosti, tak jsou probírané opatření k regulaci, vytváření, migraci a využívání pracovní síly. Strategie musí být především zaměřena na návrat kulturního, profesního a duševního potenciálu jedince.

Soubor opatření zaměřených na řešení výše uvedených problémů má rovněž regionální charakter, protože je uveden v zákoně „O zaměstnanosti obyvatelstva“, kde byl pro každý region zvlášť kvůli jejím charakteristikám vypracován program zaměstnanosti obyvatelů, jeho podrobný popis a budoucí prognózy (Zákoník práce Kazachstán, 2016).

Ministerstvo práce Republiky Kazachstán se ve svých zprávách aktivně zasazuje do koncepce sociální ochrany občanů. Jenom tato politika funguje na základě tzv. vzájemných podmínek mezi nezaměstnanými občany a státními orgány, zejména orgány místní samosprávy. To se vysvětluje jako povinná účast na vládních programech, jako je „Dorozhnaya karta“, „Strategie průmyslového a inovativního rozvoje“ nebo program „Enbek“.

Další inovací zavedenou Republikou Kazachstán na počáteční úrovni, je podpora vládou zaměstnavatelů jednajících jako sociální partneři, kteří se zase zapojí do rekvalifikace najatých pracovníků nebo do dalšího vzdělávání svých zaměstnanců. Před tím se předpokládalo, že podíl vysoce kvalifikované pracovní síly se v ekonomicky aktivní populaci zvýší o 50 % do roku 2020. V důsledku krize globální úrovně byla tato myšlenka přenesena do budoucích rozvojových programů.

Aby pochopit podstatu rozvojových komplexů Kazachstánu, je potřeba popsat populární program „Enbek“, určený pro rozvoj produktivního zaměstnávání a masového podnikání v období 2017–2021. Odhaduje se, že jeho financování bude činit 176 mld. tenge (cca 420 mil. USD), a jeho cílem je poskytnutí přibližně 600 tis. pracovních míst. Také tento program nabízí školení z podnikatelské činnosti v rámci projektu „Bastau Business 2021“ (Atameken, 2020), profesní školení z a specializační kurzy (jak v krátkodobém, tak v dlouhodobém měřítku), podpora nových podnikatelských nápadů se státními granty a zvýšení mobility pracovních zdrojů v celé zemi.

Mezi další populární programy, které by měly přilákat nezaměstnané osoby a usnadnit jejich přechod do fáze zaměstnání, patří:

1) „Nurly Zhol“ - existuje od roku 2015. Program zaměřen na poskytnutí zaměstnání 200 tis. lidí a bude díky úspěšným výsledkům prodloužen do roku 2020. Byl také zaměřen především na zlepšení logistiky a na budování nových silnic, S příchodem moderních a kvalitních dálnic byla vytvořena nová pracovní místa, zvýšeny toky nákladní dopravy a byla zlepšena sociální infrastruktura.

2) Programy „Digitální Kazachstán“ a „Nurly Zher“ byly vytvořeny s cílem najít práce pro další 50 tis. a 47 tis. Kazachstánců. Program „Nurly Zher“ bude zaměřen na zvýšení cenové dostupnosti a pohodlí bydlení a také na rozvoj bytové infrastruktury v letech 2020–2025, čímž bude stimulovat výstavbu komerčních developerů a vytvářet rozvoj oboru stavebnictví, přitahující do toho potenciální pracovníky. Program „Digitální Kazachstán“ je navržen s cílem zlepšení kvality života prostřednictvím vysokého technologického rozvoje v období 2018–2022. Cílem programu je zavádění nových technologií, školení nových zaměstnanců a vytváření nových volných pracovních míst (Adilet, 2019).

3) Poslední vybraný program „Dorozhnaya karta - 2025“ předpokládá, že pomůže najít zaměstnání pro 242 tis. osob za předpokladu, že podle ministerstva práce bude průměrný plat pracovníků 200 USD. Program „Dorozhnaya karta - 2020“ měl podobné cíle a byl zaměřen na zaměstnávání 250 tis. lidí s průměrným platem 215 USD.

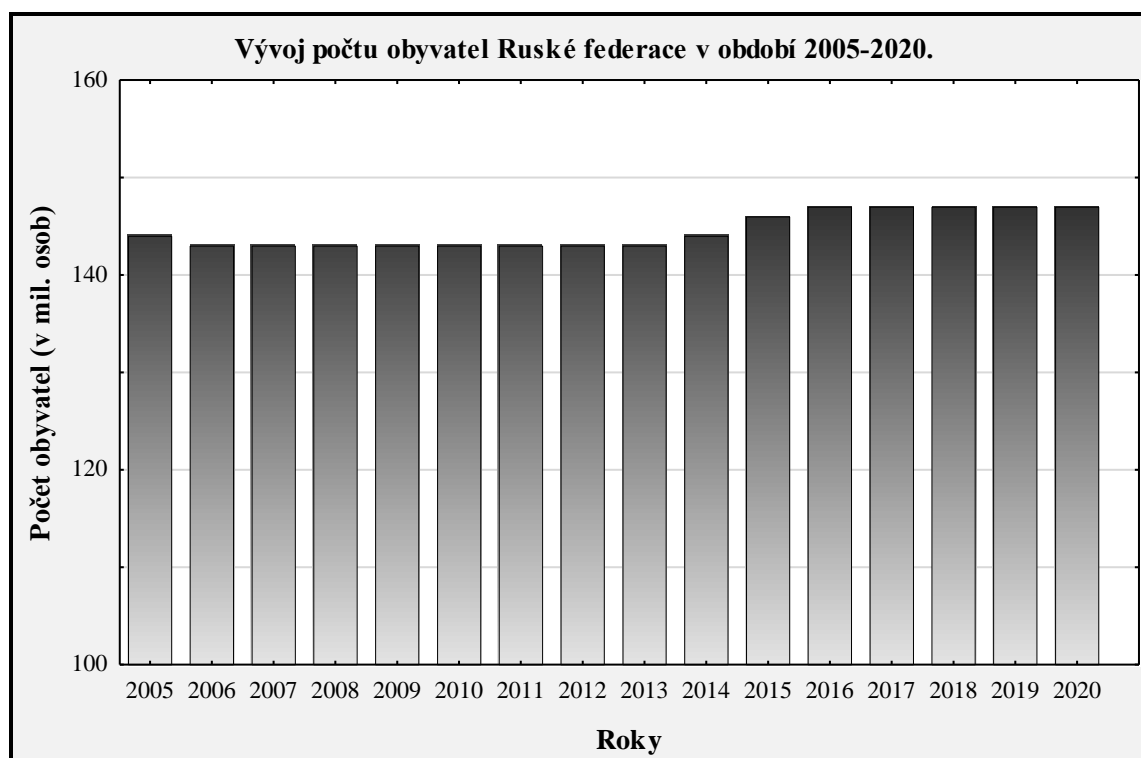
Z toho vyplývá jasný závěr, že stát musí rozvíjet svůj trh práce, díky čemu může urychlit a usnadnit proces harmonizace vládních a národních zájmů formou projektů a programů. Pomocí správně zkonstruovanému trhu práce a společným zájmům na jeho zdokonalení budou způsobené opodstatněné volby budoucího povolání občanů v souladu s jejich přáními, motivací a schopnostmi.

4.2 Ruská federace

Ruská federace – největší stát na světě, jehož celková rozloha činí 17 098 246 km². Rusko se nachází v severovýchodní části největšího kontinentu světa – Eurasie, a zaujímá zhruba třetinu jeho území (31,5 %). Rusko je federací dle formy státního zřízení podle své ústavy, která zahrnuje 85 rovnoprávných subjektů: 22 republiky, 9 krajů, 46 regionů, 3 města federálního významu, 1 autonomní region, 4 autonomní okresy (včetně anektovaného Krymu a Sevastopolu, který podle Ruska je považován za město federálního významu, ale ČR a většina demokratických států světa nadále považují za součást Ukrajiny) (MZV ČR, 2020).

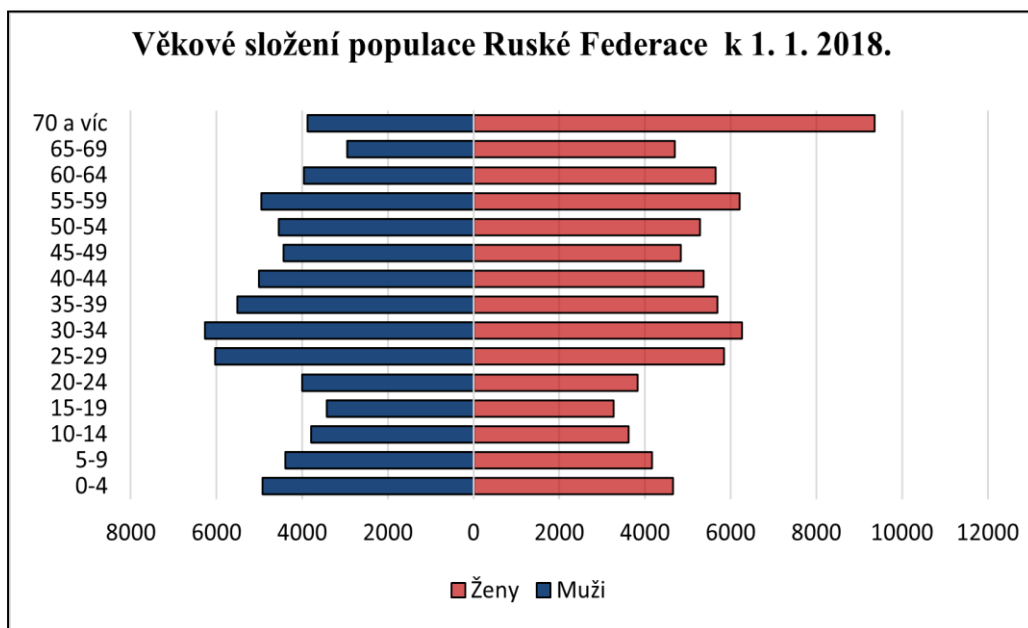
Celková populace Ruska je 146 748,6 tis. lidí. Městské obyvatelstvo tvoří 109 562,4 tis. osob, a venkovské obyvatelstvo je na úrovni 37 186,2 tis. lidí dle statistického úřadu v roce 2020. Průměrná hustota obyvatelstva je 8,5 lidí na 1 km² (Rosstat, 2020).

Graf č. 23 - Vývoj počtu obyvatel Ruské federace v období 2005-2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a World Bank, 2020.

Graf č. 24 - Věkové složení populace Ruské federace k 1. 1. 2018.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a World Bank, 2020.

V souladu s ústavou je Rusko „demokratickým federálním právním státem s republikánskou formou vlády. Nositelem suverenity a jediným zdrojem moci v Ruské federaci jsou její mnohonárodnostní lidé“. Ruská federace je poloprezidentská republika s dvoukomorovým parlamentem, ale je také potřeba obrátit pozornost na silné postavení prezidenta, kvůli čemu vypadá uspořádání země spíše jako prezidentský politický systém (Ústava Ruské federace, 1993).

Jednou z hlavních zahraničních, ekonomických a zahraničněpolitických priorit Ruska je aktivní zapojení do činnosti mezinárodních organizací. Rusko se účastní více než 300 mezinárodních organizací, které jsou konvenčně rozděleny do tří skupin: organizace systémů OSN; Specializované ekonomické a vědecké a technické organizace; Organizace Bretton Woods (měnové a obchodní instituce).

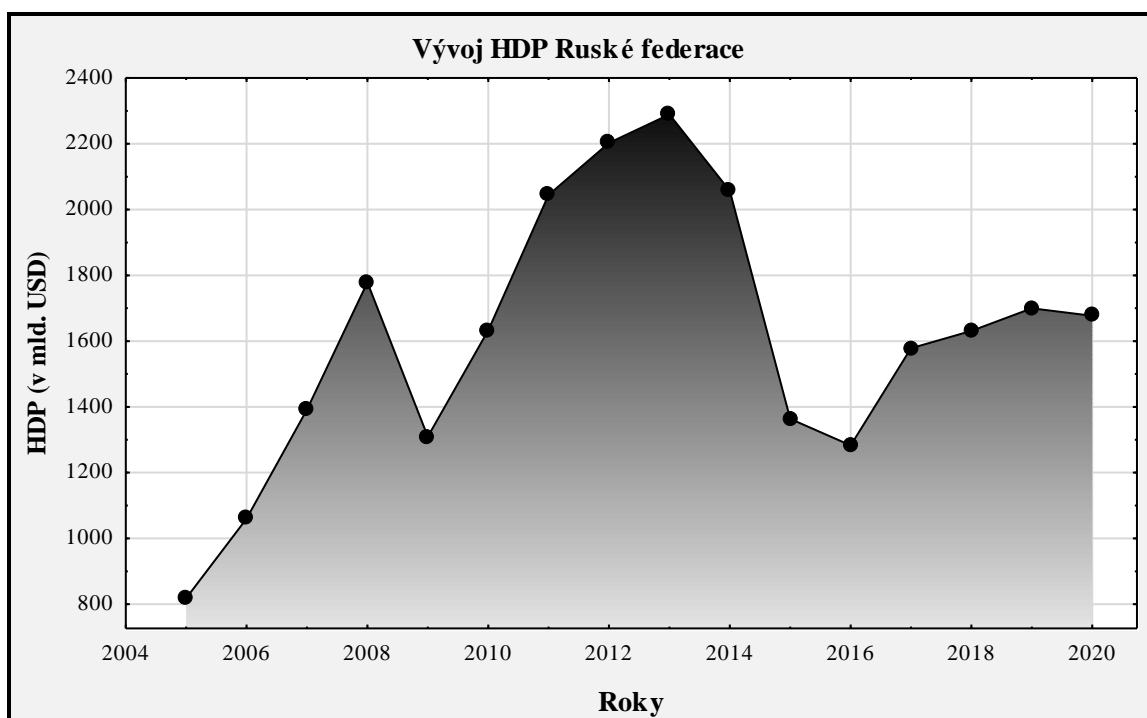
4.2.1 Ekonomická situace Ruské federace

Ekonomika Ruské federace je jedinečným rozvíjejícím trhem, protože se jedná o zkrácenou verzi ekonomiky SSSR a nástupce plánované ekonomiky. Rusko má získané zkušenosti ve složitých technologických oblastech, jako jsou jaderná energetika, strojírenství, letecký průmysl a vojenský průmyslový komplex.

Pokud bude probrán ekonomický potenciál Ruska, závisí na množství pracovních zdrojů a kvalitě odborného vzdělávání, na průmyslových a stavebních technologiích, infrastruktuře, úrovni rozvoje vědy a zkoumaných nerostech a dalších zdrojích. Je zřejmé, že potenciál nebyl v tomto státu plně prozkoumán. To pravděpodobně úzce souvisí s realitou, že ruský trh byl vždy silně monopolizován. Toto tvrzení je podloženo takovým faktem, že ruská ekonomika a její průmyslové odvětví měly dlouhodobou velitelsko-administrativní povahu nebo jinak nazývanou úplnou totalitární kontrolu celého státu včetně jeho ekonomiky. To vše vedlo k tomu, že jenom určité velké společnosti měly kontrolu nad ekonomikou, nikoli mnoho malých a středních podniků. Kvůli tomu daná situace značně komplikovala život ekonomického sektoru v Rusku během přechodu na tržní typ.

Země má obrovské rezervy na zintenzivnění svého ekonomického růstu. Objem HDP na obyvatele v Rusku dosahoval 29 181,4 USD v roce 2019. Pokud bude analyzován růst HDP na obyvatele, je vidět, že indikátor vzrostl o 5krát ve srovnání s nejnižším ukazatelem, který byl na úrovni 5 565 USD v roce 1998 (World Bank, 2019).

Graf č. 25 - Vývoj HDP Ruské federace v období 2005-2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a World Bank, 2020.

S ohledem na dynamiku růstu HDP lze v **grafu č. 25** pozorovat měnící se trend. Tak po finanční krizi v roce 1998 začal ruský HDP mít stabilní růst přímo do roku 2008. Globální finanční krize zasáhla Rusko v srpnu 2008. Krize způsobila šokový pokles HDP o 7,9 % v roce 2009, ale díky revizi dynamického rozsahu v roce 2010 se ukázal roční nárůst o 5,2 %.

V období 2010–2014 se makroekonomický ukazatel začal vracet na úroveň předkrizového stavu. Na konci roku 2011 dosáhly investice v Rusku za posledních 20 let rekordní roční úrovně 370 mld. USD, což ukazuje, že každý den do ekonomiky Ruské federace přichází něco přes 1 mld USD. Příjemnými předpoklady růstu byl také vstup Ruska v roce 2012 do společného ekonomického prostoru Ruska, Běloruska a Kazachstánu (MZV ČR, 2013), stejně jako přistoupení k WTO, které přinesl mnoho výhod: snížili se sazby cel, celní kvóty se změnily, změny se dotkly také státní podpory vývozu (WTO, 2019).

Situace se zhoršila od začátku roku 2014, kdy měnová krize zasáhla Rusko, což způsobilo další zhoršení stavu ekonomiky. Důvodem toho byla ruská vojenská intervence v Ukrajině, během níž byl anektován Krym a na východní Ukrajině vypukl vojenský konflikt, který vedl k západním sankcím proti ruskému průmyslu. Kvůli tomu bylo zablokováno refinancování na globálních finančních trzích. Spojujícími důvody také byly pokles cen ropy v souvislosti se závislostí Ruska na jeho vývozu, a sankce ruské vlády omezující dovoz potravin ze Spojených států a zemí EU, zavedené v srpnu 2014.

Růst HDP se mírně zpomalil po krizi v roce 2019 a dosáhl 1,3 % ročně. 1. února 2021 Rosstat oznámil, že pokles HDP byl odhadován na 3,1 % v roce 2020 a souvisel s uloženými karanténními opatřeními zaměřenými na boj proti pandemii Covid-19 a s poklesem celosvětové poptávky po energii (Rosstat, 2021).

Při hodnocení konkurenceschopnosti zemí světa, které sestavila analytická skupina Světového ekonomického fóra v roce 2019, je Rusko na 43. místě ze 141 států (World Economic Forum, 2019). V žebříčku ekonomické svobody, vydaným organizací Fraser Institute, Rusko dle posledních výzkumu v roce 2018 se umístilo na 89. místě, a následuje Keňu, Omán a Thajsko (ze 162 přezkoumaných země) (The Fraser Institute, 2018).

Podle nejnovější publikace Rosstatu činil ruský obrat zahraničního obchodu 571,9 mld. USD v roce 2020 a poklesl o 15,5 % ve srovnání s rokem 2019. Současně činil dovoz 338,2 mld. USD – největší část z toho tvořily stroje a zařízení (45 % na celkovém objemu dovozu). Vývoz činil 233,7 mld. USD díky palivovým a energetickým produktům, jejichž podíl na komoditní struktuře vývozu činil cca 65,7 %. Saldo obchodní bilance zůstalo pozitivní a mělo hodnotu 104,5 mld. USD v roce 2020 (Rosstat, 2020).

Tabulka č. 8 - Seznam hlavních exportních a importních produktů Ruska v určitém období.

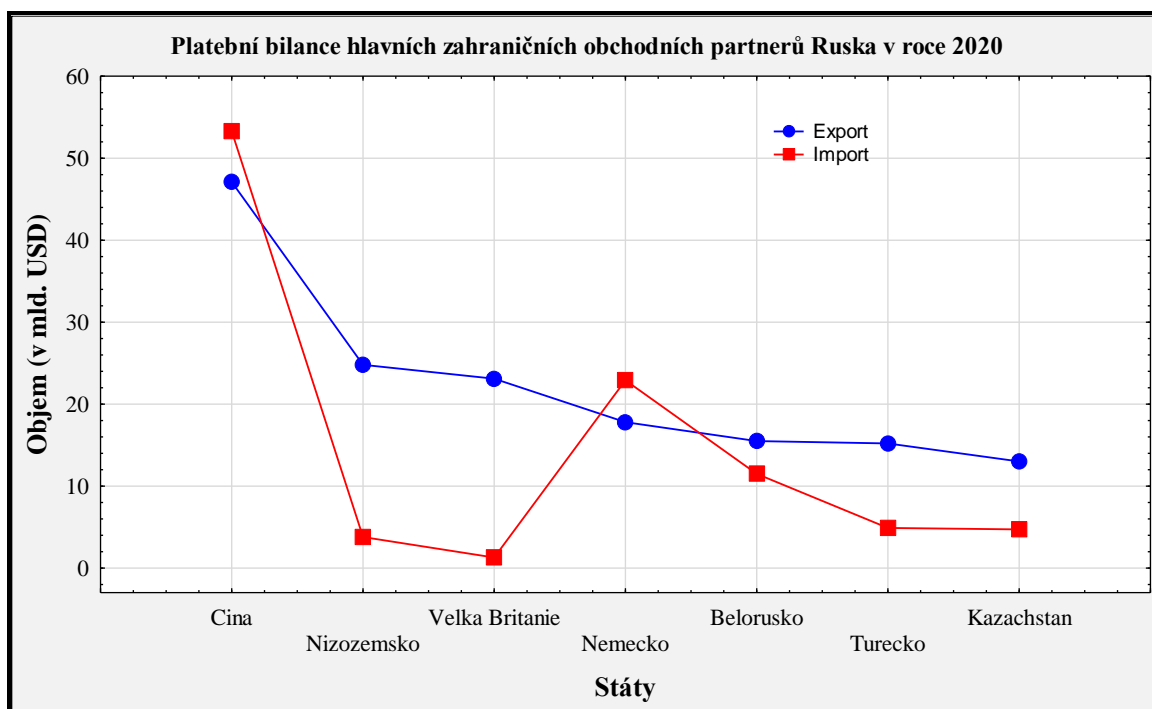
Exportní komodity	Importní komodity
Ropa a ropné produkty (145,8 mld. USD)	Stroje, zařízení a přístroje (70,9 mld. USD)
Produkty ze skupiny „Skrytá sekce“ (36,9 mld. USD)	Výrobky chemického průmyslu (28,6 mld. USD)
Kovy a kovové výrobky (32,4 mld. USD)	Dopravní prostředky (20,2 mld. USD)
Klenoty a drahé kovy (29 mld. USD)	Kovy a kovové výrobky (15,2 mld. USD)
Výrobky chemického průmyslu (16 mld. USD)	Plasty, kaučuk a guma (12,6 mld. USD)
Stroje, zařízení a přístroje (12,1 mld. USD)	Textil (11,3 mld. USD)
Rostlinné výrobky (11,5 mld. USD)	Rostlinné výrobky (11 mld. USD))
Potraviny, nápoje, tabák (8,7 mld. USD)	Potraviny, nápoje, tabák (10,1 mld. USD)
Dřevo a výrobky ze dřeva (6,1 mld. USD)	Produkty ze skupiny „Skrytá sekce“ (8,76 mld. USD)
Plasty, kaučuk a guma (6,1 mld. USD)	Nástroje a přístroje, hodinky (8,21 mld. USD)

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistiky zahraničního obchodu RuStat, 2020.

Ruská federace hraje v globální ekonomice obrovskou roli jako vývozce surovin a dovozce spotřebního zboží a služeb. Jeho problém spočívá v tom, že takový model vývozu surovin nemůže zajistit jeho udržitelný a rychlý rozvoj v důsledku změn cen na světovém trhu a vyčerpání minerálů na jeho území.

Mezi hlavní obchodní a hospodářské partnery Ruska patří Čína, Nizozemsko, Německo, Anglie, Bělorusko, Turecko a Kazachstán. Dá se jasně vidět vztahy Ruska s těmito zeměmi na zahraniční ekonomické v **grafu č. 26**.

Graf č. 26 – Platební bilance hlavních zahraničních obchodních partnerů Ruska v roce 2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a IMF, 2020.

Kvůli nezákonné anexi poloostrova Krym a následným sankcím ze strany Evropské Unie, USA a Kanady, Rusko muselo hledat nové ekonomické partnery. Ruská federace začala věnovat zvýšenou pozornost svým ekonomickým a mezinárodním vztahům s asijskými tygry, což jsou Japonsko, Indie, a především s Čínou, se kterou „Gazprom“ dohodu o dodávkách plynu východní cestou do Číny v květnu 2014. Dohoda je podepsána na 30 let a předpokládá dodávku prostřednictvím „Sibiřské síly“ a dalších dopravních prostředků (ČT24, 2014). V komoditní struktuře ruského vývozu do Číny zaujímají přední místo zejména výrobky palivového a energetického komplexu – cca 50 %; výrobky ze dřeva, buničiny a papíru - 15 %; chemické výrobky - 13 %; kovy a kovové výrobky - 9 %; potravinářské výrobky - 5 %; podíl strojů, zařízení a vozidel činil přibližně 8 %.

Další oblastí integrace Ruska do světové ekonomiky může být účast na mnohostranných mezinárodních ekonomických projektech, jejichž počet neustále roste. Již dnes existuje mnoho příkladů aktivní účasti Ruska na prestižních a ekonomicky významných projektech, jako v oblasti průzkumu vesmíru (vytvoření mezinárodní vesmírné stanice), nebo v oblasti vojensko-technické spolupráce.

4.2.2 Analýza dynamiky nezaměstnanosti v Ruské federaci

Ruský trh práce prochází vážnými změnami spojenými s rostoucím nedostatkem zaměstnanců, ekonomickou restrukturalizací a zvýšenou konkurencí na trhu. Svou roli hraje částečně i historie, protože v ekonomicky vyspělých zemích se ekonomický trh včetně trhu práce formoval po staletích, ale v případě Ruské federaci uplynulo jen 30 let. Lze to vysvětlit úplnou restrukturalizací celého obrovského sovětského systému státní regulací národního hospodářství, restrukturalizací ekonomického systému a změnou strategie rozvoje státu kvůli produkci surovin. Všechny výše uvedené body vedly ke zvýšení nezaměstnanosti a všech skupin lidí bez ohledu na pohlaví, věk a dovednosti ekonomicky aktivního obyvatelstva, což následně vyvolalo napětí ve společnosti.

Tabulka č. 9 - Základní ukazatele trhu práce Ruské federace.

Ukazatele trhu práce:	Míra nezaměstnanosti (v %)	Míra nezaměstnanosti v neformálním sektoru (v %)	Minimální hrubá měsíční mzda (v USD)	Průměrná měsíční hrubá mzda (v USD)
Roky:				
2005	7,1	---	25,7	297
2006	7,1	18,4	38,2	403
2007	6,0	18,4	87,4	553
2008	6,3	19,6	93,7	588
2009	8,4	19,5	147,3	616
2010	7,3	16,6	143,5	690
2011	6,5	18,2	147,5	795
2012	5,5	19,0	143,2	857
2013	5,5	19,7	171,4	935
2014	5,2	20,1	169,7	842
2015	5,6	20,5	106,1	557
2016	5,5	21,2	85,1	556
2017	5,2	19,8	126,1	672
2018	4,8	20,1	184,1	692
2019	4,6	20,6	166	739
2020	6,2	19,4 (06.2020)	162	628

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a ILO, 2020.

V **tabulce č. 9** lze pozorovat skokový trend hlavních ukazatelů trhu práce. Rusko vykázalo rychlý růst minimálních i průměrných mezd od roku 2005 do roku 2013 včetně mírně zaostávajících údajů kvůli globální krizi za období 2008–2009. Avšak ukazatele

začaly rychle klesat kvůli politickým a ekonomickým jevům na domácí a mezinárodní úrovni během měnové krize 2013-2016 (ILO, 2020).

Nejsilnější vliv na celou situaci měly takové události, jako jsou: 1) anexe Krymu; 2) události na Ukrajině; 3) růst cen zboží a služeb; 4) sankce ze strany Západu; 5) inflace. Minimální mzda v Rusku je o několik desítek krát nižší v porovnání s USA (7,25 USD/hodina). Vysoce kvalifikovaná práce není prakticky stimulována, což je doprovázeno poklesem produktivity. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že registrována míra nezaměstnanosti zůstává v posuzovaném období na určitém úrovni, a to kvůli dostatečně velkému přílivu cizinců a uprchlíků, kteří přicházejí do země za účelem získání lepšího života a zaměstnání, čímž fakticky odebírají práci u místních občanů.

Ve všech zemích s tržní strukturou ekonomiky existovala a bude existovat stínová ekonomika. Její rozsah se může lišit, ale ještě ani jeden stát se jí nedokázal úplně zbavit. Ve srovnání s kazašskou situací na trhu práce je vidět, že byl přidán ještě jeden zvažovaný ukazatel – míra nezaměstnanosti v neformálním sektoru.

Neformální sektor, popsany v datech a publikacích Rosstatu, je zaměstnaná populace, pracující pro jinou osobu nebo v podniku, které nemají oficiální právní status právnické osoby bez ohledu na částečný nebo plný úvazek. Podle techniky Rosstatu je definicí tohoto indexu absence státní registrace jako právnické osoby v systému. Ve skutečnosti se jedná o: jednotlivé podnikatele a jejich zaměstnance; zaměstnance, najaté fyzickými osobami; osoby samostatně výdělečně činné a rodinné příslušníky pomáhající v podnikání; neregistrované učitelé na doučování řemeslníci, zemědělci, pečovatelky atd.

Na jedné straně nemusí aktivity těchto podniků souviset s daňovými úniky a jinými porušováními předpisů – mnoho podniků nebo jednotlivců se může rozhodnout zůstat neregistrovanými kvůli mnoha administrativním problémům nebo kvůli nedostatečné znalosti toho, jak funguje vnitřní struktura státu, právní řád a jeho daňové systémy.

Samozřejmě ne celý neformální sektor patří do stínové ekonomiky. Lze však pozorovat, že právě neformální zaměstnání je rozšířené v chudých regionech, kde mnoho lidí jsou připraveni na neformální práci bez smlouvy, nemocenské nebo dovolené. V Rusku

pravě černá práce a nepravidelné zaměstnání na částečný úvazek tvoří významnou část neformálního sektoru zaměstnání, zatímco v západních zemích je o mnohem víc rozvíjena profesionální samostatná výdělečná činnost a individuální podnikání. Je tedy vidět, že zaměstnanost v neformálním sektoru v Rusku je spojena s nízkými mzdami a levně oceněnou pracovní silou ve formálním sektoru.

Odstranění neformálního zaměstnání by bylo pro zemi mnohem lepším řešením, protože ve formálním sektoru by mohla být vytvořena nová pracovní místa. Díky karanténním a protikrizovým opatřením začalo Rusko podporovat malé a střední podniky a snížilo sazby daní a odvody na sociální pojištění v roce 2020, což přispělo ke snížení neformálního zaměstnání v současné době. Mnoho lidí začalo registrovat svou podnikatelskou činnost, chodit do oficiální práce a zakládat podniky jen proto, že stát začal vyplácet dávky a zaručovat určitý druh jistoty v sociálním a pracovním sektoru ekonomiky.

Tabulka č. 10 - Ekonomicky aktivní obyvatelstvo a zaměstnanost Ruské federace.

Ukazatele trhu práce:	Ekonomický aktivní obyvatelstvo (v tis. osob)		Ekonomický neaktivní obyvatelstvo (v tis. osob)
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	
Roky			
2005	68 168	5 208	37 670
2006	68 854	4 999	37 877
2007	70 570	4 246	36 909
2008	70 965	5 289	35 990
2009	69 285	6 373	35 985
2010	69 934	5 636	35 963
2011	70 857	4 922	35 137
2012	71 545	4 131	34 546
2013	71 391	4 137	34 693
2014	71 539	3 889	34 076
2015	72 324	4 264	34 187
2016	72 393	4 243	33 590
2017	72315,9	3 967	45 276
2018	72531,6	3 657	45 066
2019	71933,1	3 465	45 665
2020	70 603	4 300	-----

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a ILO, 2020.

Ekonomicky aktivní populace ve věku 15-72 let (zaměstnaní + nezaměstnaní) byla 74,9 mil. lidí v roce 2020, což je více než 51 % celkové populace země.

V **tabulce č. 10** se dá vidět, že ekonomicky aktivní populace, která tvořila 70,6 mil. lidí byla klasifikována jako obyvatelstvo, které má práci a 4,3 mil. lidí byli klasifikováni jako nezaměstnaní podle koncepce ILO (tj. neměli zaměstnání generující příjem, hledali práci a byli připraveni nastoupit do práce během týdne).

V ekonomicky aktivním obyvatelstvu mírně převažují muži. Podle posledních údajů z roku 2019 je jejich počet 36,9 mil. osob, což ukazuje pokles o 1,7 % ve srovnání s rokem 2018. Počet žen v ekonomicky aktivní populaci v roce 2019 byl na úrovni 35 mil. osob a také měl meziroční pokles, ale pouze o 0,8 %.

Je třeba poznamenat, že v Rusku je velmi vysoký ukazatel populace důchodového věku. Podle Federální státní statistické služby byl počet starších lidí (více 70 let) v Ruské federaci skoro 43,5 mil. osob v roce 2019. Pokud bude vzata v úvahu skutečnost, že celková populace v Ruské federaci je 146 748,6 tis. lidí, ukazuje se, že 29,6% populace žen a mužů v Rusku je podporováno z penzijního fondu Ruské federace (Varshavskaya a Denisenko, 2015).

Pomocí údajů Federální státní statistické služby, které jsou zobrazeny v **tabulce č. 11**, lze analyzovat celý soubor ekonomických odvětví. Při průzkumu oblastí, ve kterých pracuje nejvíce lidí na základě roku 2019 (poslední publikované údaje) je vidět pět oblastí-lídry: 1) Zpracovatelský průmysl - 9 963 tis. osob; 2) Stavební průmysl - 6 416 tis. osob; 3) velkoobchod a maloobchod – 13 497 tis. osob; 4) vzdělání - 5 393 tis. osob; 5) obor logistiky a skladování - 5 373 tis. osob.

Po analýze situace lze konstatovat, že i přes mírný pokles zájmů o tyto oblasti, zůstanou i nadále lídry na trhu práce. Politika Ministerstva školství Ruské federace plánuje v roce 2021 zvýšení kvót a počtu uchazečů, kteří chtějí studovat na středních odborných vzdělávacích institucích, protože mezi nejžádanějšími povoláními v roce 2020 byly identifikovány: 1) práce ve stavebnictví (zedník, zámečnick, svářeč, soustružník atd.) Již nyní je významný podíl všech volných pracovních míst na trhu práce spojen se zvýšením tempa výstavby, což zase výrazně zvyšuje poptávku po těchto odbornících; 2) Elektřina, plyn a

klimatizace - s příchodem nových technologií vzniká potřeba jejich oprav a údržby. Rozvoj informačních technologií vede k potřebě pokládat kabely a instalovat odpovídající zařízení; 3) Odborné, vědecké a technické činnosti zejména v oblasti chemického a potravinářského průmyslu a informačních technologiích; 4) Operátoři pro práci s různými průmyslovými zařízeními a strojníci. 5) Přeprava a skladování – zejména specialisti železniční dopravy (Ministerstvo školství Ruské federace, 2020).

Tabulka č. 11 - Počet zaměstnaných osob (v tis.) Ruské federace podle ekonomické činnosti.

Ekonomická činnost	2015	2016	2017	2018	2019
Zaměstnaní v ekonomice, celkem	72324	72393	72316	72532	71933
Zemědělství, lesnictví a rybolov	5 507	54 82	5 075	4 937	4 781
Těžba a dobývání	1 103	1 118	1 127	1 142	1 153
Zpracovatelský průmysl	10 168	10 117	10 173	10 067	9 963
Elektřina, plyn a klimatizace	1 671	1 663	1 632	1 622	1 607
Stavební průmysl, konstrukce.	6 384	6 205	6 319	6 391	6 416
Velkoobchod a maloobchod;	13 482	13 494	13 686	13 670	13 497
Přeprava a skladování	5 250	5 252	5 240	5 353	5 373
Ubytovací a stravovací služby	1 634	1 669	1 662	1 722	1 763
Informace a komunikace	1 373	1 413	1 447	1 464	1 474
Realitní operace	1 961	1 907	1 934	1 927	1 923
Odborné, vědecké a technické činnosti	3 123	3 077	2 922	2 884	2 827
Administrativní a podpůrné činnosti	1 783	1 813	1 885	1 900	1 963
Veřejná správa a obrana	3 795	3 728	3 703	3 651	3 627
Vzdělání	5 580	5 550	5 525	5 456	5 393
Zdravotní a sociální služby	4 496	4 463	4 450	4 404	4 400
Umění, zábava a rekreace	1 173	1 165	1 155	1 149	1 136
Poskytování dalších druhů služeb	1 687	1 701	1 659	1 645	1 628

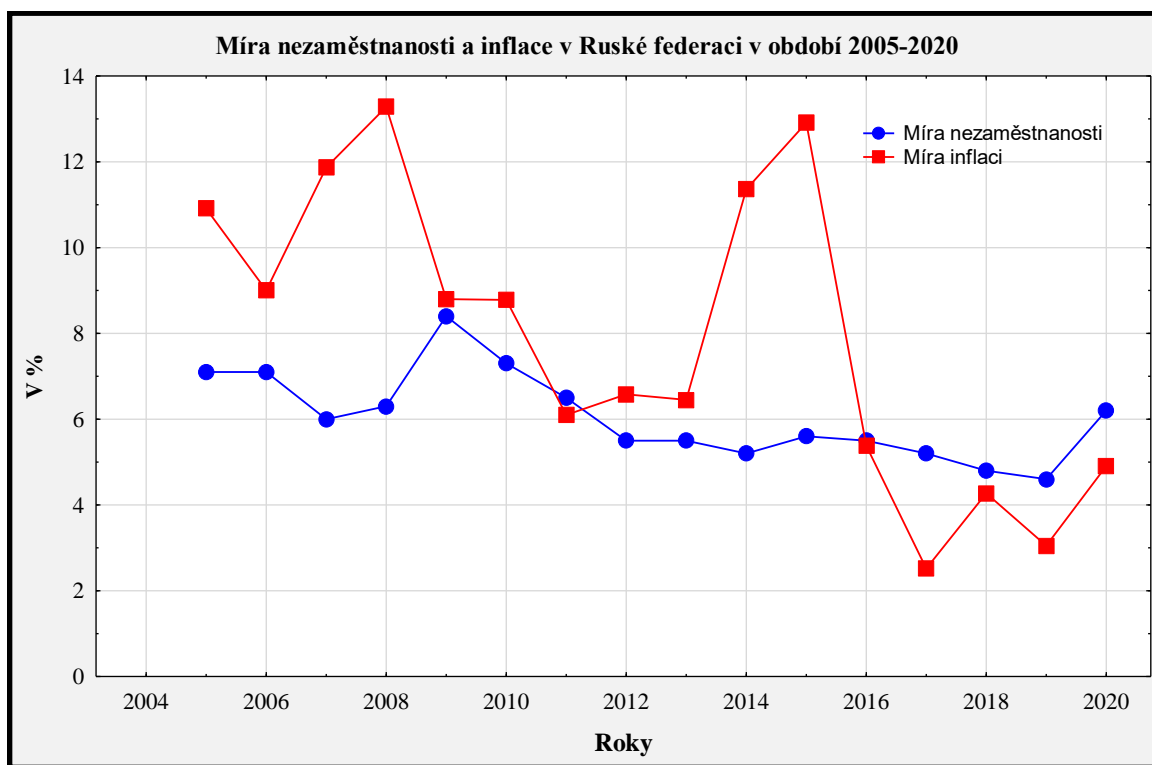
Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

4.2.3 Struktura nezaměstnanosti Ruské federace

V současné době je v Ruské federaci míra nezaměstnanosti na normální, dalo by se říct uspokojivé úrovni, ve srovnání s devadesátými lety a post-sovětským obdobím. Od roku 2005 bylo provedeno postupné snižování míry nezaměstnanosti a navzdory pandemii koronaviru, která vypukla v roce 2020, je vidět, že stát je schopen udržet trh práce,

V Ruské federaci existují dva způsoby, jak určit míru nezaměstnanosti a celkový počet nezaměstnaných. Prvním způsobem je použití zavedené metodiky ILO, která poskytuje spolehlivější informace o skutečném počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Druhá metoda je založena na informacích z oficiální registrace počtu nezaměstnaných občanů na burzách práce.

Graf č. 27 - Míra nezaměstnanosti a inflace v Ruské federaci v období 2005-2020.

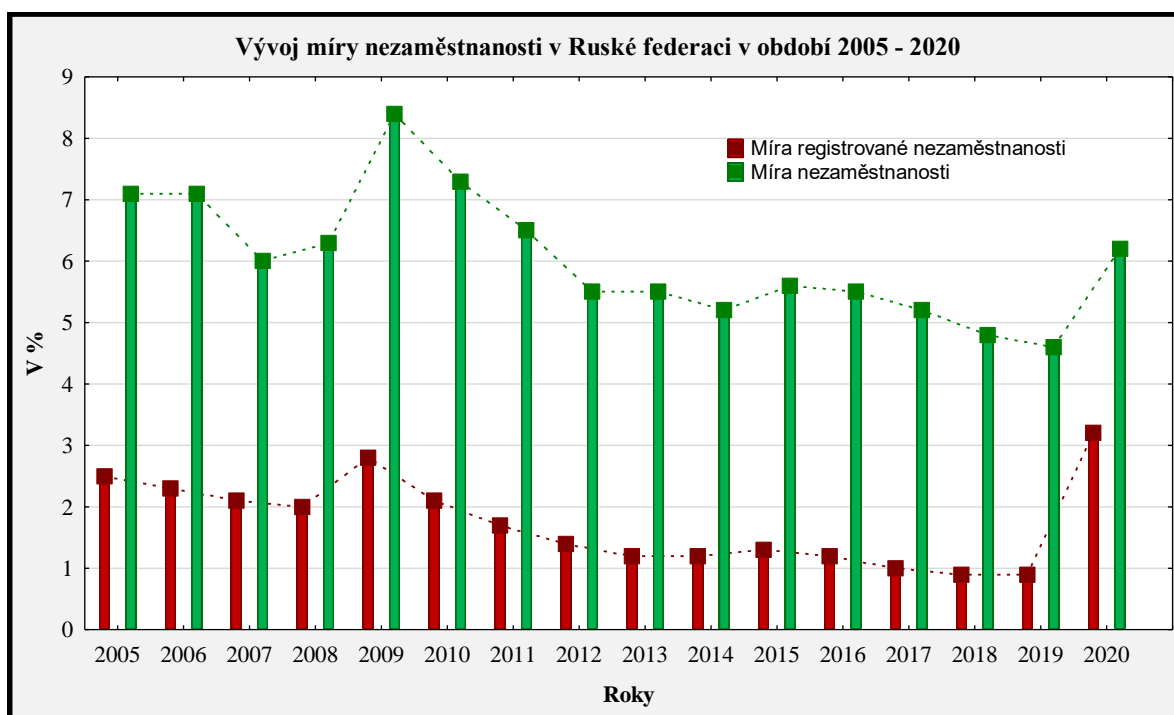
Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu a IMF, 2021.

V grafu č. 27 lze vidět, jak se mění míra nezaměstnanosti a souběžná míra inflace. Pokud míra nezaměstnanosti za zvolené období v roce 2009 ztlačila o dva body na úroveň 8,4 % a v roce 2020 o 1,8 % - na úroveň 6,2 %, tak zbytek časové periody ji snažil kontrolovat stát na relativně stejné úrovni. V případě inflace je situace úplně jiná. V devadesátých letech inflace dosahovala katastrofických ukazatelů, a to od 20 % do 2 500

%. V následujících 15 letech od roku 2005 do roku 2020 byla míra inflace vyšší než 10 procent pozorována pětkrát: v letech 2005, 2007, 2008, 2014 a 2015. Rok 2017 se ukázal jako nejpříznivější pro ruskou ekonomiku – inflace činila pouze 2,51 %, což je rekordně nízké číslo. Oficiální prognóza ruské centrální banky týkající se míry inflace se bude pohybovat mezi 3,5–4 % v roce 2021 (Centrální banka Ruské federace, 2020).

Při průzkumu krátkodobé situace na příkladě Phillipsové křivky, stát musí vybírat mezi zvýšením míry nezaměstnanosti zvýšením mzdovou inflace. To je jasně vidět na chronologických rozhodnutích vlády – když se přirozená míra nezaměstnanosti stane dostatečně vysokou, pak se podle fiskální politiky přijme řada možných rozhodnutí, například stimulace agregátní poptávky – HDP roste spolu s inflací, a míra nezaměstnanosti klesá. Pak nastane situace, kdy se mechanismus automaticky změní a Phillipsova křivka se krátkodobě posune nahoru. Jde o výsledek, kde se zotavuje míra nezaměstnanosti, HNP se vrací na předchozí úroveň a inflace se již pohybuje na vysoké úrovni (Gerashenko, 2004). Jelikož stabilní inflace je na nízké úrovni, jedná se o nejúspěšnější směr domácí ekonomiky, protože pro občany je to příležitost si založit spořicí účet, přijímat rozhodnutí o investicích, nebát se o svůj rodinný rozpočet, a také vyvíjet nové podnikatelské nápady a projekty.

Graf č. 28 - Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci v období 2005 - 2020.

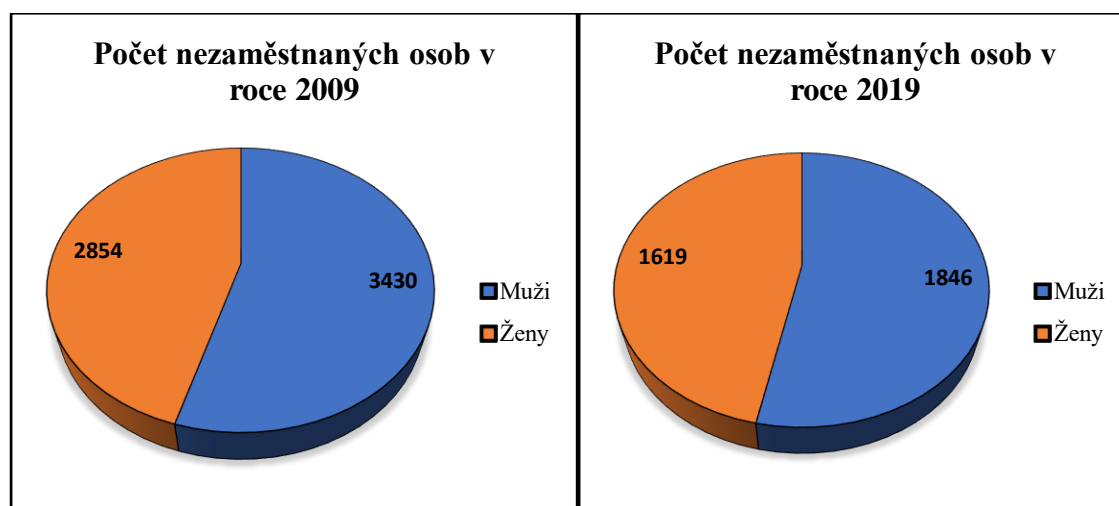

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

Graf č. 28 ukazuje, že míra nezaměstnanosti, poskytnutá státními statistickými úřady, je o 2–3krát vyšší než míra evidovaných nezaměstnaných na úřadech práce. Největší rozdíl je vidět v roce 2017, když činil počet skutečně registrovaných pracovníků 1 % (tedy méně než milion lidí) při míře nezaměstnanosti 4,9 %. Nejvyšší míra registrované nezaměstnanosti byla registrována v minulém roce 2020, když dosáhl celkový počet registrovaných občanů 3,2 % (Rosstat, 2020).

Existuje několik důvodů pro nezájem lidí se registrovat na úřadech jako nezaměstnané. Nejprve je to nedostatečná informovanost populace a strach z toho, že budou mít nižší sociální postavení ve společnosti ve srovnání s ostatními, což ovlivňuje lidskou reputaci ve skupině jejich známých. Dalším důvodem je, že centra zaměstnanosti mohou nabízet práci, která nespĺňuje lidské očekávání, nebo můžou nabízet neatraktivní zaměstnání s nízkým platem, a proto lidé radši a nejčastěji najdou práci prostřednictvím známých nebo pomocí různých inzerátů na internetu. Posledním důvodem je komplikovanost byrokratického systému.

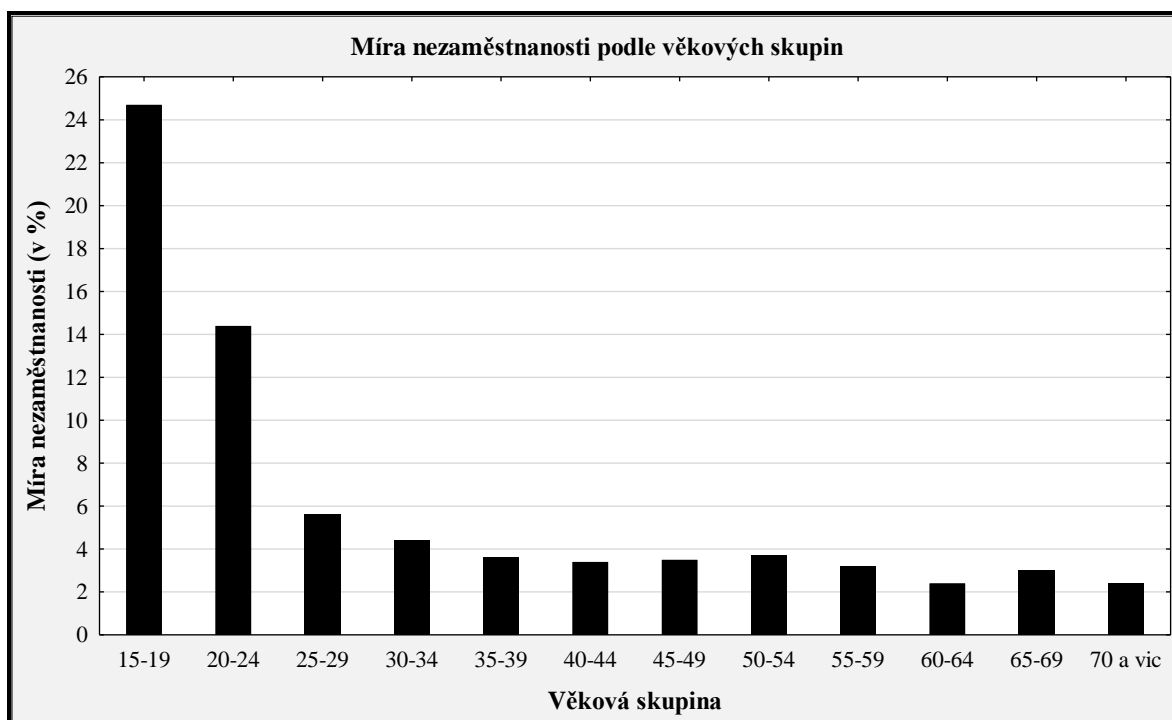
Graf č. 29 – Porovnání nezaměstnaných osob (v tis.) podle pohlaví v Ruské federaci.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

Graf č. 29 porovnává dva zajímavých vybraných roky – 2009 (po vypuknutí světové krize), a rok 2019, když stává vnitřní ekonomika víceméně stabilní. Je vidět, jak se číselně mění počet nezaměstnaných osob dle pohlaví. V roce 2009 podíl žen činil 45 %, podíl nezaměstnaných mužů byl 55 %. V roce 2019 se značně klesá počet nezaměstnaných občanů, ale stejně zůstává fakt, že je více nezaměstnaných mužů (53 %) než žen (47 %).

Graf č. 30 - Míra nezaměstnanosti podle věkových skupin Ruské federace v roce 2020.

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2021.

Nezaměstnanost občanů dle věkových skupin lze sledovat v **grafu č. 30**. Nejvyšší míra nezaměstnanosti je ve skupině mladých lidí do 19 let, což je 24,7 %. Zajímavým faktem je, že jestli spočítat dohromady dvě první skupiny, a to od 15 do 24 let, dá se vidět dostatečně katastrofickou situaci - 42,1 % nezaměstnaných.

V uplynulém roce získala mladší generace problémy se zaměstnáváním a problémy se získáváním prvních profesionálních zkušeností. To je také způsobeno skutečností, že vzdělávání na univerzitách a vysokých školách je se často soustředěno na teorii, kvůli čemu absolventi nenajdou dobře placenou práci po pěti letech vzdělávání. Je to proto, že při nástupu nemohou zaměstnavatelé nic nabídnout nebo mají nadměrné představy o svém prvním platu.

Úplně neobvyklou situaci se dá pozorovat při počtu nezaměstnaných podle úrovně vzdělání, která je představena v **tabulce č. 12**. Ve většině zemí jsou nezaměstnaní mladí lidé se středním a vysokoškolským vzděláním považováni za prioritní skupiny kvůli tomu, že jim zaměstnavatel může nabídnout nižší mzdu kvůli nedostatku zkušeností, ale oni mohou velice rychle nastudovat nové techniky a souvislosti díky tomu, že jsou se zvykli učit. V

Ruské federaci lze pozorovat úplně jinou situaci na příkladě roku 2019. Většina nezaměstnaných osob je mezi lidmi s vysokoškolským vzděláním - 34,2 % a nejcitlivější věk je od 25 do 35 let.

Tabulka č. 12 - Počet nezaměstnaných dle úrovně dosaženého vzdělání v Ruské federaci.

	Celkem	Vzdělání populace (v %)					
		Vysoká škola	střední odborná škola		Střední škola	Všeobecné vzdělání	Základní škola
			Střední speciální	Profesní technické			
Zaměstnaní, celkem	100	34,2	25,6	19,4	16,9	3,7	0,2
15-19	100	0,2	10,4	9,1	45,3	29,7	5,4
20-24	100	21,2	29,9	18,0	25,8	4,8	0,3
25-29	100	41,1	24,0	16,4	15,1	3,1	0,1
30-34	100	41,0	22,4	17,8	15,1	3,5	0,2
35-39	100	37,7	23,8	18,7	15,8	3,8	0,2
40-44	100	34,6	25,3	19,7	16,2	3,9	0,2
45-49	100	32,8	27,2	20,9	15,8	3,2	0,2
50-54	100	29,4	28,1	22,2	17,4	2,8	0,1
55-59	100	27,9	27,9	22,8	18,1	3,1	0,1
60-64	100	28,5	28,7	20,9	18,1	3,6	0,2
65-69	100	31,6	27,7	16,5	18,3	5,6	0,3
70 a více let	100	36,3	21,2	10,7	15,9	12,6	3,3

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

Tato situace na trhu práce je charakterizována především korupcí. Část univerzit v Rusku, když přijímají uchazeče, již mnoho let se orientují právě na jejich finanční a sociální postavení ve společnosti bez ohledu na znalosti a schopnosti budoucího studenta. Ukazuje se tedy, že čím vyšší je poptávka po studijních místech, tím více je hodnota financování studia, kterou musí student zaplatit při zápisu na univerzitu. Korupce je také rozšířena u učitelů, a to jak při přijímacích zkouškách, tak během studijního procesu. Výsledkem je, že

většina lidí nemá dostatečné znalosti po absolvování univerzity, a proto vstupuje na trh práce bez zkušenosti a dovednosti.

Pokud jde o regionální rozdělení nezaměstnanosti, byly vybrány jako základ 8 federálních okresů. Jako zkoumané období bylo zvoleno IV čtvrtletí roku 2020, aby se bylo možné podívat na situaci na trhu práce v době aktuální krize. V **tabulce č. 13** se dá pozorovat, že většina nezaměstnaných obyvatel je soustředěná v centrálním okrese, ale vzhledem k velikosti populace je míra nezaměstnanosti pouze 2,9 %. Jedna z nejnižších mír nezaměstnanosti byla zaznamenána v hlavním městě Ruska Moskvě - 1,6 % (s ekonomicky aktivním počtem obyvatel 7,171 mil.) kvůli neustálé migraci cizinců a obrovské vnitřní migraci obyvatel, stejně jako v Petrohradě - 1,5 %. Nejvyšší míra nezaměstnanosti je v severokavkazském federálním okruhu - 3,7 %, v Povolžském a Uralském federálních okruzích – každý 4,2 % (Rosstat, 2020).

Tabulka č. 13 - Počet nezaměstnaných dle federálních okresů Ruské federace v roce 2020.

2020	Leden - březen	březen - květen	květen - červenec	červenec - září	září- listopad
Ruská federace	3464,0	4094,7	4616,6	4771,9	4695,6
Centrální federální okruh	618,8	744,8	855,6	940,8	970,1
Severozápadní federální okruh	271,6	320,2	407,8	441,2	432,9
Jižní federální okruh	429,0	497,5	534,9	522,1	520,2
Severokavkazský federální okruh	510,9	577,0	650,8	683,8	677,7
Povolžský federální okruh	617,6	730,0	820,5	827,2	796,3
Uralský federální okruh	275,1	343,9	378,3	386,0	372,9
Sibiřský federální okruh	486,2	606,0	684,0	693,9	646,9
Dálněvýchodní federální okruh	254,7	275,3	284,6	276,8	278,7

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

Důvody nezaměstnanosti v oblastech Sibíře, Severního Kavkazu a Povolží lze vysvětlit nedostatkem pracovních míst a jejich likvidací v zemědělství a průmyslu, což komplikuje hledání práce a nutí lidi migrovat za lepším životem a seberozvojem. Stává se, že mnoho podnikatelů zakládají podniky v centrálních regionech a neusiluje o rozvoj vzdálených regionů Ruské federace. Je také pochopitelné, že exponenciálně vzrostl počet nezaměstnaných osob ve všech regionech po zavedení omezení způsobených pandemií koronaviru COVID-19.

4.2.4 Příčiny vzniku a důsledky ruské nezaměstnanosti

Pokud se jedná o důvody nezaměstnanosti v regionech Ruské federace, dá se určit několik nejvýznamnějších a nejrozšířenějších, které více než ostatní ovlivňují počet nezaměstnaných obyvatel:

1) Ekonomické výkyvy

Ekonomické výkyvy jsou jedněmi z převládajících příčin cyklické nezaměstnanosti, které přímo závisí na ekonomickém cyklu. Když je průmyslový cyklus v depresivní fázi, dochází k nesouladu na trhu práce, přičemž nabídka práce výrazně převažuje nad poptávkou. Tato forma je způsobena skutečností, že vzhledem k obecné ekonomické recesi existuje vysoká pravděpodobnost, že člověk nebude schopen najít práci v žádném odvětví. Když ekonomika opustí fázi stagnace, míra nezaměstnanosti relativně rychle klesá v důsledku zvýšení poptávky.

Tabulka č. 14 – Porovnání ročního přírůstků HDP a nezaměstnanosti v Ruské federaci.

Rok	Přírůstek HDP	Přírůstek nezaměstnanosti
2005	----	----
2006	29,63	0,00
2007	31,29	-15,49
2008	27,79	5,00
2009	-26,38	33,33
2010	24,72	-13,10
2011	25,22	-10,96
2012	7,73	-15,38
2013	3,93	0,00
2014	-10,16	-5,45
2015	-33,69	7,69
2016	-5,94	-1,79
2017	23,06	-5,45
2018	3,31	-7,69
2019	4,24	-4,17
2020	-1,34	34,78

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.

Při zvažování situace s HDP a mírou nezaměstnanosti lze pochopit, že zvyšuje se konečný růst nezaměstnanosti téměř u každého záporného meziročního růstu HDP. Jedinou výjimkou je rok 2008, kdy se také zvýšil podíl nezaměstnaných a souběžně byl zaregistrován pozitivní růst HDP. Nejzávažnější podlomení ekonomiky nastaly v letech 2009 a 2020, které byly spojeny s globálními krizemi: finanční a koronavirovou. Také byl HDP od roku 2015 zasažen sankcemi, což způsobilo prudký negativní skok, jako i v případě míry nezaměstnanosti, ale v mírnějším měřítku.

2) Růst počtu ekonomické aktivních obyvatel produktivního věku

Kromě cyklické nezaměstnanosti lze připsat i růst počtu ekonomické aktivních obyvatel v produktivním věku. V tomto případě se jedná o zvýšení nabídky práce, zatímco poptávka se stále drží na stejné úrovni, nebo dokonce klesá. Za zmínku stojí nejen zvýšení nabídky práce, ale také kvalita nabízené pracovní síly, která neodpovídá ve většině případů kvalitě poptávky. Kvůli nadbytku nabídky dochází ke ztrátě možného pracovního potenciálu a k nevyužití pracovních zdrojů. Zde lze vyčlenit takovou situaci, kdy má velký význam

umělé zvyšování populace – přistěhování migrantů z jiných sousedních zemí (Ukrajina, Uzbekistán, Kazachstán atd.), kteří přijíždí kvůli získání příjmu a práce. Samozřejmě se jedná o práceschopnou kategorii migrantů, která vytváří konkurenci na trhu práce mezi místními obyvateli.

3) Sezónnost

Roční období nebo určité opakující se podmínky, které mají dopad na trh práce, představují jev sezónnosti. Sezónní nezaměstnanost na rozdíl od cyklické nezaměstnanosti neovlivňuje všechna hospodářská odvětví, ale pouze některá. To zahrnuje lidi, kteří pracují v oblastech cestovního ruchu nebo zemědělství. V takových oblastech je možné pracovníky rozdělit na 2 typy: typ 1 - vyžaduje vyšší mzdy, protože v průběhu určitého času nebudou mít zaměstnání; typ 2 – lidé, kteří jsou připraveni pracovat za nabídnutých jim podmínek, když vědí, že udrží svou pracovní pozici u zaměstnavatele v následujícím roce po skončení pracovní sezony a budou pobírat dávky z pojištění v nezaměstnanosti.

V ruském zemědělství je podzim nejaktivnějším obdobím sezónních prací na polích . Vzhledem k tomu, že je to čas sklizně, to znamená, že tento sektor umožňuje většině lidí najít práci na určitou sezonu. Sezóna sklizně zeleniny a bobulí trvá obvykle tři měsíce – od srpna do října. V cestovním ruchu začíná úspěšnější doba v polovině května a končí na konci září. Mladí lidé také nejčastěji pracují v létě (od začátku června do konce srpna), když mají prázdniny a nemusí se soustředit na studiu.

4) Nízké mzdy

Jedním z důvodů nezaměstnanosti jsou relativně nízké náklady na pracovní sílu. Tento důvod strukturální nezaměstnanosti je způsoben skutečností, že odměna, kterou je zaměstnavatel připraven nabídnout se neshoduje s požadovanou výplatou potenciálního zaměstnance. V důsledku toho zaměstnavatel upřednostňuje vybrat méně kvalifikovaného zaměstnance, ale který bude za nižší mzdu. V některých odvětvích, jako je stavebnictví, zaměstnavatel často dává přednost pracovníkům ze střední Asie, kteří požadují mnohem nižší mzdy než místní obyvatelstvo. V takových případech roste úroveň lidí, kteří pracují nelegálně, a nejsou registrováni na úřadech, což upravuje obecné statistiky. Dle Federální státní statistické služby počet registrovaných lidí, kteří přijeli pro práci do Ruska, činil 4,1

mil. osob, mezi kterými je nejvyšší počet občanů z Uzbekistánu (1,5 mil. osob) (Fedstat, 2020).

5) Technologický pokrok

V poslední době se pozoruje velmi aktivní růst technologického pokroku. Dělnickou třídu postupně nahrazuje zavádění nových informačních systémů do podniků, robotizace procesů a vývoj nových programů, které umožňují provádět obrovské množství operací. V mnoha továrnách automatizace některých procesů způsobovala propuštění pracovníků. Tito pracovníci, kteří již mnoho let pracují na stejném místě a vykonávají stejnou práci, potýkají se s problémem rekvalifikace, což vyžaduje peníze a čas, a omezuje šance člověka najít nové zaměstnání.

Důsledky rostoucí míry nezaměstnanosti jsou vážné. Mezi hlavní negativní faktory patří:

- Klesá ekonomická prosperita země kvůli neúplnému využívání pracovních zdrojů. Důvodem je pokles úrovně HNP, ke kterému dochází v souvislosti se snížením úrovně produkce. Spotřebitelská poptávka klesá kvůli nedostatku finančních prostředků obyvatelstva. Úspory populace začínají klesat v důsledku přerušování jejich příjmů.
- Dochází ke ztrátě profesionálních dovedností u osoby kvůli určitému času strávenému bez práce. Znalosti, získané v průběhu let, se zapomínají mnohem rychleji, než se získávají. Po dlouhé době bez práce mohou lidé potřebovat rekvalifikaci, která je ve většině případů časově velmi náročná a v některých případech může stát velké peníze.
- Všechny výše uvedené body jsou předpokladem pro zhoršení sociálního a duševního zdraví společnosti.
- Stoupají statistiky lidí užívajících alkoholické nápoje a drogy.
- Výsledkem těchto negativních faktorů je nárůst míry kriminality. Podle statistik Úřadu generálního prokurátora Ruské federace, zvýšil se počet trestných činů úředně nezaměstnaných o 9 % v roce 2020, což činilo 64,1 % všech spáchaných trestných činů. Kromě toho byla více než 1/3 trestných činů spáchána při intoxikaci alkoholem nebo drogami.

4.2.5 Vývoj komplexu opatření vládou Ruské federace pro snížení nezaměstnanosti

Při porovnání politik zaměstnanosti mnoha demokratických zemí, dá se vidět, že jejich pozornost zaměřena především na zvyšování kvalifikace pracovníků, ale je méně zaměřena na vytváření nových pracovních míst, protože je to levnější a také zvyšuje potenciál a motivaci nezaměstnané populace.

Podle zákona Ruské federace "O zaměstnávání obyvatelstva v Ruské federaci" N 1032-1, který stanoví, že státní politika zaměstnanosti má podporovat plnou, produktivní a svobodně zvolenou sféru zaměstnání zlepšováním odborné přípravy a kvalifikace svých občanů, omezováním masové nezaměstnanosti, poskytováním sociální ochrany občanům, zvyšováním úrovně profesionality státních centrů zaměstnanosti a úřadů práce (Zákoník práce, 2020).

Hlavním cílem regulace této sféry v Rusku je snížit napjatou situaci na trhu práce zvýšením zaměstnanosti obyvatel a zaměstnáváním pracovníků v souladu s jejich odbornou kvalifikací. Hlavním způsobem, jak toho dosáhnout, je vytvoření různých stabilizačních nástrojů, které budou zahrnovat městské, územní a federální programy. Jejich hlavním cílem bude zvýšení vytváření nových pracovních míst prostřednictvím regulace trhu a poskytnutí pomoci občanům při hledání zaměstnání a poskytování sociální podpory. Dalším způsobem, jak vytvořit příznivou situaci, je pomoc obyvatelům při zakládání a rozvoji malých podniků. Po přijetí těchto opatření lze očekávat skok v poptávce po pracovní síle ze strany zaměstnavatelů a vytvoření příznivějšího prostředí na trhu práce a v důsledku toho i zvýšení spokojenosti občanů s jejich pracovními podmínkami.

Z obecného průzkumu metod regulace je zřejmé, že politiku na trhu práce Ruské federace lze klasifikovat spíše jako pasivní. Hlavními důvody jsou nedostatečné financování; nezájem o mezinárodní spolupráce; stanovení nízkých dávkových hodnot – přesněji bude řečeno, že je to neúčinné financování, které nepřináší velký úspěch, protože nemůže ovlivnit zaměstnavatele, kteří nechtějí přijímat osob, které jsou nabídnuté vládními a pracovními agenturami na nové pracovní místa.

Hlavním programem snižování nezaměstnanosti na ruském trhu práce je v současné době státní program „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“ (Mintrud, 2017), vypracovaný ministerstvem práce a sociální ochrany Ruské federace v roce 2013, který byl plánován do

roku 2020, ale díky úspěšnosti a pravidelného fungování tohoto programu, byl prodloužen v souladu s rozhodnutím prezidenta Ruské federace č. 204 „O národních cílech a strategických cílech rozvoje Ruské federace na období do roku 2024“ ze dne 7. května 2018. Rozpočet na jeho realizaci je 11 mld. USD (Vyhláška prezidenta Ruské federace, 2018).

Tato strategie zahrnuje 5 dílčích programů, jako jsou „Aktivní politika zaměstnanosti a sociální podpora nezaměstnaných občanů“, „Vnější migrace pracovních sil“, „Rozvoj institucí trhu práce“, „Pomoc při dobrovolném přesídlení krajanů žijících v zahraničí“ a program „Bezpečné práce“. V rámci této strategie si ministerstvo práce stanovilo jediný cíl: vytvořit institucionální a ekonomické podmínky, které budou mít pozitivní dopad na vývoj trhu práce (Podpora zaměstnanosti obyvatel, 2013).

Aby zhodnotit úspěšnost programu „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“ Ruské federace je třeba pozorovat dynamiku rozvoje dle závěrečných zpráv Mintruda (Ministerstvo práce a sociální ochrany Ruské federace).

Jak již bylo uvedeno výše, probíhalo zahájení státního programu v roce 2013, a proto první výsledky byly vykázány v roce 2014:

2014

- Zvyšování efektivity veřejné správy.
- Vypracování a schválení federálních státních norem pro všechny státní služby v oblasti podpory zaměstnanosti obyvatel.
- Zavedení finanční podpory pro nezaměstnané občany, prováděná konkrétně úřady práce Ruské federace.
- 29. května 2014 byla podepsána dohoda o Euroasijské hospodářské unii mezi Ruskou federací, Republikou Kazachstán a Běloruskou republikou. Byli takovým způsobem přilákány kvalifikovaní zaměstnanci ze zahraničí.

2015

- Zlepšení regulačního rámce pro provádění státního programu, jehož cílem je další rozvoj mechanismu pro dobrovolné přesídlení krajanů do Ruska.
- Byly provedeny změny v migrační legislativě týkající se provádění pracovních činností cizími občany na území Ruské federace: byl vylepšen postup při získávání cizích státních příslušníků na základě patentů. Byly vytvořeny podmínky pro přilákání kvalifikovaných zahraničních odborníků z řad absolventů ruských vysokých škol.
- V roce 2015 Mintrud a jeho územní orgány pokračovaly v provádění systémového státního dozoru a kontroly nad dodržováním pracovních předpisů týkajících se pracovního práva.

2016

- Identifikace cizinců nelegálně provádějících pracovní činnosti v Ruské federaci se zvýšila.
- V roce 2016 bylo uspořádáno školení pro 725 mistrů průmyslového vzdělávání, zastupujících 535 vzdělávacích institucí Ruské federace, a byly vytvořeny metodické materiály pro školení zaměstnanců v 10 nejžádanějších profesích: automechanik, cukrář, operátor univerzální frézky, technik mechatroniky, svářeč, konstrukční technik, správce sítí a systémů, elektrikář, specialista na chladicí a ventilační techniku.

2017

- Podle údajů Rosstatu činil k 1. lednu 2018 celkový nedoplatek mezd v rozsahu sledovaných typů ekonomické činnosti 34 mil. USD. Hlavní částka mzdových nedoplatků rostla z důvodu nedostatku vlastních zdrojů organizací nebo podniků.
- Byly zahájeny práce na novém projektu v roce 2017: vytvoření ruské sociální sítě obchodních kontaktů „Pracovní rezervy“.

- Kontrolní akce hlavní události „Podpora zaměstnavatelů ve zlepšování pracovních podmínek na pracovištích“ nebyla plně implementována.

2018

- Proběhlo pravidelné zpracování a analýza statistických údajů v roce 2018, vývoj predikčních indikátorů stavu trhu práce, včetně prognózy bilance zdrojů práce.
- Do státního programu byl přidán nový podprogram „Bezpečná práce“.
- Zvýšila se minimální dávka pro podporu v nezaměstnanosti o 15 USD a maximální o 140 USD od 1. ledna 2019. Výše dávek v nezaměstnanosti pro občany se zvýšila poprvé za 10 let.

2019

- Byly dosaženy očekávané výsledky implementace státního programu – ve společnosti byla zachována sociální stabilita, nedošlo k žádnému kritickému zvýšení napětí na trhu práce.
- Pokračovalo provádění opatření zaměřené na ochranu trhu práce před nadměrným přitahováním zahraniční pracovní síly.
- Byly zvýšeny minimální (22,3 USD) a maximální (180 USD) výše dávek v nezaměstnanosti. Minimální mzda je stanovena na úrovni 168 USD.
- Byla zahájena realizace akcí týkajících se občanů v předdůchodovém věku v rámci federálních projektů „Starší generace“ a „Demografie“.
- Byly poskytnuty finanční prostředky na regionální programy ke zvýšení mobility pracovních sil.

5 Výsledky a diskuse

Problém nezaměstnanosti ve velkém počtu zemí v současnosti je velmi akutní, což kromě toho, že je důsledkem určitých ekonomických a sociálních problémů, je také jejich příčinou. Jedním z indikátorů úspěchu každého státu je úroveň života jeho občanů. Pokud se úroveň spokojenosti občanů zvýší pouze prostřednictvím příspěvků a různých podpůrných výplat, stát po nějaké době přijde o všechny finanční prostředky. Aby země mohla plně využít svůj ekonomický potenciál, musí mít dostatek kvalifikované pracovní síly. Státní orgány proto mají řadu důležitých a komplikovaných úkolů, které je třeba vypracovat a následně realizovat.

Jedním z těchto úkolů je komplexní posouzení situace z hlediska nezaměstnanosti a formování faktorů, které určují stav nabídky a poptávky na trhu práce. Také v této fázi je nutné určit, který typ nezaměstnanosti je výraznější a zaměřit se na jeho odstranění. Bohužel v současné době neexistuje žádný nástroj, který by stejně efektivně bojoval proti všem typům nezaměstnanosti.

V této práci při zkoumání celého ekonomického systému Republiky Kazachstán, je vidět, jak získání suverenity a přechod k tržní ekonomice změnil celý domácí trh a změnil všechny ekonomické standardy. Situaci lze do jisté míry nazvat úplnou reinkarnací, protože země musela znovu vybudovat společný trh, který existoval při Sovětském svazu a měl mnoho vnitřních mezi republikových vazeb. Obzvláště akutním se stal problém poklesu výroby, rozdělení podniků, rozdělení trhu práce a jako následek – vysoká míra nezaměstnanosti.

Za posledních 15 let země přežila omezené vládní programy a špatně vybudované institucionální prostředí pro podnikání a korupci.

Ekonomická složka země dnes roste především díky exportu surovin, paliv a zejména ropných produktů. Kazachstán na to musí ale dávat pozor a jako jiné vyspělé země si zvolit model úspory zdrojů a snížení spotřeby surovin. Stát také velmi správně dává pozor na rozšiřování vědeckého a technického potenciálu a rozvoj moderních technologií, což jasně znázorňuje zavádění nových vzdělávacích programů a zavedení státního programu „Digitální Kazachstán“.

Jak již bylo uvedeno v analytické části, specifickým faktorem kazašského trhu byla a nadále bude existence skryté nezaměstnanosti a nezdravých statistik v pracovních agenturách. Stát musí pochopit, že správné hodnocení situace na trhu práce je nezbytné především pro jeho vlastní vývoj, okamžitou identifikaci problémů a jejich včasné odstranění.

Po podrobném studiu situace na trhu práce v Kazachstánu lze jednoznačně klást důraz na rozvoj kvality pracovní síly pomocí vzdělávacích programů, odborné kvalifikace a rekvalifikace občanů, zdokonalení informačních systémů a vnitřního systému státních struktur, které nefungují normálně, zejména v roce 2021, kdy populace potřebuje ze všeho nejvíce pomoc a podporu ze strany svého státu.

Jedním z řešení problémů trhu práce bude podle mého názoru ekonomické oživení růstu výrobních kapacit, které ve výsledku oživí mnoho podniků a zvýší růst zaměstnanosti.

Při analýze ekonomiky a trhu práce v Kazachstánu data byly převzaty z oficiálního státního orgánu, Statistické agentury Republiky Kazachstán. Při stávajícím systému evidence na statistických úřadech je téměř nemožné přesně určit míru nezaměstnanosti v Kazachstánu. Chtěl bych také poznamenat, že Kazašská republika velmi jasně koncentruje svou pozornost na průměrné míře nezaměstnanosti, která vykazuje 5 % v roce 2020. Podle mého názoru a podle současné reality je toto číslo podhodnoceno.

Vládu Ruské federace čekají velmi rozsáhlé úkoly ke snížení nezaměstnanosti, které se každým rokem jen komplikují. Je to způsobeno několika faktory, jejichž problematika by měla být při přijetí určitého typu politiky zaměřená na snižování nezaměstnanosti, důkladně prostudována a předem připravená na všechny možné scénáře. V případě zvolení špatné politiky bez analýzy všech aspektů, může země dospět k závěru, že bude potřeba přidělení finančních prostředků na odstranění chyb nesprávně zvolené politiky. Podobná situace byla v Rusku v roce 2014, kdy politika byla zvolena tak, aby přilákala zahraničních pracovníků. V roce 2019 již byl tak velký přebytek zahraniční pracovní síly, že bylo nutné zavést opatření ke stabilizaci trhu práce ve vztahu k cizím státním příslušníkům.

Mezi prvními faktory nezaměstnanosti, které způsobují její zvýšení, patří velký nárůst populace práceschopného věku, a to jak při přechodu mladých lidí do práceschopného věku, tak při migraci populace práceschopného věku ze zemí Střední Asie. To může negativně

ovlivnit zkušenější občany, kteří již mají pracovní místa. Konkurence může nastat v důsledku toho, že přicházející populace tvoří obrovskou zásobu pracovní síly, což bude pro zaměstnavatele velmi lákavým faktorem, jak je podrobně popsáno v teorii klasické školy. V tomto případě bude možné snížit množství nabízených peněz, protože lidé budou souhlasit s těmito podmínkami kvůli velké konkurenci na každé volné pracovní místo. Vzhledem k tomu, že se mladí lidé učí dostatečně lehce, jsou schopni vytlačit starší kolegy poměrně rychlém tempem. Za zmínku stojí také zavedení nových technologií, které vyžadují rekvalifikaci již pracujícího personálu nebo vyžadují mnohem méně lidí, kteří již nebudou pracovat přímo za novým zařízením, ale budou poskytovat pouze technickou podporu. Platí pravidlo, že lidé po vysoké škole se mnohem snáze učí nové věci než někdo, kdo je zvyklý v průběhu mnoha let dělat stejnou práci.

V případě migrantů je snazší situaci vysvětlit – přijeli si najít alespoň nějaký druh práce, protože s vysokou mírou pravděpodobnosti ve svých zemích za stejnou práci budou zaměstnavatele platit méně, než je stanovená minimální mzda v Ruské federaci, proto se většina z nich připojuje k neformálnímu zaměstnání – kategorii zaměstnání, která není oficiálně registrována, s cílem se vyhnout povinnému zdanění a pojištění různých typů.

V zemích bývalého Sovětského svazu jsou taková schémata zaměstnávání obyvatelstva velmi rozšířená, což má za následek poměrně silné zkreslení statistických údajů trhu práce, což následně neposkytuje jasnou představu o tom, co se v zemi děje – tato skutečnost může bránit správné volbě strategie zvolené státními orgány. Stojí za zmínku, že sektor neformálního zaměstnání má negativní důsledky i pro občany, kteří v něm pracují, i pro státní ekonomiku jako celek. Neformální zaměstnávání se objevilo v 90. letech po rozpadu SSSR a nyní je toto odvětví již samostatným sektorem, i když zde probíhající akce hrubě porušují ruskou legislativu.

Při porovnávání těchto dvou států vidíme podobnosti i rozdíly. V žádném případě však nelze říct, že Rusko a Kazachstán jsou příbuzné ekonomiky. V Kazachstánu byla vyvinuta liberálnější hospodářská politika, která se snaží zaměřit na minimalizaci role státu, a na navázání mezinárodních vztahů včetně zajištění zahraničních investic pomocí zahraničních strategických partnerů. Když se podíváme na Rusko, vidíme opačnou situaci – stát hraje obrovskou roli a má úplnou kontrolu nad hospodářským rozvojem, založenou na vnitřních myšlenkách a zdrojích.

Zároveň, jestli budeme věnovat pozornost exportu komodit, lze vidět, že Rusko a Kazachstán mají silnou zdrojovou základnu, což je 50-60 % veškerého vývozu zboží. Celkový objem dovozu z Ruska do Kazachstánu je poměrně velký – kolem 37 %. Objem vývozu do Ruska je však přibližně 8 % z celkového vývozu Kazachstánu. Vybrané státy mají také úzké obchodní vztahy a volnost pohybu kapitálu, práce a služeb na základě Eurasijské ekonomické unie.

Pro Kazachstán na sociální úrovni je model ruské společnosti také velmi atraktivní, proto tisíce občanů Kazachstánu migrují do Ruska pro získání odborného a vyššího vzdělání, nebo nové práce a peněžních příležitostí kvůli většímu uznání Ruské federace v mezinárodní aréně, a také kvůli společnému jazyku, blízké kultuře a společné historii.

Podle názoru autora zaměření Kazachstánu na ekonomiku Ruska snižuje rozvojový potenciál Kazachstánu. Podle struktury trhu práce a organizace systému zaměstnanosti lze Rusko hodnotit jako relativně slabou zemi, což nedovolí Kazachstánu se velmi rychle rozvíjet. Vybrané státy, stejně jako všechny země SNS, proto zůstávají málo produktivními, s nízkou efektivitou trhů a nízkými příjmy populace. Proto se zaměření Kazachstánu na Rusko považuje za zaměření na partnera stejné úrovně, který zajistí pouze rozšíření konzervativní ekonomiky se zpomalenými vyhlídkami na rozvoj.

Problém je v tom, že obě země místo stimulace vytváření pracovních míst a podpory podniků zvyšují tlak na malé a střední podniky, zvyšují daně a sociální výdaje. Obě země musí nasměrovat své rozpočtové prostředky na vládní programy a rozvoj strategií, které přispívají k rozvoji zaměstnanosti obyvatelstva, což zahrnuje poskytnutí informací veřejnosti, zajištění stáží nebo dočasného zaměstnání, sociální ochranu, odbornou přípravu, organizaci pracovních veletrhů, kariérní poradenství pro mládež a speciální programy zaměřené na získání první kvalitní zkušenosti.

Efektivita zaměstnávání populace musí bezpodmínečně zajistit lidem slušné pracovní podmínky a příjem, osobní rozvoj a budování kvalitního intelektuálního a kulturního kapitálu každého člověka.

6 Závěr

V závěru této práce se potvrzuje fakt, že nezaměstnanost je klíčovým problémem v tržní ekonomice, boj s tímto problémem a následná jeho prevence je zásadním úkolem a je prostě nemožné tomuto makroekonomickému ukazateli nevěnovat pozornost.

Tato práce se skládá ze dvou hlavních částí: teoretické a praktické. V teoretické části byly podrobně prozkoumány teoretické aspekty fungování trhu práce, jeho funkce a struktura, vysvětleny různé teorie nezaměstnanosti, zváženy pomocné makroekonomické ukazatele nezaměstnanosti, zanalyzovány druhy nezaměstnanosti a metody jejího měření. V praktické části byla provedena hloubková analýza ekonomiky a trhu práce každé z vybraných zemí, která odhalila jasnou dynamiku a zvážila efektivní směry rozvoje státní politiky zaměstnanosti.

Po analýze a důkladném prostudování takových globálních pojmů, jako je trh práce, zaměstnanost a faktor nezaměstnanosti, bylo v této práci dosaženo všech cílů. Hlavním cílem bylo hloubkové studium makroekonomických ukazatelů, provádění statistického výzkumu trhu práce a identifikace hlavních trendů, charakterizujících dynamiku nezaměstnanosti. Statistický výzkum byl proveden na základě údajů z národních statistických úřadů a ministerstev s dalším porovnáním mezinárodních organizací, jako je MMF, ILO a World Bank pomocí použití statistického softwaru TIBCO Statistica® 13.3.0. Všechny podrobné prozkoumávané dynamiky ukazatelů zaměstnanosti v Kazachstánu a Ruské federace byly provedeny v období 2005–2020 s maximálním přiblížením současné situaci na národních a mezinárodních trzích práce v souvislosti s pandemií koronaviru COVID-19, která vypukla na konci roku 2019 a trvá i v době psaní této práce.

Na začátku praktické části byly popsány obecné charakteristiky ekonomické a politické situace v Kazachstánu, na jejichž základě byla následně provedena statistická analýza trhu práce na území vybrané země. Analýza ukázala, že Kazachstán má dobrou schopnost věnovat pozornost mezinárodnímu rozvoji jiných zemí a implementovat určité úspěšné strategie. Programy „Kazachstán 2030“ a „Dorozhnaya karta“, jsou podobné různým evropským a ruským programům. Tyto programy a další realizované strategie prokázaly, že mají smysl a fungují v praxi, což pomohlo posoudit, jakým směrem by se měl

kazašský trh práce vyvíjet. Kazachstán předběhl Ruskou federaci v míře nezaměstnanosti – 5 % oproti 6,2 %, ale zaostává ve výši minimálních a průměrných mezd. Jedním z důležitých problémů, na kterém autor akcentuje svou pozornost, je nezaměstnanost mladých lidí do 28 let, a lidí ve věku 29-34 let, což je v roce 2020 téměř 25 % všech nezaměstnaných. Hlavním problémem je nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce – mezi nabízenými volnými místy a odbornou kvalifikací potenciálních zaměstnanců. Výsledek je takový, že cca 86 % volných pracovních míst je určených pro pracovníky bez speciálního školení, což jsou málo profilované nebo málo placené profese. Kvůli tomu v Kazachstánu každoročně dochází k odlivu mozků a pracovní migraci do zemí EU, Číny a Ruské federace.

Přestože Ruská federace vykazuje v roce 2020 míru nezaměstnanosti 6,2 %, stojí za zmínku, jak rychle se postavila na nohy po měnové krizi v roce 2015, kdy míra nezaměstnanosti dosáhla 4,6 % a došlo ke zvýšení minimální a průměrné mzdy. Problém Ruska je akutní kvůli neustálému přílivu migrantů ze Střední Asie, kteří pracují nelegálně nebo začínají pracovat za velmi nízký plat, což vytváří velkou konkurenci a snižuje průměrnou a minimální hranici mzdy. Dle provedeného průzkumu vláda nevěnuje maximální úsilí na regulaci tohoto jevu. Neformální nezaměstnanost proto neustále roste a pokud statistické služby vyhlásují 20 % skrytou nezaměstnanost, realita je dvojnásobná až třinásobná. Stejně jako v případě Kazachstánu, Rusko trpí počtem nezaměstnaných občanů ve věku 15–24 let, což je 42,1 % z celkového počtu nezaměstnaných. Důvodem je především rozdíl mezi znalostmi získanými na univerzitách, korupcí v oblasti vzdělávání a „koupě“ přijímacích zkoušek, státních zkoušek a diplomů. S ohledem na preventivní programy nezaměstnanosti je možné tvrdit, že tyto strategie existují pouze na papírech a nevykazují jasné výsledky vývoje sociální politiky. Pokud jde o program „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“, který probíhá od roku 2013, tak byl pouze několikrát představen, nebyl realizován a jeho zprávy za každý rok byly stejné.

Dílním důležitým cílem bylo porovnání vývoje nezaměstnanosti obou států a vyhodnocení jejich rozdílů. Přínosem této práce je ukázat konkrétní závislost dvou států se společnou historií a přátelským partnerstvím, ale zároveň s odlišnými zájmy. Kazachstán a Rusko musí aktualizovat své politiky zaměstnanosti a rozvíjet své občany doplňováním jejich kulturního a intelektuálního kapitálu, protože tak mohou přerušit odliv mozků a pracovních sil do dalších úspěšnějších zemí. Země by také měly věnovat pozornost skrytému

sektoru nezaměstnanosti a začít ho regulovat, protože právě tento faktor snižuje HDP zemí a jejich státní pokladnu kvůli daňovým únikům.

Podle autora pouze komplexní přístup k systémům zaměstnanosti a sociální ochrany celé populace obou zemí zvýší motivaci a kvalitu pracovní síly, což přinese ještě větší rozvoj domácí ekonomiky. Státy by si měly v tak obtížných dobách navzájem pomáhat a usilovat o stabilizaci trhu práce. Odstraněním všech existujících problémů, které způsobují nezaměstnanost, a posílením celého trhu práce se může každá z vybraných zemí posunout v mezinárodním měřítku na novou úroveň.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

1. BRČÁK, J. STARÁ, D. SEKERKA, B. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
2. FUCHS, Kamil a Pavel TULEJA. *Základy ekonomie*. 2., upr. vyd. Praha: Ekopress, 2005. S. 348. ISBN 80-86119-94-7.
3. JÍLKOVÁ, E. *Makroekonomie*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2012. 77 s. ISBN 9788074550393.
4. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert. S. 368. ISBN 978-80-271-0251-8.
5. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. Expert (Grada). S. 400. ISBN 978-80-271-0146-7.
6. KAZIMOV, K. *Regulace trhu práce a zaměstnanosti společnosti: monografie*. Berlin: Direct-media, 2017. 204 s. ISBN 978-5-4475-9048-2
7. KEYNES, John M. *The General Theory of Employment, Interest and Money // The Collected Writings of John Maynard Keynes*. — Cambridge University Press, 2012. — Vol. VII. — 428 p. — ISBN 9781139524278.
8. LADÍK, René. *Ekonomie: základní kurz (pro bakalářský stupeň vysokých škol)*. 2. vyd. Nové Město nad Metují: Reneco, 2005, 239 s. ISBN 80-865-6311-1.
9. LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada, 2017. s. 256. ISBN 978-80-271-0120-7.
10. MALTHUS, Thomas. *An Essay on the Principle of Population*, Dover Publications , 2007, 160 s. ISBN: 978-0486456089.
11. MANKIWI, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Přeložil Milan SOJKA. Praha: Grada Publishing, 2000. Profesionál. S.768. ISBN 80-7169-891-1.
12. MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). S.172. ISBN 80-86429-08-3.
13. MARX, Karl. *Kapitál: Kritika politické ekonomie*. V Praze: Ústřední dělnické knihkupec., nakl. a antik. Ant. Svěcený, 1921, 901 s.

14. MCCONNELL, Campbell; BRUE, Stanley; FLYNN, Sean; (2017). *Economics (Irwin Economics)*. McGraw-Hill Education; 21st edition pp. 984. ISBN 978-1259723223.
15. ODEGOV, Y. G. *Labor Economics: a textbook and workshop for an academic bachelor's degree*. 3rd ed., Moscow: Yurayt Publishing House, 2019. s. 387. ISBN 978-5-534-07329-4.
16. PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. S.278. ISBN 978-80-86730-21-9.
17. ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Expert. S. 544 . ISBN 978-80-247-5858-9.
18. RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. a kol. *Makroekonomie. Základní kurs*. 5. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. s.166.
19. SAY J. B. *Traktat po politicheskoy ekonomii. Frederik Bastia. Ekonomicheskiye sofizmy. Ekonomicheskiye garmonii* - M.: Delo, 2000. - 232 s. - ISBN 5 7749-0190-4.

Internetové zdroje:

1. ADILET. *Ob utverzhdenii Gosudarstvennoy programmy zhilishchno-kommunal'nogo razvitiya "Nырly zher" na 2020–2025 gody*. [online] adilet.zan.kz, 2021 [cit. 2021-02-8]. Dostupné z: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900001054>.
2. BRIF RESEARCH GROUP. *Prognóza kazachstánského vývoje ekonomiky do roku 2020*. [online] brif.kz, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://www.brif.kz/blog/?p=3315&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+BrifBlog+%28BRIF+Research+Group+BLOG%29.
3. BULATOV A.S. (Ekonomika: Uchebnik, *pererabotannoye i dopolnennoye pod redakcijey doktora ekonomie Bulatova A.S, 2004* [online] PDF, s 295. [cit. 2021-01-17] Dostupné z: <https://portal.tpu.ru/SHARED/s/SPICYNA/study/Tab6/et.pdf>
4. CENTRÁLNÍ BANKA RUSKÉ FEDERACE. *Makroekonomické finanční statistiky* [online]. cbr.ru, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: https://www.cbr.ru/statistics/macro_itm/

5. ČESKÁ TELEVIZE. *Čína s Gazpromem podepsala dodávky plynu na třicet let* [online] ct24.ceskatelevize.cz, 2021 [cit. 2021-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1033140-cina-s-gazpromem-podepsala-dodavky-plynu-na-tricet-let>
6. ELEKTRONICKÝ ÚŘAD PRÁCE KAZACHSTÁNU. *Oblasti činnosti v statistice*. [online] enbek.kz, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.enbek.kz/ru/highcharts>
7. FEDSTAT. *Statistika. Vstup cizích státních příslušníků do Ruské federace* [online] edstat.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://fedstat.ru/indicator/38479>
8. FORDER, James. *Economists on Samuelson and Solow on Phillips Curve*. [online] Department of Economics Discussion Paper Series, University of Oxford, 2010, [cit. 2021-01-28] Dostupné z: http://www.economics.ox.ac.uk/materials/working_papers/paper516.pdf
9. HUSSMANN R., Mehran F., Verma V. *Surveys of economically active population, employment, unemployment and underemployment: An ILO manual on concepts and methods*. Gen., 1990. [online] s 431. [cit. 2021-01-29] Dostupné z: <https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/lfs.pdf>
10. ILO. *Labour force. ILO – International Labour Organization*. [online]. ILO, 1996-2018. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-andtopics/htm>.
11. ILO. *Statistics of Employment, Unemployment, Underemployment: Economically Active Population*. In: International Training Compendium on Labour Statistics. 2003. Module 1. [online] pp. 26-37. [cit. 2021-01-17] Dostupné z: <https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/module.pdf>
12. KREMLIN. *Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 07.05.2018 č. 204 o národních cílech a strategických cílech rozvoje Ruské federace na období do roku 2024* [online] <http://www.kremlin.ru/>, 2021 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/43027>
13. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍ OCHRANY. *Státní program Ruské federace „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“* [online] mintrud.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://mintrud.gov.ru/ministry/programms/3/1>.

14. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ RUSKÉ FEDERACE. *Tisková služba* [online]. edu.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://edu.gov.ru/press/news/?page=2>.
15. MUSIL, Petr. *Modely ekonomické rovnováhy* [online prezentace] [cit. 2021-01-04] Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/12582090/>.
16. MZV ČR. *Encyklopedie států a území světa, Rusko*. [online] mzv.cz, 2021 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/index.html.
17. MZV ČR. *Společný ekonomický prostor: historie stvoření, institucionální rámec a rozsah dohodnutých oblastí činnosti*. [online] mzv.cz, 2021 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1030679/Jednotny_hospodarsky_prostor
18. NÁRODNÍ BANKA KAZACHSTÁNU. *Statistika a publikace*. [online] nationalbank.kz, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://nationalbank.kz/ru/page/publikacii-i-issledovaniya>
19. NÁRODNÍ KOMORA PODNIKATELŮ REPUBLIKY KAZACHSTÁN „ATAMEKEN“. *O projektu*. [online] atameken.kz, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://atameken.kz/ru/pages/832-o-proekte>
20. ROSSTAT. *Informace o mzdě zaměstnanců v organizacích podle kategorií zaměstnanců a profesních skupin zaměstnanců* [online] rosstat.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/compendium/document/60671>
21. ROSSTAT. *Rabochiye resursy* [online] rosstat.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: https://rosstat.gov.ru/labor_market_employment_salaries
22. ROSSTAT. *Rosstat – pervaya otsenka VVP na 2020 god* [online] rosstat.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/folder/313/document/113015>
23. ROSSTAT. *Rynok truda, zanyatost' i zarabotnaya plata* [online] rosstat.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: https://rosstat.gov.ru/labor_market_employment_salaries.
24. ROSSTAT. *Vneshnyaya trgovlya Rossiyskoy Federatsii po tamozhennym sluzhbam* [online] rosstat.gov.ru, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/folder/11193>
25. RUSTAT. *Eksport i import Rossii po tovaram i stranam* [online] ru-stat.com, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://ru-stat.com/database/>

26. STATISTICKÁ AGENTURA REPUBLIKY KAZACHSTÁN. *Demograficheskaya situatsiya za yanvar'-noyabr' 2020 g.* [online] stat.gov.kz, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.gov.kz/memleket/entities/stat/press/news/details/150439?lang=en>.
27. STATISTICKÁ AGENTURA REPUBLIKY KAZACHSTÁN. *Dinamika osnovnykh sotsial'no-ekonomicheskikh pokazateley* [online] stat.gov.kz, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://stat.gov.kz/official/dynamic>
28. STATISTICKÁ AGENTURA REPUBLIKY KAZACHSTÁN. *Monitoring tseley ustoychivogo razvitiya do 2030 goda* [online] stat.gov.kz, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://stat.gov.kz/official/sustainable_development_goals
29. STATISTICKÁ AGENTURA REPUBLIKY KAZACHSTÁN. *Rabochaya zanjatost v Kazakhstane* [online] stat.gov.kz, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://stat.gov.kz/edition/publication/collection>
30. ŠPRINGL, Antonín. *Základní makroekonomické agregáty* [online prezentace] [cit. 2021-02-2] Dostupné z: <https://slideplayer.cz/user/3843744/>.
31. THE FRASER INSTITUTE. *Economic Freedom Ranking 2018.* [online] fraserinstitute.org, 2021 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.fraserinstitute.org/economic-freedom/map?geozone=world&page=map&year=2018>
32. TRADING ECONOMICS. *Kazakhstan exports to China.*[online] tradingeconomics.com, 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/kazakhstan/exports/china#:~:text=Kazakhstan%20exports%20to%20China%20was,COMTRADE%20database%20on%20international%20trade>
33. U.S. CONGRESSIONAL BUDGET OFFICE. *Natural Rate of Unemployment (Long-Term)* [online], retrieved from FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis; [cit. 2021-01-28] Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/series/NROU>.
34. WEIDNER, Justin and WILLIAMS, John C. *What Is the New Normal Unemployment Rate?* [online] Federal Reserve Bank of San Francisco. February 14, 2011. [cit. 2021-01-17] Dostupné z: <https://www.frbsf.org/economic-research/publications/economic-letter/2011/february/new-normal-unemployment-rate/#:~:text=Recent%20labor%20markets%20developments%2C%20including,unemployment%20rates%20of%20around%205%25>.

35. WITS. *Kazakhstan Trade Indicators 2018*. [online] wits.worldbank.org, 2021 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/KAZ/Year/2018#section1>
36. WORLD ECONOMIC FORUM. *The Global Competitiveness Report 2019* [online] weforum.org, 2021 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
37. WTO. *Members and Observers* [online] wto.org, 2021 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm.

Odborné články a časopisy:

1. FALCMAN, Vladimir K. *Izmereniye ekonomicheskogo rosta* In: Předvídání problémů, 2018 [online] cyberleninka.ru, 2021 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/ob-izmerenii-ekonomicheskogo-rosta>
2. GERASHCHENKO V.V. *Problemy inflyatsii v ekonomike Rossii i rol' bankovskoy sistemy*. In: Peníze a úvěr, 2004. Vol. 2.
3. KNOTEK, Edward. *How Useful is Okun's Law? Economic Review* [online] PDF. 2008, p. 74-75 [cit. 2020-10-23]. Dostupné z: <https://www.kansascityfed.org/Publicat/ECONREV/PDF/4q07Knotek.pdf>
4. KOROTAYEV, Andrey V., & TSIREL, Sergey V. *A Spectral Analysis of World GDP Dynamics: Kondratieff Waves, Kuznets Swings, Juglar and Kitchin Cycles in Global Economic Development, and the 2008–2009 Economic Crisis. Structure and Dynamics*. In: Structure and Dynamics eJournal. Vol. 4. no. 1. [online] p. 57. [cit. 2021-01-07] Dostupné z: <https://escholarship.org/uc/item/9jv108xp>.
5. PAȘCA CORNELIA SERENA. *Labour market – concepts, functions, features, patterns*. In: Management Strategies Journal (Revista Strategii Manageriale nr.) IssueNo. 4/2016. [online] s. 201-204. [cit. 2021-01-11] Dostupné z: <http://www.strategiimanageriale.ro/papers/160429.pdf>.
6. VARSHAVSKAYA E. YA., DENISENKO M.B. *Ekonomicheski neaktivnoye naseleniye Rossii: chislennost', dinamika, kharakteristiki* In: Sociologický výzkum. 2015. Vol. 5. S. 42-51 [online] [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://publications.hse.ru/articles/150612740>

Legislativní zdroje:

1. ADILET. *Konstitutsionnyy Zakon Respubliki Kazakhstan o gosudarstvennoy nezavisimosti Respubliki Kazakhstan ot 16 dekabrya 1991 goda, stat'i 1-5.* [online] adilet.zan.kz, 2021 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000>.
2. ILO. *Resolution concerning statistics of the economically active population, employment, unemployment and underemployment* [online] Thirteenth International Conference of Labour Statisticians. Geneva, 18-29 October 1982. [cit. 2021-01-17] Dostupné z: <https://www.ilo.org/ilostat-files/SSM/SSM5/E/ANNEX.html>
3. ÚSTAVA RUSKÉ FEDERACE. [online] [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm>
4. VYHLÁŠKA PREZIDENTA KAZACHSTÁNSKÉ REPUBLIKY. *O Strategicheskom plane razvitiya Respubliki Kazakhstan do 2020 goda* [online] [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://extranet.who.int/countryplanningcycles/sites/default/files/planning_cycle_repository/kazakhstan/ndp_kazakhstan_2020.pdf
5. ZÁKON REPUBLIKY KAZACHSTÁN, ze dne 26. prosince 2019 č. 286-VI ZRK „O povinném sociálním pojištění“
6. ZÁKON REPUBLIKY KAZACHSTÁN. *O zaměstnanosti* [online] [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=3884746

8 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha 1 - Počet zaměstnaných osob (v tis.) Kazachstánu podle ekonomické činnosti	107
Příloha 2- Počet nezaměstnaných osob dle regionů v Republice Kazachstán v roce 2020	108
Příloha 3- Počet zaměstnaných osob (v tis.) Ruské federace podle ekonomické činnosti	109

Příloha 1 - Počet zaměstnaných osob (v tis.) Kazachstánu podle ekonomické činnosti.

Ekonomická činnost	2016	2017	2018	2019	2020
Zaměstnaní, celkem	8388,4	8454,2	8567,4	8732,6	8794,1
Zemědělství, lesnictví a rybolov	1264,5	1174,4	1206,1	1207,0	1145,2
Průmysl	1121,4	1074,8	1077,9	1096,6	1110,7
Těžba a dobývání	282,8	286,3	274,8	276,5	278,8
Zpracovatelský průmysl	593,6	548,7	590,6	593,2	601,4
Elektřina, plyn a klimatizace	160,1	164,3	141,8	146,2	148,5
Zásobování vodou; kanalizace, kontrola sběru a distribuce odpadu	85,0	75,6	70,7	80,7	82,0
Stavební průmysl	642,1	653,0	609,5	628,7	640,6
Velkoobchod a maloobchod	1292,4	1314,0	1372,6	1399,5	1436,0
Přeprava a skladování	613,7	623,7	633,1	635,8	637,7
Ubytovací a stravovací služby	154,4	184,1	184,9	201,1	207,2
Informace a komunikace	158,8	159,2	171,9	161,5	158,2
Finanční a pojišťovací činnost	198,0	207,8	181,8	188,7	194,1
Realitní služby	92,4	115,7	160,5	148,7	155,0
Odborná, vědecká a technická činnost	235,9	252,3	248,7	245,1	257,2
Administrativní a podpůrná činnost	239,9	257,2	291,7	296,9	288,9
Veřejná správa a obrana	490,2	478,6	482,5	489,9	494,4
Vzdělání	1036,6	1067,1	1082,3	1096,7	1116,3
Zdravotní a sociální služby	461,4	488,0	492,0	497,1	507,5
Umění, zábava a rekreace	144,1	133,0	133,8	152,1	151,7
Poskytování dalších druhů služeb	242,5	271,0	238,4	287,0	293,3

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Příloha 2- Počet nezaměstnaných osob dle regionů v Republice Kazachstán v roce 2020.

	Propuštěné zaměstnanec	Dobrovolně propuštěné / Ukončili podnikatelskou činnost	Lidé v domácnosti	Poukončení studia	Nemožnost najít zaměstnání
Republika Kazachstán	95 665	97 843	34 782	18 719	106 531
Akmolská oblast	3 264	9 396	288	278	3 418
Aktobská oblast	12 987	643	3 072	116	69
Almatinská oblast	13 459	8 649	6 309	2 635	8 541
Atyrauská oblast	5 566	3 230	1 102	655	2 165
Západokazachstánská oblast	4 648	7 238	191	743	3 787
Žambylská oblast	2 365	926	2 940	996	10 098
Karagandská oblast	2 757	6 035	3 735	2 718	306
Kostanajská oblast	1 788	7 254	1 351	264	2 946
Kyzylordská oblast	3 555	1 052	5 371	906	2 486
Mangystauská oblast	7 514	223	5 506	854	-
Pavlodarská oblast	2 138	14 083	165	230	2 637
Severokazachstánská oblast	5 149	4 100	-	1 018	2 421
Turkestánská oblast	1 633	-	-	1 068	40 309
Východokazachstánská oblast	5 112	15 854	668	1 877	4 840
Město Nur-Sultan	10 376	11 181	313	290	-
Město Almaty	10 314	6 662	3 526	4 071	5 524
Město Šymkent	3 040	1 317	245	-	16 984

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Statistické agentury Republiky Kazachstán, 2021.

Příloha 3- Počet zaměstnaných osob (v tis.) Ruské federace podle ekonomické činnosti.

Ekonomická činnost	2015	2016	2017	2018	2019
Zaměstnaní v ekonomice, celkem	72 324	72 393	72 316	72 532	71 933
Zemědělství, lesnictví a rybolov	5 507	5 482	5 075	4 937	4 781
Těžba a dobývání	1 103	1 118	1 127	1 142	1 153
Zpracovatelský průmysl	10 168	10 117	10 173	10 067	9 963
Elektřina, plyn a klimatizace	1 671	1 663	1 632	1 622	1 607
Zásobování vodou; kanalizace, kontrola sběru a distribuce odpadu	746	744	746	721	701
Stavební průmysl, konstrukce	6 384	6 205	6 319	6 391	6 416
Velkoobchod a maloobchod	13 482	13 494	13 686	13 670	13 497
Přeprava a skladování	5 250	5 252	5 240	5 353	5 373
Ubytovací a stravovací služby	1 634	1 669	1 662	1 722	1 763
Informace a komunikace	1 373	1 413	1 447	1 464	1 474
Finanční a pojišťovací činnost	1 442	1 436	1 423	1 386	1 369
Realitní operace	1 961	1 907	1 934	1 927	1 923
Odborné, vědecké a technické činnosti	3 123	3 077	2 922	2 884	2 827
Administrativní a podpůrné činnosti	1 783	1 813	1 885	1 900	1 963
Veřejná správa a obrana	3 795	3 728	3 703	3 651	3 627
Vzdělání	5 580	5 550	5 525	5 456	5 393
Zdravotní a sociální služby	4 496	4 463	4 450	4 404	4 400
Umění, zábava a rekreace	1 173	1 165	1 155	1 149	1 136
Poskytování dalších druhů služeb	1 687	1 701	1 659	1 645	1 628

Zdroj: vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu, 2020.